Amnestia z 22 lutego 1947 r.

Marek Kietliński

Amnestia z 22 lutego 1947 r.

katalog wystawy

Białystok 2017

Projekt okładki – Cezary Korzeniecki

Redakcja techniczna, skład – Ewa Frymus-Dąbrowska

Zadanie sfinansowano z budżetu Miasta Białegostoku

Urząd Miejski w Białymstoku
ul. Słonimska 1, 15-950 Białystok
tel. 85 978 60 00, 85 741 43 24
e-mail: prezydent@um.bialystok.pl
www.bialystok.pl

Archiwum Państwowe w Białymstoku
Rynek Kościuszki 4, 15-426 Białystok
tel. 85 743 56 03,
e-mail: sekretariat_ap@bialystok.ap.gov.pl
www.bialystok.ap.gov.pl

ISBN 978-83-7657-249-9

Mariusz Śliwowski
ul. Kolejowa 19; 15-701 Białystok
tel. 602 766 304, 881 766 304
e-mail: prymat@biasoft.net, www.prymat.biasoft.net

Wstęp

22 lutego 2017 r. minęła 70. rocznica ogłoszenia przez władze drugiej z powojennych amnestii dla członków podziemia niepodległościowego. Aby przypomnieć mieszkańcom Białegostoku tamte wydarzenia, postanowiliśmy zorganizować wystawę banerową pt. „Amnestia z 22 lutego 1947 r.", którą zlokalizowaliśmy przy Rynku Kościuszki. Wydany drukiem został również katalog wystawy.

Po zakończeniu II wojny światowej komunistyczna władza spacyfikowała podziemie niepodległościowe. Dodatkowo propaganda Polski Ludowej utrwalała stereotypy o bandach reakcyjnego podziemia mordujących bojowników o utrwalanie władzy ludowej. W swych publikacjach dyspozycyjni historycy fałszowali pamięć o tragicznych powojennych wydarzeniach. Zresztą tylko nieliczni badacze mieli dostęp do archiwów Urzędu Bezpieczeństwa, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Milicji Obywatelskiej, Korpusu Bezpieczeństwa Publicznego i sądów wojskowych. Wiele ówczesnych prac z omawianego okresu trafiało do szkół wojskowych i partyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, gdzie służyły jako materiał szkoleniowy dla kolejnych pokoleń funkcjonariuszy. Także cenzura czuwała, aby pamięć o tamtych wydarzeniach była zgodna z linią Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Dopiero w latach 1980–1981 nastąpiła głęboka zmiana w rzeczywistości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Związane to było z powstaniem Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność". Następowała zmiana w postrzeganiu pamięci zbiorowej społeczeństwa polskiego. Dzięki „Solidarności" możliwe stawało się docieranie do świadomości Polaków nowej narracji o przeszłości. W prasie i publikacjach bezdebitowych wydawanych przez „Solidarność" pojawiały się wątki dotyczące walki o niepodległość toczonej przez Armię Krajową, a po zakończeniu II wojny światowej przez różne odłamy podziemia niepodległościowego. Stan wojenny w pewien sposób zahamował ten proces, ale go nie zatrzymał.

Po 1989 r. odeszła cenzura, zaczęły powstawać publikacje próbujące uchwycić, opisać i oceniać lata 1944–1956 z nowej perspektywy. Jak się okazało, był to problem złożony. Należy zauważyć, iż w tamtym czasie obok oddziałów żołnierzy wyklętych działały także grupy bandyckie rabujące mieszkańców na terenie, na którym przebywały. Były jednak zwalczane

przez żołnierzy podziemia niepodległościowego. Także w samych oddziałach eliminowano przejawy bandytyzmu czy niesubordynacji. Warto podkreślić, iż najwięcej grup bandyckich o charakterze rabunkowym pojawiło się po likwidacji oddziałów podziemia niepodległościowego, co miało miejsce po przeprowadzonej amnestii i ujawnieniu się większości członków podziemia niepodległościowego.

Dokumenty dotyczące ujawniania się żołnierzy podziemia niepodległościowego wytworzone przez ówczesne władze państwowe i partyjne są zawarte w kilku zespołach archiwalnych znajdujących się w zasobie Archiwum Państwowego w Białymstoku. Oczywistą sprawą jest, iż żołnierzy wyklętych w oficjalnych dokumentach określano mianem bandytów, a oddziały zbrojne bandami o charakterze terrorystyczno-rabunkowym i o tym należy pamiętać. W katalogu wystawy przytaczam kilka takich dokumentów.

Bardzo cenna okazała się dokumentacja zbioru ankiet osób, które ujawniły się w 1947 r. W zasobie Archiwum znajduje się ponad 11 tysięcy ankiet osób ujawnionych. Akta zbioru posiadają układ alfabetyczny i rzeczowy. Nazwiska z ankiet zostały wprowadzone do komputerowej bazy danych. Zostały one dołączone w postaci płyty CD do katalogu wystawy. Jednak są tam nazwiska żołnierzy podziemia niepodległościowego, zrezygnowaliśmy z nazwisk dezerterów oraz ujawniających się z innych przyczyn.

W katalogu, który ma charakter popularyzatorski nie oceniałem wydarzeń, zrezygnowałem też z aparatu naukowego. Powstało już wiele cennych prac naukowych, przedstawiających działalność żołnierzy wyklętych i oceniających tamte wydarzenia również na Białostocczyźnie. Publikacje, z których korzystałem, zamieściłem w bibliografii.

Katalog będzie dostępny w siedzibie Archiwum Państwowego w Białymstoku przy Rynku Kościuszki 4 oraz na stronach internetowych Archiwum i Urzędu Miejskiego w Białymstoku. Bardzo nam zależy propagowaniu historii regionalnej wśród uczniów białostockich szkół, studentów wyższych uczelni i wszystkich zainteresowanych mieszkańców Białegostoku.

Realizując wystawę, spotkałem się z dużą życzliwością i pomocą kierownictwa i pracowników Muzeum Wojska w Białymstoku i Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku. Osobom, które użyczyły mi materiałów i pomocy merytorycznej składam serdeczne podziękowania.

Marek Kietliński

1. Kształtowanie się nowej władzy na Białostocczyźnie

23 i 24 czerwca 1944 roku na północnym odcinku frontu wschodniego rozpoczęła się wielka ofensywa, nosząca kryptonim „Bagration". Na początku lipca 1944 r. wojska sowieckie dotarły do granic Białostocczyzny. 19 lipca zaczęła się tzw. „operacja białostocka". Brały w niej udział 3 Armia wchodząca w skład 2 Frontu Białoruskiego i lotnictwo szturmowe dowodzone przez generała Hetmana, które intensywnie bombardowało Białystok Pod koniec lipca Rosjanie zajęli Hajnówkę, Kruszyniany, Bobrowniki, Czeremchę, Siemiatycze, Boćki, Żurobice, Wólkę, Nowosady, Sokółkę. Zaskoczone miejscowe dowództwo Armii Krajowej nie uruchomiło ostatniej fazy planu „Burza". Żołnierze AK nie podjęli ataków na wcześniej wyznaczone obiekty.

26 lipca Niemcy opuścili Białystok, a wieczorem do miasta wkroczyły oddziały radzieckie. Centrum Białegostoku nie istniało, ponieważ Niemcy od 21 lipca zaczęli podpalać miasto. Wysadzili m. in. gmach Dworca Głównego, most przy ulicy Dąbrowskiego, koszary 42 pułku piechoty, został spalony Pałac Branickich. Taki sam los spotkał białostockie fabryki: tytoniową i Sokoła przy ul. Warszawskiej, fabrykę pluszu Bekiera przy ul. Świętojańskiej fabrykę wyrobów drzewnych przy ul. Cieszyńskiej, fabrykę włókienniczą przy ul. Sosnowej, fabrykę włókienniczą Nowika przy ul. Mickiewicza. Niemcy spalili także budynki Liceum Pedagogicznego i Szkoły Ćwiczeń przy ul. Mickiewicza, natomiast Gimnazjum Żeńskie, Izbę Skarbową i gmach Sądu Okręgowego zbombardowało radzieckie lotnictwo. Całkowicie zniszczone zostało centrum Białegostoku (ulice: Piłsudskiego, Sienkiewicza, Rynek Kościuszki, Kilińskiego, Warszawska). W Kościele Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (fara) i w starym kościele wypadały tylko szyby z okien. Także Kościół św. Rocha nie został uszkodzony. Ogółem w Białymstoku legło w gruzach 5837 budynków o kubaturze ponad 6 milionów m^3.

27 lipca przybyła do miasta pierwsza grupa przedstawicieli Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w składzie: Edwarda Orłowska, Tadeusz Paszta i Zygmunt Zieliński. Towarzyszyło im 18 żołnierzy. W dniu następnym przybyli z Lublina: pełnomocnik na województwo białostockie mjr Leonard Borkowicz i jego zastępca Jerzy Sztachelski. Powołano Milicję Obywatelską, której komendantem mianowano ppor. Tadeusza Pasztę oraz Sąd Grodzki, na czele którego stanął Wiktor Popławski. Armia Czerwona zajmowała teren opanowany przez Armię Krajową (ok. 30 tys. żołnierzy) i cywilny aparat Delegatury Rządu. Centrum i zachodnie powiaty województwa były

także opanowane przez organizacje narodowe: Narodowe Siły Zbrojne i Narodową Organizację Wojskową.

Zaraz po wkroczeniu do Białegostoku żołnierze sowieccy rozpoczęli rabunek ocalałych surowców, maszyn, urządzeń fabrycznych. Żołnierze okradali szpitale, fabryki. Tzw. „trofiejna kamanda" ścinała słupy trakcji elektrycznej i kradła drut, z warsztatów pocztowych wywieziono tokarnie, maszyny stolarskie. W Starosielcach zostały okradzione warsztaty, których nie zdołali zniszczyć Niemcy. Ukradziono np. szyny, obrabiarki, druty sieci elektrycznej. Wycinano także parki (przetrzebiony został park na Zwierzyńcu), okradziono budynek Teatru Miejskiego, z którego powyrywano drzwi i okna, a także zerwano podłogę. Rabowano także prywatne mieszkania. Żołnierze czuli się bezkarnie, a interwencje władz polskich u komendanta miasta nie odnosiły żadnych skutków.

28 lipca w zajętym przez wojska sowieckie Białymstoku zainstalowali się przedstawiciele następujących instytucji sowieckich: Miejska Rada Delegatów Ludu Pracującego (Gorsowiet), reprezentująca Białoruską SSR (nawiązywała do okupacji z lat 1939-1941), władze NKWD, struktury kontrwywiadu „Smiersz" oraz komendantura garnizonu Armii Czerwonej dowodzona przez generała Zacharowa. W mieście wprowadzono godzinę policyjną, a także rozwieszono plakaty, w których poinformowano ludność o przyłączeniu Białegostoku do ZSRS.

2 sierpnia 1944 r. Józef Przybyszewski rozpoczął oficjalne urzędowanie jako wojewoda białostocki, swoim zastępcą mianował Henryka Jastrzębskiego, a funkcję prezydenta miasta powierzył Ryszardowi Gołębiowskiemu, który miał swą siedzibę w budynku przy ulicy Warszawskiej 35. 3 sierpnia prezydent rozpoczął działalność, organizując kolejne niezbędne wydziały Urzędu. Józefa Zalewskiego mianował swoim pierwszym zastępcą, zaś Nikodema Sobolewskiego – pracownika Zarządu – swoim drugim zastępcą. Następnego dnia żołnierze przysłani przez PKWN chodzili po mieście i zrywali ogłoszenia porozklejane na polecenie prezydenta Gołębiowskiego. Wkroczyli też do lokalu Urzędu Miejskiego i zakazali pracy zatrudnionym tam urzędnikom. Żołnierzom AK, którzy tam pełnili dyżur (byli nieuzbrojeni) nakazali zdjęcie z rękawów biało-czerwonych opasek i opuszczenie lokalu. W tej sytuacji prezydent Gołębiowski udał się na naradę do Józefa Przybyszewskiego, w trakcie której ustalono, iż urząd będzie nadal funkcjonował. 7 sierpnia 1944 r. sowiecki wojskowy komendant Białegostoku zaprosił R. Gołębiowskiego na rozmowę. Generał Sobiennikow zakazał kolportowania wezwań i ulotek, zażądał także, aby prezydent Gołębiowski spowodował oddanie broni przez żołnierzy AK. Po tej rozmowie R. Gołębiowski wyszedł z gmachu sowieckiego dowództwa, jednak następnego dnia został aresztowany przez funkcjonariuszy NKWD. Dwa dni później J. Przybyszewskiego przewieziono do Moskwy, zaś R. Gołębiowski trafił do więzienia w Charko-

wie, a następnie do obozu w Diagilewie koło Riazania. Razem z nim do obozu w Diagilewie trafi również jego zastępcy. Władzę w mieście przejęli przedstawiciele PKWN.

Władze postanowiły przede wszystkim uruchomić przemysł Białegostoku. Rozpoczęła pracę pierwsza turbina elektrowni białostockiej, dająca prąd zakładom pracy i 3 szpitalom na 340 łóżek, w których pracowało 61 lekarzy, 11 lekarzy stomatologów, 70 położnych i 182 pielęgniarki. Tu należy zaznaczyć, że Białystok był do marca 1945 r. miastem frontowym. Fabryki pracowały na potrzeby wojska. Powoli odbudowywano sieć elektryczną, wodociągową i kanalizacyjną, pojawiło się oświetlenie ulic. Miasto szybko wzmacniało swój potencjał przemysłowy. W 1946 r. uruchomione zostały zakłady Beckera, Nowika i Polaka. Władze przeprowadziły ich nacjonalizację, niszcząc prywatny handel i ograniczając swobody gospodarcze. Mieszkańców, którzy próbowali utrzymywać się z handlu, traktowano jako spekulantów i przestępców. Do akcji przeciw przedsiębiorczym mieszkańcom włączono Komisję Specjalną do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym. Na handlujących nakładano często wysokie kary. Odgórnie został zjednoczony ruch spółdzielczy, który poddano ścisłej kontroli państwowej. Likwidacji uległy liczne spółdzielnie, natomiast koncesjonowana Białostocka Spółdzielnia Spożywców prowadziła ponad 170 placówek i zatrudniała 1200 pracowników. Zmieniło to radykalnie stosunki własnościowe w mieście. Państwo stawało się właścicielem przemysłu, sklepów, warsztatów, komunikacji, spółdzielni i głównym pracodawcą. W 1946 r. na tysiąc białostoczan przypadały 54 osoby zatrudnione w państwowym przemyśle. Pięć lat później już 99. Władze planowały, iż w najbliższych latach liczba mieszkańców Białegostoku osiągnie 150 tysięcy. Dla nich miały być budowane 4 kondygnacyjne budynki wielorodzinne. Powoli miała znikać z przestrzeni miejskiej charakterystyczna przedwojenna zabudowa Białegostoku.

W Białymstoku, który był miastem granicznym i punktem etapowym 26 stycznia 1945 r. powstał Wojewódzki Oddział Państwowego Urzędu Repatriacyjnego. Zaczęli napływać repatrianci z dawnych Kresów, przede wszystkim z Wileńszczyzny i Grodzieńszczyzny, włączonych w skład Związku Sowieckiego na mocy traktatów z Teheranu i Jałty, deportowani przez sowieckie władze w latach 1939–1941 do „nieludzkiej ziemi" (Syberia, Kazachstan), a także wywiezieni na roboty do Niemiec, więźniowie niemieckich obozów koncentracyjnych czy zdemobilizowani żołnierze. W początkach 1945 r. do Białegostoku przybyło 7 transportów repatriantów. Ze względu na toczące się działania wojenne na północy i zachodzie niektórzy z repatriantów osiedlili się Białymstoku, inni zamieszkali w powiatach białostockim i sokólskim. W następnych miesiącach masy ludzi przemieszczały się w różnych kierunkach. Niektórzy szukali miejsca dla siebie, inni swoich bliskich. Była to swoista wędrówka ludów dobrze udokumentowana w zbiorach Ar-

chiwum Państwowego w Białymstoku. W 1946 r. Białystok liczył ponad 46 tysięcy mieszkańców. Zdecydowaną większość stanowili Polacy.

Zaczęły wychodzić pierwsze gazety, które Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy wydawał jako wiadomości radiowe. Pierwsza wojewódzka gazeta ukazała się w grudniu 1944 r. Był to tygodnik noszący tytuł „Jedność Narodowa". Funkcję naczelnego redaktora pełniła Ewelina Sawicka, członek KW PPR. Jednakże zanim ukazały się pierwsze numery tej gazety, władze sowieckie wydały pisma frontowe w języku polskim dla Polaków. Jedną z nich była propagandowa „Wolna Polska", wydawana od połowy sierpnia 1944 r. do końca stycznia 1945 r. przez Zarząd Polityczny II Frontu Białoruskiego. Pojawiły się też białostockie mutacje warszawskich dzienników.

Gdy w Europie kończyła się wojna, na Białostocczyźnie stacjonowały wojska sowieckie, zaś obok oficjalnej władzy podporządkowanej komunistom działały zakonspirowane organizacje podziemne. Największe z nich to: Armia Krajowa (AK) oraz Narodowe Zjednoczenie Wojskowe (NZW), powstałe na bazie Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych.

2. Życie codzienne

W 1945 r. ruch handlowy wskutek zniszczenia Białegostoku przeniósł się na trzy małe bazary, natomiast ulicami miasta można było przejść 500 metrów i nie spotkać żadnego sklepu. Notowano dwie restauracje i trzy apteki. Wiele lokali zajęły wojska sowieckie, co stwarzało trudne warunki lokalowe. W całym mieście był tylko zaimprowizowany hotel stale zapełniony przejeżdżającymi urzędnikami.

W województwie białostockim, podobnie jak na innych terenach, wprowadzono kartki żywnościowe. Kartki otrzymywała tylko ludność pracująca, którą ponadto podzielono na trzy kategorie. Największe racje żywnościowe dostawali obywatele zaliczani do I kategorii, zaś normy III grupy były wręcz głodowe. Należało im się co miesiąc m.in. 10 kilogramów chleba, 0,25 kilograma cukru, 0,75 kilograma mięsa, 12 kilogramów ziemniaków. Zaliczeni do pierwszej kategorii (urzędnicy administracji oraz wojskowi) otrzymywali dwukrotnie większe przydziały żywności. Osoby, które nie pracowały, nie otrzymywały kartek żywnościowych. Mimo posiadania kartek żywności, żywności nie można było kupić w sklepach, bo jej po prostu nie było. Jedynie można było ją nabyć po wysokich cenach na czarnym rynku. Stosunek cen państwowych do rynkowych kształtował się w granicach 1:40. Szalała drożyzna. Kilogram kiełbasy kosztował 250 zł, kilograma masła 210 zł. Ciepłą koszulę można było zakupić za 750 zł, a męskie kamasze kosztowały 2,8 tys. zł. Pensje urzędnicze i nauczycielskie kształtowały się w graniach 450-1200 zł.

Urzędnicy wojewódzcy wskutek niskich uposażeń zwalniali się z posad. Warunki dojazdu do Białegostoku były bardzo ciężkie i kosztowne, pomimo że istniały aż trzy możliwości: kolej, samochód i samolot. Kolej składała się z towarowych wagonów, przy czym pociąg przyjeżdżał z Warszawy do Białegostoku o godzinie 23. Samolot łączył Białystok ze stolicą w dni nieparzyste, a cena biletu wynosiła 450 złotych od osoby.

Rady narodowe zostały utworzone na podstawie ustawy z 11 września 1944 roku „O organizacji i zakresie działania rad narodowych". Do ich zadań należało planowanie działalności publicznej oraz kontrola rządowych i samorządowych organów wykonawczych. Członkami RN byli: przedstawiciele legalnych organizacji i zrzeszeń, wybitne i zasłużone dla władzy ludowej osobistości.

Struktura rad była związana ściśle z podziałem terytorialnym kraju. Na terenie państwa polskiego działały na zasadzie hierarchicznego podporząd-

kowania gminne, miejskie, powiatowe i wojewódzkie rady narodowe. Na ich czele stała KRN, która sprawowała nadzór. Podstawową formą działalności wszystkich RN były sesje plenarne, zaś organami wewnętrznymi rad były prezydia i komisje. W skład prezydiów wchodzili wyłącznie radni. Organ ten reprezentował rady na zewnątrz, zwoływał sesje, kontrolował prace komisji i nadzorował rady niższego szczebla. Był to wzorowany na systemie sowieckim nowy twór administracyjny.

Równolegle z organami administracji ogólnej tworzyły się urzędy administracji specjalnej. 17 sierpnia w Białymstoku powstała Izba Skarbowa, organ administracji skarbowej II stopnia. Podlegały jej urzędy skarbowe z całego województwa. Dwa dni później dekretem PKWN powołano do życia Wojewódzki Urząd Ziemski w Białymstoku oraz powiatowe urzędy ziemskie. Były to organy niezależne od administracji ogólnej. Miały za zadanie przeprowadzenie reformy rolnej.

3. Tworzenie się województwa białostockiego

W maju 1945 r. województwo białostockie składało się z 9 powiatów, w tym jednego miasta (Białystok), stanowiącego powiat grodzki i będącego jego stolicą. Graniczyło ono od północy z obszarem byłych Prus Wschodnich i Litewską Socjalistyczną Republiką Sowiecką, od wschodu z Białoruską Socjalistyczną Republiką Sowiecką, od południa z województwem lubelskim, od zachodu z województwem warszawskim. W porównaniu do 1939 r., zostało ono uszczuplone o powiaty: grodzieński, wołkowyski i 4 gminy z powiatu augustowskiego (Hołynka, Łabno, Balla Wielka, Wołłowiczowce, które zostały włączone do BSRS), a powiększone o powiat łomżyński z woj. warszawskiego i gm. Klukowicze z byłego województwa poleskiego. 7 lipca 1945 r. wojewoda Stefan Dybowski do obszaru województwa białostockiego włączył 3 powiaty: Ełk, Gołdap, Olecko. Obszar województwa podzielony został na następujące powiaty: augustowski, białostocki, bielski, ełcki, gołdapski, łomżyński, olecki, sokólski, suwalski, szczuczyński, wysokomazowiecki. Ukształtowane po II wojnie światowej województwo białostockie obejmowało 21434 km², zamieszkiwało je 921356 osób. Obok rdzennej ludności polskiej występowały enklawy mniejszości narodowych. Najliczniejszą z nich grupę stanowili Białorusini osiedleni głównie w powiatach: bielskim, hajnowskim i siemiatyckim. Powiaty sejneński i suwalski zasiedlali mniej liczni Litwini, zaś w powiatach gołdapskim, oleckim i ełckim obok ludności napływowej egzystowali nieliczni autochtoni i Ukraińcy przesiedleni z terenów południowo-wschodniej Polski. W Białymstoku, Sokółce, Bohonikach i Kruszynianach żyli potomkowie Tatarów.

Nowy granice państwowe narzucone przez Związek Sowiecki sprawiły, iż zerwały się więzi łączące Białystok z Wilnem i Grodnem. Za granicą znalazł się ważny dla Białegostoku ośrodek akademicki w Wilnie. W Grodnie pozostały m.in. archiwalia gromadzone przez okres dwudziestolecia międzywojennego, mające kapitalne znaczenia dla badań nad dziejami Białegostoku i województwa białostockiego.

Podziałowi uległa również przedwojenna archidiecezja wileńska. W granicach Litewskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej pozostało Wilno i 87 parafii. Na terenie Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej pozostało 217 parafii, zaś na obszarze Polski pozostało 51 parafii. Pod względem administracji kościelnej były to dekanaty: białostocki, dąbrowski, knyszyński, koryciński, sokólski i niektóre parafie z dekanatów wołkowyskiego i brzostowickiego.

Białystok po II wojnie światowej stał się faktyczną stolicą dla tej części archidiecezji wileńskiej, która pozostała w granicach Polski. Tu bowiem zamieszkał arcybiskup Romuald Jałbrzykowski, który w czasie wojny był internowany w Mariampolu, a następnie osadzony na miesiąc w więzieniu na Łukiszkach, skąd został uwolniony 20 lutego 1945 r. Otrzymał jednak zakaz opuszczania Wilna. Prawdopodobnie do zwolnienia Arcybiskupa z więzienia przyczynił się dziekan białostocki, ks. Aleksander Chodyko, który interweniował u władz, prosząc o wsparcie wojewodę białostockiego Jerzego Sztachelskiego. Po jego interwencji w Warszawie i ich rozmowach w Moskwie arcybiskup Jałbrzykowski przybył do Białegostoku.

Organizacje konspiracyjne po stratach zadanych im przez NKWD powoli odzyskiwały siły i sprawność bojową. Wiosną 1945 r. przeszły do natarcia i zaczęły likwidować administrację gminną stworzoną przez komunistów. Latem 1945 r. wpływy komunistów ograniczyły się do miast powiatowych, gdzie stacjonowały liczne garnizony żołnierzy sowieckich. Białystok, w którym przebywały silne oddziały Armii Czerwonej oraz miały swą siedzibę władze wojewódzkie, był penetrowany przez żołnierzy podziemia niepodległościowego. Tak więc na Białostocczyźnie trwała nadal wojna.

1 czerwca 1945 r. władze w Warszawie podjęły decyzję o przeprowadzeniu akcji likwidacji podziemia (w ich nomenklaturze band) oraz darowania win uczestnikom walk i dezerterom dobrowolnie składającym broń. W Białymstoku powołany został Komitet Polityczny do walki z bandytyzmem. Na jego czele stanął wojewoda białostocki Stefan Dybowski. Komitet został zobowiązany do ścisłej współpracy z Urzędem Bezpieczeństwa Publicznego. Głównym zadaniem Komitetu stało się powołanie specjalnych grup agitacyjnych, których zadaniem było prowadzenie akcji propagandowej na terenach opanowanych przez oddziały podziemia.

Teren województwa zapełniony był wojskiem sowieckim. W powiatach urzędowali komendanci wojenni. Komunikacja z miastem stała się ciężka i niepewna. Władze wojewódzkie w 70% nie panowały nad sytuacją w terenie (gminy nie urzędowały), na 11 powiatów tylko jeden miał połączenia telefoniczne.

4. Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość

W czerwcu 1944 r. siły Okręgu Armii Krajowej Białystok, na czele którego stał podpułkownik Władysław Liniarski „Mścisław" liczyły około 33 tysięcy żołnierzy. W sierpniu 1944 r., po wkroczeniu oddziałów Armii Czerwonej na obszar województwa białostockiego, rozpoczęły się aresztowania żołnierzy Armii Krajowej przez sowiecki aparat bezpieczeństwa. Zatrzymani zostali inspektorzy: białostocki – kapitan Władysław Kaufman „Bogusław", łomżyński – Jan Tabortowski „Bruzda" (zdołał zbiec). Aresztowania dotknęły też innych dowódców AK. Zatrzymano m.in. Mariana Waltera „Zadora", podporucznika Wincentego Ławresza „Franco", kapitana Michała Dziejmę „Boruta". Aresztowano również porucznika Czesława Hakke „Filipa" pełniącego funkcję komendanta Obwodu AK Białystok – miasto (we wrześniu 1944 r. zbiegł z więzienia). Aresztowania te nie wpłynęły w sposób zasadniczy na wartość bojową AK. Stopniały jednak jej szeregi. W lutym 1945 r. Okręg Białystok AK liczył około 27 tysięcy żołnierzy.

19 stycznia 1945 roku generał Leopold Okulicki „Niedźwiadek" rozwiązał Armię Krajową. Uważał on, iż po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny Polski sytuacja żołnierzy Armii Krajowej stawała się coraz trudniejsza i następowały objawy rozprężenia. Decydująca była jednak chęć uchronienia żołnierzy podziemia przed pacyfikacją ze strony NKWD i współdziałającego z nimi Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Komendant Okręgu Armii Krajowej Białystok podpułkownik Władysław Liniarski „Mścisław" zareagował na rozkaz generała Okulickiego, powołując Armię Krajową Obywatelską, która przejęła wszystkie aktywa byłej AK. 31 lipca 1945 r. w Brwinowie Władysław Liniarski został aresztowany przez funkcjonariuszy UBP. W maju 1946 r. wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie skazał go na karę śmierci. Później zamieniono wyrok na wieloletnie więzienie. Podpułkownik wolność odzyskał 13 kwietnia 1954 r. Był wtedy wycieńczonym człowiekiem (m.in. 6-krotnie chorował na żółtaczkę).

Ruch Oporu bez Wojny i Dywersji „Wolność i Niezawisłość" powstał 2 września 1945 r. w Warszawie. Jego trzon stanowiły pozostałości rozwiązanej w 1945 r. Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. WiN przejęła jej strukturę organizacyjną, kadry, majątek, a także częściowo oddziały leśne. Dowódcy obszarów DSZ zostali prezesami obszarów WiN.

Organizacja zamierzała drogą walki politycznej nie dopuścić do zwycięstwa wyborczego komunistów po II wojnie światowej. Członkowie WiN dopuszczali także możliwość walki zbrojnej. Mimo deklarowanego cywilne-

go charakteru organizacja posiadała silne oddziały zbrojne, zwłaszcza w obszarze centralnym w okręgach białostockim, lubelskim i warszawskim, ponieważ dowódca obszaru centralnego nie wykonał rozkazu o rozwiązaniu oddziałów leśnych, uważając WiN za organizację wojskowo-polityczną. Część członków WiN posłuchała apelu pułkownika Jana Mazurkiewicza (ps. „Radosław") i ujawniła się.

W 1946 r. nowe kierownictwo WiN podporządkowało organizację rządowi emigracyjnemu i Naczelnemu Wodzowi Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Organizacją kierowali byli oficerowie Armii Krajowej. Struktura organizacyjna w latach 1945–1947 (podział na obszary, okręgi, inspektoraty, obwody, rejony) została przejęta z AK. WiN dzieliła się początkowo na 3 obszary: Zachodni z siedzibą w Poznaniu, Centralny z siedzibą w Warszawie i Południowy z siedzibą w Krakowie. Obszary były podzielone na kilkanaście okręgów. W 1946 r. istniały tylko 2 obszary – Centralny i Południowy.

Nastąpiła także pewna reorganizacja w terenie. Połączono obwody suwalski z augustowskim (Obwód WiN Augustów – Suwałki), sokólski z północną częścią białostockiego (Obwód WiN Sokółka – Białystok) oraz białostocki miejski z południowym powiatowym białostockim (Obwód WiN Białystok).

Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość, będąc organizacją o charakterze społeczno-politycznym priorytetowo traktowało działalność propagandową i wywiadowczą i ograniczało aktywność zbrojną w województwie białostockim. Wspierano tworzenie struktur Polskiego Stronnictwa Ludowego, które traktowano jako legalną opozycję. Wobec wzmagającego się terroru ze strony komunistycznej władzy organizacja nie mogła przyjąć charakteru organizacji tylko politycznej. Na obszarze Białostocczyzny funkcjonowały liczne i dobrze zorganizowane oddziały partyzanckie.

Urząd Bezpieczeństwa Publicznego prowadził z WiN bezpardonową walkę. 19 kwietnia 1946 r. niedaleko wsi Rybaki w powiecie białostockim został ujęty zastępca komendanta Okręgu WiN Białystok podpułkownik Aleksander Rybnik „Jerzy". Sądzony był w pokazowym procesie Inspektoratu Suwalsko-Augustowskiego WiN (24 oskarżonych), który odbywał się w sali białostockiego kina „Ton" w dniach 18-20 lipca 1946 r. Rybnika wraz z sześcioma podwładnymi skazano na karę śmierci. Wyrok został wykonany 11 września 1946 r. w białostockim więzieniu. Miejsce pochówku do chwili obecnej pozostaje nieznane.

5 lipca 1945 r. w Czarnej Wsi (powiat białostocki) zatrzymany został dowódca batalionu Obwodu WiN Sokółka podporucznik Jakub Górski „Jurand". Tydzień później funkcjonariusze WUBP w Białymstoku rozbili sztab organizacji miejskiej Obwodu WiN Białystok. Aresztowani zostali m.in. szef wywiadu - Wiktor Langiewicz „Witur", szef łączności – Kazimierz

Mucha „Klaudia" oraz szef komórki likwidacyjnej i dowódca kompanii – Stanisław Rybołowicz „Góralski" .

Pod koniec grudnia 1946 r. został aresztowany prezes Okręgu WiN Białystok ppłk Marian Świtalski „Juhas". Jego funkcję objął mjr Witalis Brzeski „Socha", „Żegota", który w styczniu 1946 r. powrócił z obozu z głębi Związku Sowieckiego. 9 stycznia 1947 r. ppłk Świtalski wraz z wcześniej aresztowanym płk Wincentym Kwiecińskim „Lotnym" (szef III Zarządu Głównego WiN) oraz jego zastępcą Kazimierzem Czarnockim „Kazikiem" wzięli udział w spotkaniu z oficerami Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Rozmowy dotyczyły przyszłej amnestii i ujawnienia się członków WiN. Ppłk Świtalski zobowiązał się do ujawnienia podległych sobie struktur. Był jednak warunek, aby tę decyzję zaakceptowała kadra kierownicza Okręgu WiN Białystok. Tak też się stało. 17 lutego 1947 r. kierownictwo WiN wydało odezwę, w której poinformowano o amnestii. Pełniący obowiązki prezesa major Witalis Brzeski ujawnił się 24 lutego 1947 r. w Zambrowie, m.in. przekazując UB kasę Okręgu. Jego obowiązki przejął kapitan Józef Ochman ps. „Ostoja".

W marcu 1947 r. w Kamieńskich – Jaśkach (powiat wysokomazowiecki) odbyła się narada kadry kierowniczej Komendy Okręgu WiN Białystok. Omówiono na niej warunki ujawnienia struktur WiN. Nie wszyscy członkowie WiN zgodzili się na takie rozwiązanie. Prezes Rejonu WiN Białystok kapitan Franciszek Potyrała „Oracz" odmówił ujawnienia się, zakazał również swoim podkomendnym ujawnienia organizacji. Został odwołany z pełnionej funkcji. W odpowiedzi kpt. Potyrała postanowił utworzyć nowa organizację konspiracyjną o nazwie „Wolność i Sprawiedliwość". W tym celu skontaktował się z szefem Samoobrony Obwodu WiN Wysokie Mazowieckie , kapitanem Kazimierzem Kamieńskim „Huzarem", który postanowił dalej walczyć. W kwietniu 1947 r. na czele Okręgu WiN Białystok stanął kapitan Józef Ochman „Orwid", „Ligoń", który ujawnił podległe sobie struktury WiN. Ponadto kpt. Józef Ochman wydał wyrok śmierci na kpt. Potyrałę, który został zastrzelony w nocy z 3 na 4 marca 1947 r. w kolonii Piątak w powiecie sokólskim.

5. Narodowe Zjednoczenie Wojskowe

W drugiej połowie 1944 r. najsilniejszą organizacją obozu narodowego były Narodowe Siły Zbrojne, które stały się najliczniejszą organizacją zbrojną po Armii Krajowej w okupowanej Polsce. W samej organizacji doszło jednak do rozłamu po scaleniu niektórych oddziałów NSZ z AK. Po upadku powstania warszawskiego, a także ustabilizowaniu się frontu sowiecko-niemieckiego część oddziałów NSZ uznała AK za rozbitą przez Niemców oraz zdezorganizowaną przez Sowietów. Wobec takiej sytuacji dowództwo NSZ postanowiło wycofać z AK scalone oddziały Narodowej Organizacji Wojskowej. 10 kwietnia 1945 r. major Mieczysław Grygorcewicz „Bohdan" dotychczasowy dowódca Narodowej Organizacji Wojskowej wydał rozkaz o scaleniu szeregów Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych. Powołana została nowa organizacja pod nazwą Narodowe Zjednoczenie Wojskowe, która miała działać w ramach Komendy Okręgu Białystok kryptonim „Chrobry". Rozpoczął się mozolny proces organizowania struktur NZW w województwie białostockim. W niektórych powiatach dowódcy dążący do zjednoczenia AK z NSZ sprzeciwiali się rozkazowi majora Grygorcewicza. W rezultacie poszczególne komendy powiatowe NSZ przechodziły do NZW stopniowo – wbrew woli komendantów powiatów.

Wiosną i latem 1945 r. w oparciu o struktury NOW zorganizowane zostały następujące komendy powiatów: Bielsk Podlaski, Wysokie Mazowieckie, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Sokółka, Grajewo, Białystok – miasto, Białystok – powiat, Łomża. Proces budowania nowej organizacji zakończył się we wrześniu 1945 r.

Jesienią 1945 r. na Białostocczyźnie struktury Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych scaliły się ostatecznie. W szeregach NZW było około 8-9 tysięcy żołnierzy. Z upływem czasu stan ten się zmniejszał. Wiosną 1947 r. stan liczebny Okręgu NZW Białystok zmniejszył się o połowę. Trzeba jednak podkreślić, iż do czasu ujawnienia się jej członków w 1947 r. organizacja była silna, dobrze zorganizowana i bojowa.

NZW miała ustaloną siatkę organizacyjną w terenie (były to oddziały leśne i zaplecze organizacyjne). Mieszkańcy wsi i miasteczek podzieleni byli na wzór wojskowy na drużyny, plutony, kompanie i bataliony. Stany osobowe tych struktur odbiegały jednak od wojskowych odpowiedników, były znacznie mniejsze liczebnie. Kompania obejmowała swym zasięgiem najczęściej jedną lub dwie gminy. Trzy kompanie zwykle tworzyły batalion, który swym zasięgiem obejmował obszar trzech lub czterech gmin.

W razie potrzeby każdy dowódca plutonu mógł stworzyć kilkuosobową grupę wypadową do zadań w sąsiednich gminach. Chłopi tworzący taką grupę, rano wracali do domów. Problemem, z którym mierzyli się dowódcy takich grup, była dyscyplina. Zdarzało się, że grupy tzw. „siatkowców" dopuszczały się rabunków w sąsiednich wsiach, a nawet tworzyły bandy koniokradów. Często rabunki, których dokonywali, szły na konto całej organizacji, chociaż dowódcy mogli o tym nawet nie wiedzieć. Bandy rabunkowe były tępione przez oddziały podziemia. Za udowodniony rabunek z bronią w ręku groziła kara śmierci. Dowódcy oddziałów zdawali sobie sprawę, iż bez poparcia ludności cywilnej nie przetrwają w terenie dłużej niż kilka miesięcy.

Najważniejszą rolę w organizacji odgrywały jednak stałe oddziały leśne, które dzieliły się na: okręgowe, powiatowe i batalionowe. We wrześniu 1945 r. utworzone zostały oddziały Pogotowia Akcji Specjalnej. Oddziały dzieliły się na plutony i drużyny. Z reguły liczyły kilkudziesięciu żołnierzy. Komenda NZW nie dysponowała dużym oddziałem partyzanckim na skalę działającego w Puszczy Knyszyńskiej zgrupowania majora Aleksandra Rybnika „Jerzego", czy też 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej majora Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki". Do zadań oddziałów PAS należało zwalczanie administracji terenowej poprzez demolowanie urzędów gminnych i palenie dokumentacji, co utrudniało władzom ściąganie kontyngentów żywności, likwidowanie funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, agentów, a także aktywnych działaczy Polskiej Partii Robotniczej, rozbrajanie posterunków milicji, walkę z oddziałami UBP, Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy też Milicji Obywatelskiej, zdobywanie środków finansowych na działalność, likwidowanie band rabunkowych czy też samowolnej wycinki lasów.

W skład Komendy Okręgu Białystok NZW kryptonim „Chrobry" dowodzonej przez majora Mieczysława Grygorcewicza, który przyjął nowy pseudonim „Miecz" wchodzili: Włodzimierz Awramienko „Dunajewski" – szef Wydziału I, któremu podlegała administracja, Jan Szklarek „Lis", „Kotwicz" – szef Wydziału II, któremu podlegał wywiad, Władysław Żwański „Iskra" – szef Wydziału III (operacyjnego), Stanisław Bonarowski „Stanisław' – szef Wydziału IV (gospodarczego), Jan Szmydt „Marcin" – szef Wydziału V (propaganda), Tadeusz Bonarowski „Wicek" – szef Wydziału V (łączność). Byli to oficerowie wywodzący się z Narodowej Organizacji Wojskowej. W czerwcu sztab Komendy został uzupełniony przez komendantkę Służby Polsce Kobiet ps. „Irena". Był to odpowiednik Wojskowej Służby Kobiet w Armii Krajowej. SPK zajmowała się szkoleniem sanitarnym i łącznością.

Oprócz walki zbrojnej Komenda Okręgu wydawała też ulotki i pisma prezentujące aktualna sytuację polityczną w Polsce i w województwie białostockim. Pismem okręgowym była „Walka". Na uwagę zasługują też pisma

wydawane na szczeblu powiatu. Warto tu wymienić „Miecz Chrobrego" kolportowany w powiecie białostockim i „Głos znad Narwi" wydawany w powiecie łomżyńskim.

15 sierpnia 1945 r. kapitan Jan Szklarek „Kotwicz" mianowany został komendantem Okręgu Białystok. Major Mieczysław Grygorcewicz „Miecz" przebywał w Warszawie. Pełnił funkcję komendanta Obszaru NZW kryptonim „Narew" w skład którego weszły okręgi białostocki, warszawski i olsztyński. Do Warszawy wyjechali Jan Szmydt „Marcin" i Stanisław Bonarowski „Stanisław" . Ich miejsce w Komendzie Okręgu NZW zajęli Bolesław Kozłowski „Grot" i dowódca II szwadronu 5. Brygady AK majora Szendzielarza - porucznik Romuald Rajs „Bury", który po wydaniu przez białostocką Komendę Okręgu Armii Krajowej Obywatelskiej rozkazu o demobilizacji dużych ugrupowań partyzanckich, rozwiązał swój oddział, a sam z grupą ponad dwudziestu żołnierzy wstąpił w szeregi NZW. Objął stanowisko szefa okręgowego PAS. Żołnierzy, którzy z nim przyszli, przydzielono do poszczególnych komend powiatowych na instruktorów PAS lub szefów powiatowych struktur PAS.

Komendantem Okręgu NZW Białystok był major Florian Lewicki „Kotwicz". Wiosną 1946 r. oddziały PAS znalazły się w defensywie. Likwidacji uległa Komenda Powiatowa Białystok miasto, a Komenda Powiatowa Ostrołęka została wcielona do Komendy Okręgu NZW Mazowsze. Dowództwo okręgu objął ppłk Władysław Żwański „Błękit". Zdecydował on, iż Oddziały PAS ograniczą się do walki z funkcjonariuszami Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Ponadto „Błękit" postanowił uregulować kontakty z WiN. Ważna była wspólna taktyka wobec zbliżającego się referendum oraz wyborów do Sejmu. NZW zwalczało program Polskiego Stronnictwa Ludowego Stanisława Mikołajczyka, natomiast WiN popierało program PSL. Do spotkania przedstawicieli obu komend nie doszło, gdyż 28 kwietnia 1946 r. grupa operacyjna KBW-UBP zaatakowała kwaterujące zgrupowanie wileńskich brygad NZW i WiN. Po zaciętym boju grupa została całkowicie rozbita. Zginęło dziewięciu żołnierzy KBW, a kilkunastu dostało się do niewoli (później zostali puszczeni wolno). Natomiast wziętych do niewoli siedemnastu funkcjonariuszy UBP rozstrzelano. Rozbicie grupy spowodowało pościg pododdziału KBW z Wysokiego Mazowieckiego. Żołnierze NZW i WiN stoczyli zaciętą walkę pod Śliwnem, gdzie zostali rozbici. W trakcie walki zginęło kilkunastu żołnierzy podziemia, około dwudziestu dostało się do niewoli. Potem niektórzy z nich zostali rozstrzelani na mocy wyroków Wojskowych Sądów Rejonowych. W wyniku tych wydarzeń nie uzgodniono wspólnych działań WiN i NZW w sprawie referendum i wyborów do Sejmu. Jak się później okazało, wobec fałszerstw, jakich dopuściły się komunistyczne władze, nie miało to większego znaczenia.

Ogłoszona w lutym 1947 r. amnestia podzieliła sztab Komendy Okręgu NZW. Większość komendantów powiatowych wraz z zastępcą komendanta Okręgu Białostockiego NZW kapitana Bolesława Kozłowskiego ps. „Grot, „Hanka" opowiedziała się za ujawnieniem. Prawie w całości ujawniły się komendy powiatowe: Grajewo, Białystok – powiat, częściowo Bielsk Podlaski, Łomża, Ostrów Mazowiecka i Ostrołęka.

Komendant Okręgu Białostockiego NZW ppłk Władysław Żwański „Błękit" wydał rozkaz do dowódców NZW, zakazując im wychodzenia z konspiracji i grożąc karą śmierci. Podporządkowali mu się komendanci powiatów: Wysokie Mazowieckie i Bielsk Podlaski. Sam ppłk Żwański nigdy się nie ujawnił. Sztab Okręgu przestał istnieć, ppłk Żwański dowodził okręgiem jednoosobowo. Zginął w lipcu 1948 r. w walce z oddziałem UBP.

Latem 1947 r. oddziały UBP coraz skuteczniej poczęły likwidować jeszcze istniejące oddziały podziemia niepodległościowego. Przyczyniły się do tego informacje zdobyte od ujawniających się żołnierzy podziemia. Niektórych z nich udało się zwerbować do współpracy z UBP.

6. Uzbrojenie oddziałów podziemia niepodległościowego

W warunkach walk partyzanckich szczególnie efektywna była broń samopowtarzalna i automatyczna, dająca nielicznym z reguły oddziałom siłę ognia, pozwalającą na nawiązanie równorzędnej walki z przeciwnikiem, a więc pistolety maszynowe, karabiny samopowtarzalne oraz ręczne karabiny maszynowe. Przez długi czas podstawowym uzbrojeniem żołnierzy podziemia były jednak karabiny powtarzalne, jako najbardziej rozpowszechniony rodzaj broni palnej.

W walkach partyzanckich rzadko wykorzystywano ciężkie karabiny maszynowe, które ze względu na swoje gabaryty były praktycznie nieprzydatne. Podobnie zresztą jak broń przeciwpancerna (karabiny i rusznice), w przypadku której brakowało właściwych celów do rażenia.

Broń będąca w dyspozycji żołnierzy podziemia niepodległościowego pochodziła z różnych źródeł. Początkowo było to uzbrojenie zebrane z pobojowisk wojennych z września 1939 r., czy też czerwca 1941 r., lata–jesieni 1944 r. oraz stycznia 1945 r. Broń zdobywano też na przeciwniku, najczęściej w walce. Sporadycznie zdarzały się przypadki wykradania broni z transportów lub magazynów.

Żołnierze podziemia nie korzystali ze zrzutów alianckich. Okręg AK Białystok, podczas okupacji niemieckiej znajdował się co prawda w strefie zasięgu samolotów alianckich (startujących zarówno z Wielkiej Brytanii, jak i Włoch), ale nie otrzymywał zrzutów broni. Aliancka broń zrzutowa trafiła do rąk żołnierzy podziemia na Białostocczyźnie dopiero po wkroczeniu oddziałów Armii Czerwonej poprzez zgromadzone uprzednio magazyny sąsiednich struktur konspiracyjnych.

Na Białostocczyźnie nie konstruowano i nie produkowano broni strzeleckiej. Znane były natomiast przypadki produkcji amunicji, która ograniczała się głównie do wyrabiania naboi rewolwerowych. Podstawowym czynnikiem branym pod uwagę przy ocenie broni palnej była dostępność amunicji. Żołnierze cenili broń produkcji sowieckiej, gdyż amunicja do niej była powszechnie osiągalna już od lata 1941 r. Amunicja typu niemieckiego (pistoletowa Luger oraz karabinowa Mauser), trafiała do rąk żołnierzy podziemia w mniejszych ilościach, stąd też popularność broni zasilanej wspomnianymi nabojami była z natury mniejsza (szczególnie dotyczyło to broni o większym zużyciu amunicji – samopowtarzalnej i automatycznej). Możliwości uzupełnienia nietypowej amunicji przez struktury konspiracyjne były praktycznie żadne, stąd też broń zasilana wspomnianymi nabojami po wy-

czerpaniu skromnych zapasów (z reguły liczących kilka magazynków) właściwie stawała się bezużyteczna – taki los spotkał np. francuskie pistolety maszynowe MAS wz. 38, dość popularne wśród niemieckich policyjantów ze względu na swą poręczność. Był to również podstawowy powód, dla którego anglosaska broń zrzutowa zasilana amerykańską amunicją oraz brytyjską karabinową nie cieszyła się uznaniem wśród żołnierzy podziemia.

7. Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku

W województwie białostockim aparat bezpieczeństwa rozpoczął swą działalność na początku sierpnia 1944 r. Powstał wtedy Wojewódzki Wydział Bezpieczeństwa przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej. Na jego czele stanął porucznik Faustyn Grzybowski. Do Białegostoku przybyli absolwenci Oficerskiej Szkoły Kontrwywiadu w Kujbyszewie. Mieli oni zorganizować struktury Urzędu Bezpieczeństwa w województwie białostockim. W sierpniu 1944 r. porucznik Grzybowski objął funkcję tymczasowego kierownika Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego oraz zatwierdził kierowników wydziałów. Zastępcą Grzybowskiego został podporucznik Tadeusz Piątkowski. Zaczęto organizować Milicję Obywatelską (jej komendantem został podporucznik Tadeusz Paszta) oraz kartotekę, w której zamierzono rejestrować osoby współpracujące z policją przed 1939 r., z niemieckimi władzami okupacyjnymi, członków podziemia niepodległościowego oraz organizacji działających wśród mniejszości narodowych. Pierwsza siedziba Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego znajdowała się przy ulicy Branickiego 1. W 1946 r. przeniesiono ją na ulicę Mickiewicza 5 (obecnie siedziba Sądu Apelacyjnego). Powstawały Powiatowe Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim, Sokółce, Wysokiem Mazowieckiem, Augustowie, w Suwałkach, Łomży, Grajewie, Ełku, Gołdapi, Olecku, Kolnie, Siemiatyczach, Hajnówce, Mońkach, Łapach, Zambrowie, Dąbrowie Białostockiej i Sejnach.

W początkach 1945 r. w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego na bazie wcześniej stworzonego kontrwywiadu powstał Wydział do Walki z Bandytyzmem (podziemiem niepodległościowym). Na jego czele stanął podporucznik Jan Onacik. Pracę rozpoczął także Wydział II (sprawy związane z techniką operacyjną, ewidencją i łącznością). Na jego czele stanął kapitan Alfons Duczko.

Na początku lata 1946 r. WUBP został zreorganizowany po raz kolejny. Wydział do Walki z Bandytyzmem połączono z sekcją kontrwywiadu i stworzono Wydział VII. W strukturze tego Wydziału działały Sekcje 1. i 2. zajmujące się walką z organizacjami podziemnymi. Następnie Wydział VII został przekształcony w Wydział III. W Białymstoku został zlikwidowany Miejski Urząd Bezpieczeństwa Publicznego. Jego majątek, pracowników oraz dokumentację przejął WUBP. W latach 1944–1947 funkcje szefów WUBP pełnili kolejno: Faustyn Grzybowski, Tadeusz Piątkowski, Józef Pluta oraz

Władysław Sysz. Na czele wydziałów, które zwalczały podziemie niepodległościowe w latach 1944–1947 stali: kapitan Eliasz Koton, podporucznik Stanisław Ostaniewicz, podporucznik Jan Onacik, porucznik Tadeusz Kociołkowski, porucznik Borys Wawryniuk, kapitan Józef Łaniewski.

W walce z podziemiem niepodległościowym WUBP wspierała Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej. Funkcjonowały też komendy powiatowe, a na szczeblu gminy istniały posterunki MO. W KW MO istniała kompania operacyjna, a w powiecie pluton operacyjny. Często słabo obsadzone i uzbrojone posterunki gminne MO były wykorzystywane przez oddziały walczące z podziemiem niepodległościowym jako sieć łączności, a milicjanci jako przewodnicy po terenie.

Działania milicjantów wspierali członkowie Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej utworzonej w 1946 r. Formacja ta zorganizowana była w drużyny, plutony i kompanie. Podporządkowane one były komendom powiatowym i KW MO w Białymstoku. W zasadzie formacje ORMO w województwie białostockim były nieliczne i słabo uzbrojone.

W zwalczaniu podziemia niepodległościowego brały również udział oddziały wojsk wewnętrznych. W marcu 1945 r. przyjęły one nazwę Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. W latach 1945–1947 na Białostocczyźnie stacjonowały: batalion operacyjny, batalion ochrony oraz kompania konwojowa.

Pod koniec 1945 r. na terenie województwa białostockiego pojawiły się oddziały Wojsk Ochrony Pogranicza. Były to jednostki utworzone do ochrony granicy państwowej. Zostały one początkowo zorganizowane w cztery komendy odcinków, a następnie w cztery oddzielne bataliony ochrony pogranicza. Do amnestii z 1947 r. oddziały WOP były mało aktywne.

Latem 1945 r. na teren województwa białostockiego przybył 1. pułk piechoty 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. Następnie władze skierowały do walki z podziemiem niepodległościowym 18. Dywizję Piechoty pod dowództwem generała Gustawa Paszkiewicza (brał udział w kampanii wrześniowej, był dwukrotnie ranny, przedostał się do Rumunii. W okresie od 1 grudnia 1939 r. do 23 czerwca 1940 r. pełnił funkcję zastępcy ministra spraw krajowych i dowódcy Związku Walki Zbrojnej. W 1940 r. przedostał się do Francji, a następnie do Wielkiej Brytanii. Był zastępca dowódcy I Korpusu Polskiego. 18 grudnia 1945 r. powrócił do Polski i w styczniu 1946 r. wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego). Pułki rozmieszczone były w miastach powiatowych, skąd wyjeżdżały w teren, gdzie zwalczały konspiracyjne oddziały.

Do zwalczania podziemia Urząd Bezpieczeństwa Publicznego wykorzystywał także agenturę. Kombinacje operacyjne, w których posługiwano się tajnymi współpracownikami były jedną z podstawowych metod walki z oddziałami podziemia.

Aparat bezpieczeństwa w walce z odziemiem niepodległościowym stosował szeroki wachlarz metod. Począwszy od akcji pacyfikacyjnych i pościgowych, kombinacji gier operacyjnych, do werbowania agentów, walki zbrojnej z żołnierzami podziemia niepodległościowego. Amnestie i akcje ujawnieniowe były próbą pokojowego i usankcjonowanego prawem rozwiązania problemu podziemia. Jak pokazały późniejsze wydarzenia, amnestia z 22 lutego 1947 r. okazała się skutecznym sposobem neutralizacji podziemia niepodległościowego w województwie białostockim.

8. Sfałszowane referendum

Rząd w Polsce zdominowany przez komunistów, zmuszony przez ustalenia międzynarodowe do przeprowadzenia wolnych i nieskrępowanych wyborów do Sejmu, szukał pretekstu do ich odciągnięcia, gdyż obawiał się zwycięstwa Polskiego Stronnictwa Ludowego Stanisława Mikołajczyka. Komuniści utworzyli Blok Demokratyczny, do którego próbowali wciągnąć PSL, aby go zneutralizować. Gdy się to jednak nie udało, 5 kwietnia 1946 r. władze przy wsparciu zblokowanych stronnictw (Polska Partia Robotnicza, Polska Partia Socjalistyczna, Polskie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie") przyjęły formalnie koncepcję odbycia referendum ludowego, które miało miejsce 30 czerwca 1946 r.

W „Monitorze Polskim" ukazało się ogłoszenie o wyznaczonym referendum ludowym. Podano do powszechnej wiadomości, iż uprawnionych do głosowania było ponad 13 milionów obywateli. Obszar kraju podzielony został na okręgi głosowania, które obejmowały terytorium województwa. Wielkie miasta (Warszawa i Łódź) stanowiły osobne okręgi. Każdy powiat wchodzący w skład okręgu podzielony został na obwód głosowania liczący powyżej trzech tysięcy mieszkańców. Głosowanie miało być tajne. Wobec wyznaczonych osób, które uchylały się od prac w komisjach referendalnych, miały być stosowane dotkliwe kary pieniężne.

Komisja Krajowej Rady Narodowej powołana do opracowania projektów ustaw o powołaniu komisji głosowania ludowego sformułowała następujące pytania referendum:

1. Czy jesteś za zniesieniem Senatu?
2. Czy ustrój gospodarczy zapoczątkowany reformą rolną i przejęciem na własność pastwa podstawowych gałęzi gospodarstwa krajowego, powinien być utrwalony w przyszłej konstytucji?
3. Czy chcesz ustalenia zachodnich granic państwa na Bałtyku, Odrze i Nysie Łużyckiej?

Pytania referendum nie zawierały żadnych elementów kontrowersyjnych. Likwidacja Senatu obchodziła niewielką tylko grupę ludzi, reformy społeczne przeprowadzone wcześniej cieszyły się poparciem większości społeczeństwa. Nikt (może oprócz małej grupki ekstremistów) nie negował zachodniej granicy Polski. Referendum miało więc być swoistym „papierkiem lakmusowym" badającym nastroje społeczeństwa polskiego. Komuniści liczyli również na to, iż referendum wykaże jedność społeczeństwa polskiego, a tym samym i poparcie dla ich działań. Poza tym miało być swo-

istym poligonem doświadczalnym dla aparatu partyjnego i służby bezpieczeństwa przed przyszłymi wyborami parlamentarnymi.

Znając prawdziwe wyniki referendum, komuniści utwierdzili się w przekonaniu, że trzeba je sfałszować. Generalny Komisarz Wyborczy ociągał się z ogłoszeniem danych. Uczynił to dopiero 11 lipca 1946 r. Według oficjalnego komunikatu wydanego przez Komisję Generalną pod przewodnictwem Wacława Barcikowskiego, w głosowaniu przeprowadzonym 30 czerwca 1946 r. udział wzięło 85,3% uprawnionych. Na pytanie pierwsze padło twierdzących odpowiedzi 68,2%, na drugie 77,3%, a na trzecie 94,2%. Wyniki referendum zostały sfałszowane. Profesor Andrzej Paczkowski opublikował dane, według których poparcie dla komunistów wyniosło odpowiednio: 26,9%, 42% i 67%.

Do liczenia głosów oddanych w referendum przybyli z Moskwy specjalni wysłannicy. Stalin postanowił dopilnować wyników głosowania. Nie był przekonany, czy polscy komuniści będą w stanie sprawnie sfałszować wyniki głosowania. Referendum miało być dla nich lekcją jak przeprowadzić głosowanie, aby je wygrać. Zgodnie z instrukcjami Stalina wygrywał nie ten, na kogo głosowała większość, ale ten, kto mógł podać korzystne dla siebie wyniki. Polska nie była tu wyjątkiem. Do wszystkich krajów bloku wschodniego Moskwa wysyłała tzw. doradców, którzy przebywali w danym kraju na stałe, albo tylko nadzorowali konkretne przedsięwzięcia.

W maju 1946 r. powstała Okręgowa Komisja Głosowania Ludowego w Białymstoku. Swą siedzibę miała przy ul. Warszawskiej 23. Jej głównym zadaniem była koordynacja przygotowań do referendum. Po ogłoszeniu terminu rozgorzała ostra kampania agitacyjna. Dynamiczną akcję prowadziła Polska Partia Robotnicza, którą wspomagało wojsko i Służba Bezpieczeństwa. Powołany został Komitet Popularyzacji Referendum. Podobne komitety powstały w powiatach. Były one finansowane przez Ministerstwo Informacji i Propagandy. Aktywiści biorący udział w tej akcji otrzymywali po 50 tys. zł, 5 kilogramów cukru, 5 kilogramów tłuszczu i po 2 litry wódki. Na potrzeby referendum władza skonfiskowała wszystkie pojazdy mechaniczne. W teren ruszyły także grupy złożone z przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Informacji i Propagandy w Białymstoku. We wsiach i miasteczkach rozklejali oni odezwy, plakaty i ulotki informujące o referendum. Do agitacji wykorzystywano także odpusty, na których licznie pojawiała się miejscowa ludność.

Podziemie niepodległościowe zanegowało pomysł przeprowadzenia referendum. Na terenie województwa białostockiego nastąpiło przegrupowanie i koncentracja oddziałów zbrojnych, będących zapowiedzią podjęcia działań zbrojnych na większą skalę. Jednak w czerwcu nastąpiła zmiana planów podziemia. Ostatecznie podjęta została decyzja o udziale w głosowaniu. Kierownictwo podziemia obawiało się uznania przez władzę ludową

wyników referendum nawet wtedy, gdy będzie głosowała niewielka część społeczeństwa.

Działania prowadzone przez podziemie w województwie białostockim były dwojakiego rodzaju. Z jednej strony była to akcja propagandowa, z drugiej zaś nie zrezygnowano z walki zbrojnej. Wydawano ulotki, kolportowano prasę. Wiece organizowano raczej rzadko. Często malowano hasła na płotach i domach o treści 3 X NIE, lub 2 X NIE i 1 X TAK. Także partie opozycyjne do rządu (Polskie Stronnictwo Ludowe i Stronnictwo Pracy) nawoływały do go głosowania przeciw pierwszemu pytaniu i twierdząco na dwa pozostałe. Stanisław Mikołajczyk uznał, że odpowiedzi twierdzące na wszystkie pytania byłyby atutem w ręku komunistów. Znaczyłyby poparcie społeczeństwa dla obecnej władzy. Głosowanie na NIE w sprawie senatu miało być wyrazem poparcia dla PSL. Władze nie pozwalały PSL na organizowanie zgromadzeń publicznych, a nawet zebrań. Całą działalność PSL uznano za nielegalną. Na terenie województwa białostockiego wiece i zebrania przedwyborcze władze uznały za nielegalne. Przeprowadzono aresztowania działaczy w powiatach: łomżyńskim, wysokomazowieckim, białostockim, augustowskim i suwalskim. Aresztowano ich pod pretekstem współpracy z Armią Krajową Obywatelską i Narodowym Zjednoczeniem Wojskowym. Wyeliminowano w ten sposób wielu czołowych działaczy opozycji. Zawieszona została działalność PSL w powiatach augustowskim i suwalskim.

W początkach czerwca 1946 r. generał Gustaw Paszkiewicz – dowódca 18 Dywizji Piechoty, która stacjonowała w Białymstoku wydał rozkaz o utworzeniu w terenie województwa białostockiego tajnych sztabów operacyjnych kierowanych przez szefów Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego. W skład sztabów weszli powiatowi komendanci Milicji Obywatelskiej i Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz powiatowi sekretarze PPR. Do ochrony 76 komisji referendalnych przeznaczono 1376 żołnierzy. W każdej komisji znaleźli się tajni współpracownicy UBP. W dniu referendum oficerowie i funkcjonariusze UBP w mundurach lub po cywilnemu pojawili się w siedzibach komisji obwodowych, gdzie prowadzili agitację zgodnie z wytycznymi władzy.

29 czerwca 1946 r. w Białymstoku odbył się wiec, na który specjalnie z Warszawy przybył minister Jerzy Sztachelski (wcześniej pełnił obowiązki wojewody białostockiego). Agitował za głosowaniem 3 X TAK. Podkreślał, że Stanisław Mikołajczyk i Władysław Anders prowadzili szkodliwą dla Polski politykę, która w dodatku mogła doprowadzić do wybuchu nowej wojny. Jedynym sojusznikiem Polski był Związek Radziecki. J. Sztachelski twierdził, iż Polska miała ustrój demokratyczny i stabilną, dzięki wsparciu ZSRR, pozycją międzynarodową. Wedle Sztachelskiego uczciwi Polacy powinni porzu-

cać szeregi PSL i przechodzić do wiernego komunistom (koncesjonowanego) PSL „Nowe Wyzwolenie".

30 czerwca 1946 r. w niedzielę odbyło się referendum. Białystok został podzielony na 17 obwodów wyborczych. Uprawnionych do głosowania było 39431 obywateli. Dzień był pogodny, było parno. Wieczorem w wielu regionach Białostocczyzny pojawiły się burze. Lokale wyborcze otwarto od godziny 7. „Jedność Narodowa informowała, iż w Białymstoku wyborcy czekali przed lokalami już od godziny 5. Sporo osób oddało głosy po wyjściu ze Mszy świętych. Po zakończeniu głosowania urny wyborcze z danych gmin pieczętowano, a potem pod eskortą żołnierzy wieziono do miast powiatowych. Tam w wybranym budynku otoczonym przez wojsko i ubeków liczono głosy. Jak podali w swej publikacji Marcin Zwolski i Tomasz Danilecki, *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim 1944–1956* po odjeździe członków komisji wyborczej z lokalu w Bielsku Podlaskim kartki z urn zostały wrzucone do pieca i zapalone. Pijani i rozbawieni funkcjonariusze UBP, nie zauważyli jednak, iż nie wszystkie pochłonął ogień. Wiele z nich udało się ocalić członkom PSL. Jedną z takich kartek, dzięki uprzejmości Pana Janusza Poryckiego publikujemy przy tym artykule. Można przypuszczać, iż w innych powiatach postępowano podobnie.

Funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego pilnie śledzili też kilku dziennikarzy z Anglii i Francji, którzy pojawiali się w Białymstoku w dniu referendum. Do swoich przełożonych wysłali jednak uspokajające meldunki, iż zachodni dziennikarze stwierdzili, iż głosowanie odbywało się wedle standardów obowiązujących w ich krajach w czasie wyborów parlamentarnych.

W województwie białostockim uprawnionych do głosowania było 503471 obywateli, wzięło udział 456169, czyli 85% uprawnionych. Wedle oficjalnych informacji na Tak na pierwsze pytanie twierdząco zagłosowało 306765 obywateli, na pytanie drugie 318529 wyborców, a na pytanie trzecie 420697. W Białymstoku uprawnionych do głosowania było 39431 obywateli, głosowało 36990, a więc około 85%. Na pierwsze pytanie twierdząco zagłosowało 30181 wyborców, na 2 – 32566 wyborców, a na 3 – 36460 głosujących. Frekwencja była wykorzystywana przez władzę do fałszowania wyników głosowania. W powiatach tzw. „reakcyjnych", gdzie frekwencja była wysoka, sztucznie ją zaniżano. Również liczba głosów nieważnych zwiększała się wraz z „reakcyjnością" powiatu.

Ostateczny wynik referendum okazał się sukcesem podziemia narodowego, gdyż 46,7% biorących udział w głosowaniu negowało wszystkie pytania. Także ludność cywilna była wrogo nastawiona do nowego ustroju. Największy procent głosów negatywnych padł w powiatach łomżyńskim, wysokomazowieckim i zachodniej części bielskiego. Władze stwierdzały, iż takie wyniki świadczą o braku oczyszczenia terenu z tzw. elementów reakcyj-

nych, które przyczyniły się do zaniżenia wyniku głosowania. Po referendum władze w ramach akcji przesiedleńczej prowadzonej przez Państwowy Urząd Repatriacyjny planowały przesiedlić część ludności z tych powiatów na tzw. ziemie odzyskane (powiat Ełk, Gołdap, Olecko). Zamierzenia te nie zostały jednak zrealizowane. Organizacja Wolność i Niezawisłość, która nakazała głosować 2 X NIE i 1X TAK uzyskała poparcie 21,8% głosujących w powiatach: sokólskim, białostockim i częściowo wysokomazowieckim. Najmniejsze poparcie głosujących uzyskały PSL i SP (2,5% głosujących). Blok komunistyczny uzyskał poparcie 29,5% głosujących (najwięcej, bo aż 91% poparcia uzyskał we wschodniej części powiatu bielskiego). Referendum miało funkcję próby generalnej. Komuniści potrafili dobrze zafałszować wyniki referendum. Tylko w Krakowie zdarzyła się wpadka, gdzie ogłoszono prawdziwe, niekorzystne dla władzy wyniki.

Po oficjalnych i bardzo korzystnych dla siebie wynikach, komuniści zdecydowali się na konfrontację z główną siłą opozycji, jaką było PSL Stanisława Mikołajczyka. Podjęli także zdecydowane kroki zmierzające do całkowitego rozbicia podziemia. Doświadczenia nabyte w trakcie referendum komuniści wykorzystywali w styczniu 1947 r. podczas wyborów do Sejmu, w których triumfowali.

9. Wybory do Sejmu 19 stycznia 1947 r.

Do wyborów stanęły z jednej strony partie tzw. Bloku Demokratycznego, w którego skład weszły: Polska Partia Robotnicza, Polska Partia Socjalistyczna, Stronnictwo Demokratyczne i Stronnictwo Ludowe oraz partie satelickie: Polskie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie oraz Stronnictwo Pracy. Po drugiej stronie barykady znalazło się Polskie Stronnictwo Ludowe Stanisława Mikołajczyka, będące legalną opozycją, z konieczności jeszcze tolerowaną przez komunistów. W trakcie wyborów wyrywano kartki z numerami list PSL, a wrzucano kartki z nazwiskami z list zblokowanych, wszędzie pełno było wojska i milicji, aktywność przejawiali ormowcy. Po zamknięciu lokali i liczeniu głosów komisje posiłkowały się wcześniej sporządzonymi ściągawkami. Działaczom PSL udało się zebrać wyniki z 1300 obwodów na istniejących 5500 obwodów. Według nich na listy PSL oddano około 69% głosów. Jednak najważniejsi okazali się liczący głosy, którzy tak liczyli, że wyszło ponad 80% poparcia listy zblokowanej. PSL przyznano ponad 10% głosów.

W trakcie kampanii wyborczej powstał Wojewódzki Międzypartyjny Komitet Stronnictw Demokratycznych, na którego czele stanął Witold Wenclik. Komitet miał organizować wiece, odczyty i inne akcje propagandowe. Wykonując polecenia płynące z „góry", zalecał, aby akcje propagandowe przeprowadzać w czasie świąt, mówiąc przy tym o pokoju i zgodzie narodowej. W czasie imprez sylwestrowych roku 1946 radio nadawało w godzinach 21 – 3 specjalne audycje wyborcze. Zmobilizowano także wojsko, które prowadziło akcję propagandową na rzecz zblokowanych partii. W województwie białostockim powstały specjalne grupy propagandowe, manewrowe i ochronne (ich zadaniem była ochrona wieców wyborczych). Zaktywizowano funkcjonariuszy wojewódzkich i powiatowych struktur Milicji Obywatelskich oraz Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Lokale wyborcze były chronione przez członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Funkcjonariuszy państwowych wykonujących funkcje przewodniczących, zastępców lub członków komisji wyborczych zwalniano z obowiązków służbowych do 25 stycznia 1947 r.

Reżymowa gazeta „Jedność Narodowa" prezentowała sylwetki kandydatów na posłów z list Bloku Demokratycznego. Rozpisywano się o procesie Komendy Głównej organizacji Wolność i Niezawisłość, podkreślając, iż żołnierze WIN dokonywali napadów i morderstw na Białostocczyźnie. Padały

stwierdzenia, iż nie ma różnicy pomiędzy PSL a WIN, gdyż wielu członków PSL prowadziło działalność w tej organizacji.

Pomimo znacznego wysiłku władzy ludność zamieszkująca województwo białostockie nie popierała wyborów ani też kandydatów Bloku Demokratycznego. W niektórych powiatach (wysokomazowiecki, łomżyński, suwalski czy też bielski) dochodziło do potyczek wojska i milicji z grupami zbrojnego podziemia. Ludzie ignorowali wiece wyborcze, nie czytali oficjalnej prasy, sympatyzowali z kandydatami PSL, z którymi spotykali się na wiecach. Działacze PSL kolportowali też skromne materiały propagandowe. W ramach kampanii wyborczej walczono też z oficjalną propagandą za pomocą choćby żartów.

Województwo białostockie podzielono na dwa okręgi wyborcze: Okręg nr 19 z siedzibą w Białymstoku, który obejmował powiaty: białostocki, bielski, sokólski i wysokomazowiecki. Okręg nr 20 z siedzibą w Ełku obejmował powiaty: ełcki, augustowski, suwalski, olecki, gołdapski, grajewski (razem ze Szczuczynem) oraz łomżyński. Obwody zamieszkiwało około 900 tys. mieszkańców, z czego 455 tys. było uprawnionych do głosowania. W Białymstoku utworzono 14 komisji obwodowych, w powiecie białostockim powołano 32 komisje, w powiecie bielskim – 54, w powiecie sokólskim – 23, w powiecie suwalskim – 24, w powiecie łomżyńskim – 38, w powiecie szczuczyńskim – 16 i w powiecie oleckim – 7 komisji.

5 stycznia 1947 r. Okręgowa Komisja Wyborcza na Okręg nr 19 w Białymstoku podała do wiadomości wyborców następujące listy kandydatów na posłów do Sejmu Ustawodawczego: lista okręgowa nr 1 Polskie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie" – Wincenty Krzysztofik, Adam Lewonowski, Stanisław Magnuszewski, lista okręgowa nr 2 Stronnictwo Pracy – Kazimierz Surowiński, Zygmunt Rawski, Edward Szelachowski, Teofil Sanicki, Maria Pardo, lista okręgowa nr 3 Blok Stronnictw Demokratycznych – Jerzy Sztachelski, Witold Wenclik, Andrzej Krzewniak, Jan Aleksander Król, Mieczysław Bodalski, Franciszek Formas, Władysław Kościołowski, Wacław Białkowski, Julian Kubiak, Bolesław Bauer, Franciszek Zachowicz, Feliks Mancewicz, Józef Januszkiewicz, Władysław Sawicki, Józef Grodzki, lista okręgowa nr 4 PSL – Stanisław Koter, Feliks Szymański, Stanisław Bodzenta, Józef Makarewicz, Leon Karwowski, Adela Surawska, Mieczysław Kuźnicki, Józef Rogiński. Autorowi nie udało się dotrzeć do listy kandydatów w Okręgu nr 20.

19 stycznia 1947 r. odbyły się wybory do Sejmu Ustawodawczego. Według oficjalnych wyników w Okręgu nr 19 oddano 252729 ważnych głosów. Na listę nr 1 – PSL „Nowe Wyzwolenie oddano 16139 głosów – 6,4%, na listę nr 2 – Stronnictwa Pracy 7798 – 3,2% głosów, na listę nr 3 - Bloku Demokratycznego 188448 – 74, 5%, na listę nr 4 – PSL 40344 – 15, 9 % głosów. W Okręgu nr 20 oddano 157580 ważnych głosów. Na listę nr 1 Pol-

skie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie" głosowało 7418 – 4,7 % wyborców, na listę nr 2 Polskiego Stronnictwa Ludowego głosowało 16390 – 10,4 % wyborców, na listę nr 3 – Bloku Demokratycznego głosowało 133772 – 84, 9% wyborców. Najprawdopodobniej nie zachowały się listy z rzeczywistymi wynikami głosowania w województwie białostockim. Jak się okazało, nieważne było, kto jak głosował, ważne zaś kto przeliczał oddane głosy. Członkowie komisji wyborczych liczyli głosy tak, że wyszło ponad 80% poparcie na listy Bloku Demokratycznego. Polskie Stronnictwo Ludowe zostało skazane na klęskę wyborczą mimo wsparcia i utożsamiania się z nim sporej części polskiego społeczeństwa.

Posłami z Okręgu nr 19 z siedzibą w Białymstoku zostali: Witold Wenclik, Andrzej Krzewniak, Jerzy Sztachelski, Stefan Dybowski, Jan Król, Mieczysław Bodalski, Franciszek Formas – wszyscy z listy Bloku Demokratycznego i Stanisław Koter z listy Polskiego Stronnictwa Ludowego. Z listy nr 20 z siedzibą w Ełku na posłów zostali wybrani: Bolesław Podedworny, Gustaw Paszkiewicz, Eugenia Krassowska, Adolf Dąb i Aleksandra Orłowska wszyscy z listy Bloku Demokratycznego.

Komuniści triumfowali. Teraz mogli już bez przeszkód utrwalać swoją władzę. Podjęli więc walkę ze zbrojnym podziemiem oraz Kościołem. W PPR i w PPS przeprowadzono czystki w celu wydalenia z szeregu wszystkich z tzw. prawicowym odchyleniem. W niedługim czasie połączono PPS i PPR, z których powstała Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Postępowała kolektywizacja w rolnictwie, likwidowana była własność prywatna w mieście. Wybory były przygrywką do koszmaru stalinizmu, który czekał mieszkańców Białostocczyzny w najbliższych latach.

10. Amnestia z 22 lutego 1947 r.

5 lutego 1947 r. Sejm dokonał wyboru Bolesława Bieruta na stanowisko prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Następnie powołany został rząd z premierem Józefem Cyrankiewiczem na czele. 19 lutego 1947 r. uchwalono tzw. małą konstytucję z 1947 roku o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej. Mała Konstytucja miała obowiązywać do czasu wejścia w życie nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Komuniści triumfowali. Wygrali wybory, spacyfikowali niezależne stronnictwa polityczne. Do pełnego zwycięstwa brakowało likwidacji zbrojnych oddziałów podziemia niepodległościowego.

W związku z tym kierownictwo Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego postanowiło przeprowadzić amnestię. 18 lutego 1947 r. powołano specjalną komisję parlamentarną, która miała przygotować ramy przyszłej amnestii. W jej skład weszli przedstawiciele Polskiej Partii Robotniczej, Polskiej Partii Socjalistycznej i Polskiego Stronnictwa Ludowego ze Stefanem Korbońskim na czele. Na czele komisji stanął pułkownik Roman Romkowski – szef Departamentu Kontrwywiadu MBP i to w zasadzie on miał głos decydujący. 19 lutego 1947 r. projekt ustawy został odczytany w Sejmie. Dyskusji co do treści ustawy w zasadzie nie było, a poprawki zgłaszali tylko posłowie PSL. W końcu oni też poparli projekt ustawy, mając nadzieję, iż unormuje to sytuację w Polsce. Sejm jednogłośnie przyjął ustawę w dniu 22 lutego 1947 r. W artykule pierwszym ustawy o amnestii zapisano, że uchwalono ją „celem otwarcia Sejmu Ustawodawczego" i „wyboru Bolesława Bieruta na prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej".

Amnestia obejmowała czyny popełnione w kraju i zagranicą przed dniem 5 lutego 1947 roku. Puszczano w niepamięć, m.in. dezercje, czyny związane z wyrabianiem, gromadzeniem i przechowywaniem broni i materiałów wybuchowych, posiadaniem radiowego aparatu nadawczego, czy kolportowaniem ulotek i druków nawołujących do sprzeciwienia się organom władzy państwowej. Ułaskawiano osoby odbywające kary do 5 lat więzienia, osobom skazanym na kary od 5 do 10 lat więzienia zmniejszano karę o połowę, natomiast skazanym na kary powyżej 10 lat zmniejszono karę o 1/3. Kary dożywocia oraz śmierci zmieniono na kary 15 lat więzienia. Ułaskawienie objęło również osoby, które skorzystały z wcześniejszej amnestii ogłoszonej dekretem z dnia 2 sierpnia 1945 r., którym złagodzono wymierzone kary. Ujawnienie się osoby pozostającej na wolności musiało nastąpić tylko osobiście w Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego, w którym funkcjo-

nowała odpowiednia komisja. Jeżeli ktoś ujawnił się wcześniej, czyli przed dniem 25 lutego 1947 r. to ten akt również był ważny i osoba taka nie musiała stawać po raz kolejny przed komisją. Tłumaczono przy tym, iż dwumiesięczny okres ujawnienia się wprowadzono po to, aby jak najwięcej oddziałów zbrojnych miało czas do podjęcia decyzji o ujawnieniu się. Przepisy ustawy dotyczyły również osób prawomocnie skazanych, ale pozostających na wolności np. z powodu ucieczki.

Każdy stawiający się przed komisją amnestyjną obowiązany był do wypełnienia czterostronicowego oświadczenia. W formularzu należało podać szereg danych, w tym m.in. odpowiedzi na pytania o osobę, przynależności do organizacji, pseudonimy, pełnione funkcje, działalność w podziemiu i posiadanie broni palnej. W odróżnieniu od amnestii z 1945 r. pobierano dwie fotografie ujawniającego się. Komisja wydawała również zaświadczenie, w którym zapisywano, czy ujawniający się potrzebował pomocy, w razie potrzeby mogła skierować go do Komisji Opieki nad Amnestiowanymi.

25 lutego 1947 r. MBP wydało „Instrukcję operacyjną w sprawie ujawniania się elementów bandyckich i członków nielegalnego podziemia politycznego w związku z Ustawą Amnestyjną". Wynikało z niej, iż szefowie Wojewódzkich Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego i Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego byli osobiście odpowiedzialni za pomyślne przeprowadzenie amnestii. Z dniem ogłoszenia ustawy mieli zakończyć operacje wojskowe i aresztowania oraz udzielać pomocy ujawniającym się członkom podziemia niepodległościowego. Dzień później wyszła instrukcja w sprawie niesienia pomocy amnestionowanym więźniom i ujawnionym członkom organizacji podziemnych. Utworzona została Międzyministerialna Komisja Pomocy Amnestionowanym wraz z jej odpowiednikami w województwach i powiatach. W ramach pomocy amnestionowany mógł teoretycznie liczyć na pomoc żywnościową na pięć dni, części odzieży, przydział do pracy, bezpłatny kredytowany bilet na przejazdy koleją do miejsca pracy lub zamieszkania z nadrukiem „Akcja amnestyjna", doraźną pomoc lekarską lub dłuższe leczenie, trzydniowy nocleg dofinansowany przez Polski Czerwony Krzyż, lub pomoc finansową z Opieki Społecznej.

Dla umożliwienia skorzystania z amnestii utworzone zostały przy wszystkich urzędach bezpieczeństwa komisje, złożone z przedstawicieli rad narodowych i funkcjonariuszy urzędów bezpieczeństwa. Każdy ujawniający się otrzymywał zaświadczenie stwierdzające, że skorzystał z amnestii. Posiadając takie zaświadczenie mógł ubiegać się o zatrudnienie.

Żołnierze podziemia niepodległościowego nie wierzyli w propozycje aparatu bezpieczeństwa. Obawiali się o swoje bezpieczeństwo po ujawnieniu się. Uważali, iż mogą zostać aresztowani pod byle pretekstem. To ostrożne podejście wynikało z wcześniejszego postępowania komunistów,

którzy nie dotrzymywali swoich obietnic. Wcześniej komunistyczna władza, wykorzystując środki masowego przekazu, szkalowała żołnierzy podziemia.

Aby uwiarygodnić swoje postępowanie, Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego nakazało zwolnić pewną liczbę aresztowanych w celu wykorzystania ich do akcji propagandowej, mającej na celu pokazanie dobrodziejstwa amnestii. W wielu jednostkach Korpusu Bezpieczeństwa Publicznego zorganizowane zostały zespoły agitacyjno – propagandowe, które informowały społeczeństwo o szczegółach amnestii. W tym celu organizowane były wiece, w trakcie których ogłaszano treści ustawy amnestyjnej. Prawdziwym celem amnestii była likwidacja konspiracyjnych oddziałów zbrojnych, a także zbieranie materiału i polityczna penetracja podziemia.

Na podstawie oświadczeń ujawnionych żołnierzy funkcjonariusze UBP odtwarzali schematy organizacyjne struktur podziemnych, ich rozmieszczenie i składy osobowe. Często oświadczenia były materiałem wyjściowym do nowego rozpracowywania podziemia. Uzyskane informacje wykorzystywano do likwidacji oddziałów, które pozostały w konspiracji i nękały władzę akcjami zbrojnymi.

Zastępca szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego kapitan Tadeusz Kociołowski nakazał podległym sobie strukturom Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego, aby na podstawie pozyskanych z ankiet informacji sporządziły schematy łączności i odtworzyły struktury podziemnych obwodów, policzyły liczbę walczących żołnierzy i tych, którzy nie ujawnili się. Kilka miesięcy po zakończeniu amnestii major Józef Pluta, szef WUBP rozkazał swoim podwładnym, aby składali co pięć dni raporty o działalności grup podziemia, a w szczególności o nastrojach panujących wśród żołnierzy.

W czasie amnestii z podziemia narodowego wychodzili przeważnie szeregowi żołnierze i dowódcy niższej rangi - do szczebla komendanta powiatowego. Dowódcy zgłaszali się przed komisje sporadycznie, wtedy, gdy uczestniczyli w rozmowach dotyczących ujawnienia się lub zostali rozpracowani przez UBP. W województwie białostockim od 20 lutego do 25 kwietnia 1947 r. ujawniło się 2260 członków NZW, w tym 8 oficerów i 32 podoficerów. Podziemie po amnestii jeszcze trwało, ale było coraz słabsze liczebnie. Często zdarzało się, iż wielu z tych, którzy wcześniej się ujawnili, nie mogąc wytrzymać szykan ze strony UBP, powracało do konspiracji.

Oficjalnie amnestia obowiązywała do 25 kwietnia 1947 r. chociaż w kilku przypadkach ją przedłużono. Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z przepisów ustawy skorzystały 76574 osoby, w tym 25755 członków podziemia. Z więzień i aresztów zwolniono 20548 osób. Oddano 23162 sztuki broni, czyli około 40% w stosunku do ujawnionych.

Na terenie województwa białostockiego w samym tylko kwietniu 1947 r. ujawniło się 10 598 członków podziemia niepodległościowego. Z czego

najwięcej ujawnień było w powiatach łomżyńskim – 2 523, białostockim – 1 904 i sokólskim – 1 020. Ujawniający się zdali łącznie 4 rusznice przeciwpancerne, 17 ciężkich karabinów maszynowych, 178 ręcznych karabinów maszynowych, 582 pistolety maszynowe, 1 873 karabiny, 312 pistolety, 98 granaty oraz 23 902 sztuki amunicji.

Broń palną, amunicję i granaty pozyskane przez komicje amnestyjne przekazywano do magazynu broni WUBP w Białymstoku, gdzie funkcjonariusze sekcji uzbrojenie poddali je oględzinom. Podzielono broń na poszczególne kategorie. Według danych zdatnych do użytku było 100 % pistoletów sygnałowych, 75% rusznic przeciwpancernych, 50% ręcznych karabinów maszynowych, 30% ciężkich karabinów maszynowych i pistoletów maszynowych, 20% karabinów i karabinków (określenie broni długiej).

W zasobie AP w Białymstoku zachowało się 11 095 ankiet osób ujawnionych. Z materiałów wynika, że w Łomży ujawniło się 3137 osób, w Białymstoku 2649, w Grajewie 1150, w Sokółce 1055, w Wysokiem Mazowieckiem 547, w Ostrołęce 481, w Zambrowie 252, w Suwałkach 242, itd. Większość ujawniających się osób podawała przynależność do AK – 3424, WiN – 2219, NZW – 1355, NSZ – 1234.

Podsumowując amnestię, minister S. Radkiewicz stwierdził m.in., iż ważnym jej sukcesem był zgromadzony materiał na poszczególnych członków oddziałów podziemia niepodległościowego. Nakazał podległym szefom Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego wykorzystanie go do inwigilacji byłych żołnierzy oddziałów partyzanckich. Niektórych Służba Bezpieczeństwa prześladowała do lat osiemdziesiątych XX wieku.

Amnestia z 1947 r. nie zakończyła walki prowadzonej przez podziemie niepodległościowe. Dalszą działalność podziemną kontynuowały nieujawnione grupy, z których najsilniejsze stanowiły pozostałości Okręgu NZW Białystok oraz VI Brygadą Wileńską kapitana Władysława Łukasiuka „Młota". Do lata 1948 r. struktury te zostały rozbite, a ostatnie patrole NZW, VI Brygady Wileńskiej wraz z nielicznymi grupami żołnierzy WiN zlikwidowano w latach 1950–1954. Ostatni ukrywający się żołnierz podziemia niepodległościowego – podporucznik Stanisław Marchewka „Ryba" zginął zabity przez grupę operacyjną w nocy z 3 na 4 marca 1957 r. na kolonii Jeziorko koło Łomży.

Dokumentacja zbioru ankiet osób ujawnionych w 1947 r., została przejęta do Archiwum Państwowego w Białymstoku z Urzędu Ochrony Państwa w Białymstoku na podstawie wykazu imiennego ujawnionych w 1990 r. Po wpisaniu do księgi nabytków pod pozycją 2288, zbiór otrzymał w ewidencji Archiwum numer 1427. W dniu 8 kwietnia 1999 r. nastąpił dopływ jednej ankiety, który został zarejestrowany w księdze nabytków Archiwum pod pozycja 2311.

Zbiór akt nosi tytuł „Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim". Granice chronologiczne obejmują luty – kwiecień 1947 roku, a terytorialnie dotyczą województwa białostockiego w jego ówczesnych granicach. Zachowany zbiór liczy 91 j. a., co stanowi 3,21 m. b. akt.

Akta zbioru posiadają układ alfabetyczny i rzeczowy. Materiał aktowy stanowią ankiety wypełnione w powiatowych urzędach bezpieczeństwa publicznego województwa białostockiego przez osoby, które skorzystały z amnestii w 1947 roku. Stan fizyczny akt można określić jako dobry. Akta nie były mikrofilmowane. Podczas opracowywania w Archiwum akta nie były poddane procedurze brakowania.

Prace dotyczące porządkowania akt wykonano w pierwszej połowie 1991 r. Ankiety przełożono do nowych wiązanych teczek w układzie alfabetycznym. Teczkom nadano układ rzeczowy według następującej kolejności: oświadczenia osób ujawniających przynależność do organizacji; oświadczenia osób ujawniających fakt sfałszowania roku urodzenia; oświadczenia osób ujawniających się z innych powodów; oświadczenia osób ujawniających fakt dezercji. Usunięto części metalowe, ponumerowano karty dokumentów w teczkach, wklejono zdjęcia.

Porządkowanie akt miało charakter wstępny. Nie sporządzono inwentarza kartkowego oraz innej pomocy ewidencyjnej.

W 2001 r. akta zabezpieczono przed niszczeniem poprzez przełożenie ich do teczek z tektury bezkwasowej. Teczki opisano i nadano sygnaturę ciągłą. Przed końcową inwentaryzacją ustalono liczbę ankiet na około 11 tysięcy. Bazę danych ujawnionych członków podziemia niepodległościowego stworzył Sławomir Ożlański. Inwentaryzację jednostek w bazie IZA oraz notatkę informacyjną wykonała Agnieszka Rudczuk w październiku – listopadzie 2004 roku.

Wybrana bibliografia

Białokozowicz Piotr, *Broń podziemia niepodległościowego w zbiorach Muzeum Wojska w Białymstoku*, nieopublikowany referat.

Danilecki Tomasz, Zwolski Marcin, *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim 1944–1956*, Białystok 2008.

Dudek Justyna, *Amnestia jako środek walki aparatu bezpieczeństwa z podziemiem niepodległościowym na przykładzie Lubelszczyzny* [w:] Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do „legalizacji czy zagłady?, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.

Gasztold-Seń Przemysław, *Problemy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w przygotowaniu i realizacji amnestii 1945 i 1947 r.,* [w:] Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do „legalizacji czy zagłady?, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.

Kalisz Paweł, *Struktura organizacyjna WUPB i WUdsBP w Białymstoku*, [w:] Urząd Bezpieczeństwa w województwie białostockim 1944–1956. Z badań nad strukturą i działalnością aparatu represji. Studia i materiały pod redakcją Marcina Markiewicza, Białystok 2015.

Kułak Jerzy, *Powstanie i działalność Komendy Okręgu NZW Białystok w latach 1945–1949*, [w:] Podziemie niepodległościowe w województwie białostockim w latach 1944–1956, pod redakcją Tomasza Danileckiego, Warszawa 2004.

Kułak Jerzy, *Rozstrzelany oddział. Monografia3 Wileńskiej Brygady NZW. Białostocczyzna 1945–1946*, Białystok 2007.

Łapiński Piotr, *Amnestia 1947 roku na Białostocczyźnie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej, 2008, nr 1-2.

Łapiński Piotr, *Podziemie niepodległościowe w Białymstoku*, [w:] Historia Białegostoku. Redaktor naukowy Adam Czesław Dobroński, Białystok 2012.

Łapiński Piotr, *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w walce z podziemiem niepodległościowym w latach 1944-1956*, [w:] Urząd Bezpieczeństwa w województwie białostockim 1944–1956. Z badań nad strukturą i działalnością aparatu represji. Studia i materiały pod redakcją Marcina Markiewicza, Białystok 2015.

Łapiński Piotr, *Amnestia 1947 r. na Białostocczyźnie jako próba „rozbrojenia terenu”*, [w:] Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do

„legalizacji czy zagłady?, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.

Muszyński Wojciech J., *Podziemie narodowe i komunistyczne amnestie 1945 i 1947*, [w:] Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do „legalizacji czy zagłady?, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.

Poleszak Sławomir, *Zarys dziejów podziemia antykomunistycznego w byłym Inspektoracie Łomża Armii Krajowej w latach 1945–1957*, [w:] Podziemie niepodległościowe w województwie białostockim w latach 1944-1956, pod redakcją Tomasza Danileckiego, Warszawa 2004.

Sychowicz Krzysztof, *Urząd Bezpieczeństwa w Łomży – powstanie i działalność (1944–1956)*, Łomża 2009.

Twarze białostockiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Informator personalny, pod redakcją Piotra Łapińskiego, Białystok 2007.

Dokumenty

DOKUMENT NR 1
Sprawozdanie sytuacyjne komendanta Milicji Obywatelskiej Komendy Miejskiej w Białymstoku za miesiąc maj 1946 r.

Nastrój ludności jest w 50% wrogo ustosunkowany do obecnego Rządu. Prowadzone są różne podszepty, że Sowieci z Polski nie wyjadą i pozostaną dalej rządzić w Polsce. Również rozsiewa się dywersyjna propaganda, że Armia Andersa dla oka zostanie rozwiązana. Ludność oczekuje jeszcze jakiejś zmiany, tylko handlują, a o pracy nie ma mowy.

Nastrój wśród ludzi jest zły, ludność odnosi się źle do organów bezpieczeństwa, a mówiąc o trzeciej wojnie światowej bierze pod uwagę wyjazd jednostek sowieckich z Białegostoku. Ustosunkowanie się ludności do żołnierzy Armii Czerwonej jest złe. Teraz, gdy niektóre jednostki sowieckie opuszczają miasto Białystok często napadają w celu rabunkowym na ludność cywilną. Żołnierze Armii Czerwonej psują przez to sobie autorytet w wielkim stopniu jako żołnierze armii wyzwolicielki.

Przejawów antysemityzmu nie było, lecz wydaje się odczuć wśród ludności cywilnej wrogie nastawienie do narodowości żydowskiej. Na terenie miasta Białegostoku jest zarejestrowanych 3948 obywateli wyznania mojżeszowego.

W dniu 18 maja i w dniu 23 maja 1946 r. ukazały się ulotki antypaństwowe zatytułowane do żołnierzy polskich na ternie działania III Komisariatu Milicji Obywatelskiej przy ulicy Świętego Rocha i Dąbrowskiego. Wysłane patrole zniszczyły ponaklejanie ulotki.

Na terenie miasta Białegostoku znajduje się sześć partii politycznych. Każda z nich wykazuje działalność w tej lub innej formie. Najaktywniej działają Polska Partia Robotnicza i Polska Partia Socjalistyczna, natomiast słabiej przejawia swą działalność Polskie Stronnictwo Ludowe. Praca idzie skrycie. Członkowie partii PSL są to przeważnie urzędnicy na wyższych stanowiskach. Werbowanie do partii odbywa się tajemniczo. Członkowie partii PSL nie ujawniają swoich biletów partyjnych.

Zastępca Komendanta Miasta MO
do spraw politycznych
podporucznik B. Wierzbicki

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 504, k. 158-159.

DOKUMENT NR 2

10 marzec 1947 r.

Sprawozdanie miesięczne od 1 lutego do 28 lutego 1947 r.
Prezydenta Miasta Białegostoku

Stosunek ludności do władz i zarządzeń coraz bardziej pozytywny. W okresie trwania sesji sejmowej wielkie zainteresowanie prasą, która była formalnie rozchwytywana. Interesowano się najdrobniejszymi szczegółami i z wielkim zadowoleniem przyjęto wiadomość o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej. Dalsze uchwały, a najważniejsza z nich Amnestia po prostu zjednoczyła ludność z Rządem. Dziś wiele się słyszy pod adresem Rządu pochlebnych zdań.

Stosunek ludności do Armii Czerwonej nie można nazwać wrogim. Mniejsza ilość wojsk i na skutek tego zmniejszona ilość wypadków i mniejszych lub większych zatargów zaczyna niwelować pewne antagonizmy i uprzedzenia.

Działalność partii politycznych aktywna. Daje się zauważyć przestawienie na pracę twórczą. W dziedzinie gospodarczej przygotowanie kadr do planowej roboty na dłuższą metę, podkreślając, iż stałość, która zakończyła tymczasowość. Oczekiwać należy zwiększonego zainteresowania i wyników.

Mniejszości narodowe nie przejawiają żadnej pracy i zainteresowań. Jedynie społeczeństwo żydowskie wraca do handlu, lecz w skąpy procencie i rozmiarach, czemu należy się dziwić. Raczej trudnią się handlem walutami, co nie jest pożądanym objawem.

Propagowanie doniosłych ostatnich wydarzeń okazało się zbędne. Rolę tę przejęła prasa i godnie spełniła swe zadanie. Nie ma dziedziny, która by nie była odpowiednio poruszona. Jest jedynie ogromna bolączka, że nie posiadamy własnego lokalnego organu, który by swoistym sposobem, bardziej zrozumiałym językiem przedstawił tubylcom pewne sprawy.

Działalność Związków Zawodowych i Organizacji Społecznych jest normalna. Specjalnego nic nie można zaobserwować, aczkolwiek daje się zauważyć przygotowania do dorocznych zebrań sprawozdawczych, gdzie niewątpliwie będą poruszone obecne zdobycze świata pracy w dziedzinie politycznej i gospodarczej. Wrą już przygotowania do uroczystego święta pracy w dniu 1 maja.

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 504, k. 214.

DOKUMENT NR 3
Powiatowa Komenda
Milicji Obywatelskiej w Białymstoku

Białystok, dnia 4 marca 1947 r.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc luty 1947 r.

1. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny pod nazwą „P-8" w sile 20 ludzi, uzbrojonych w broń różnego kalibru. Umundurowani w munduru Wojska Polskiego.
2. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny w sile 15 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w broń różnego kalibru, pod nazwą „Dzięcioł".
3. Dnia 16 lutego 1947 r. na terenie powiatu Gołdap pojawiła się banda w sile 30 ludzi, umundurowanych w mundury wojska Polskiego, zbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny.
4. Na terenie powiatu Sokółka istnieje oddział „Wir" pod dowództwem Stefana Ejsmonta, w skład którego wchodzi 60 członków, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe sowieckie, dwa ręczne karabiny czeskie, karabiny, dwa ręczne karabiny maszynowe niemieckie oraz większą ilość broni automatycznej.
5. Banda leśna „Achmeta" w sile 40 ludzi uzbrojonych w karabiny, automaty i dwa ręczne karabiny maszynowe, pod dowództwem Jana Galicza działa na terenie gminy Szudziałowo, powiat Sokółka.
6. Banda leśna „Rysia pod dowództwem Kazimierza kamińskiego ps. „Błyskawica działa na terenie gminy Janów i gminy Korycin, powiat Sokółka. W skład oddziały wchodzi 40 członków, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe, karabiny niemieckie i automaty oraz maszyna do pisania.
7. Na terenie powiatu Augustów istnieje związek zbrojnych w skład którego wchodzi 10 osób uzbrojonych w różną broń. Związek nosi nazwę „Klon".
8. Na terenie osiedla Raczki gmina Dowspuda powiat Augustów istnieje związek zbrojny „WiN" w skład którego wchodzi 6 członków uzbrojonych w automaty, granaty i pistolety. Dowódca „Oki" Wacław Górski.
9. Dnia 22 lutego 1947 r. na ternie gminy Ciechanowiec, powiat Bielsk Podlaski pojawił się banda leśna o charakterze związku polityczno-rabunkowy w sile 30 ludzi, uzbrojonych w ręczne karabiny maszynowe, automaty, k.b.k i pistolety pod dowództwem „Ciemnego".

10. Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie istnieje związek zbrojny dowodzony przez „Gryfa", przynależność Narodowe Siły Zbrojne. W skład wchodzi 15 członków.
11. Nielegalny związek zbrojny „Huzar", przynależność Wolność i Niezawisłość, liczy 20 członków i grasuje na całym obszarze powiatu Wysokie Mazowieckie.
12. Nielegalny związek zbrojny Żbik", przynależność Narodowe Siły Zbrojne, liczy 4 członków, pozostali są w rezerwie. Działa na całym obszarze powiatu Wysokie Mazowieckie.
13. Na terenie powiatu Wysokie mazowieckie grasuje banda przejściowa pod dowództwem „Ciemnego" w sile około 15 ludzi.
14. Na terenie powiatu Suwałki grasuje banda Kazimierza Bartnika ps. „Młot" składająca się z około 30 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe, 12 automatów, tj. pistoletów maszynowych, 12 k.b.k i dostateczną ilość grantów.
15. Banda „Bębna" liczy 40 osób, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, 20 pistoletów automatycznych, k. b. k 10 strzałowe, oraz granaty.
16. Banda leśna „Sęp" składająca się z 45 osób w mundurach wojska Polskiego, uzbrojonych w 5 ręcznych karabinów maszynowych, automaty, pistolety i granaty. Działa na terenie powiatu Łomża.
17. Związek zbrojny „Rola-Piast" w skład którego wchodzi 45 członków, uzbrojonych w ręczne karabiny maszynowe, automaty i granty, działa na terenie powiatu Łomża.
18. W miesiącu lutym zanotowano wystąpienia bandy leśnej „Wybickiego", która działa obecnie na terenie gminy Jedwabne, Stawiski, Przytuły i Mały Płock, powiat Łomża. Przynależności bandy jak i stanu uzbrojenia nie ustalono.

Charakterystyka: W miesiącu sprawozdawczym na terenie województwa białostockiego zanotowano 18 związków zbrojnych. Są to bandy leśne, pod dowództwem byłych żołnierzy Wojska Polskiego sprzed 1939 r. Członkowie nielegalnych związków zbrojnych rekrutują się ludzi pochodzenia włościańskiego o małym poziomie wykształcenia, przeważnie w wieku 18–35 lat.

Uczestnicy wspomnianych związków dokonują napadów rabunkowo-terrorystycznych oraz dokonują mordów na członkach partii politycznych i funkcjonariuszach bezpieczeństwa oraz obywatelach przychylnie ustosunkowanych do obecnego ustroju.

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 151-152.

DOKUMENT NR 4
Powiatowa Komenda
Milicji Obywatelskiej w Białymstoku

Białystok, dnia 2 kwietnia 1947 r.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc marzec 1947 r.

1. Na terenie powiatu Augustów istnieje związek zbrojny o charakterze terrorystyczno-rabunkowym, w skład którego wchodzi około 10 członków, pod dowództwem Stanisława Siedleckiego ps. „Klon". Bandyci uzbrojeni są w broń palną różnego kalibru.
2. Związek zbrojny o sile 8 ludzi uzbrojonych w automaty, pistolety oraz granaty, ps. „Oka" pod dowództwem Wacława Górskiego, grasuje w powiecie Augustów, oraz dokonuje rabunków u mieszkańców sąsiednich powiatów.
3. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny pod nazwą „P-8" w sile 20 ludzi, uzbrojonych w broń różnego kalibru.
4. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny w sile 15 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w broń różnego kalibru, pod nazwą „Dzięcioł".
5. Na terenie powiatu Białystok istnieje utworzony oddział pod nazwą „Janeczko" w skład którego wchodzi 7 członków uzbrojonych w różną broń.
6. Na terenie gminy Ciechanowiec, powiat Bielsk Podlaski oraz na terenie gminy Wyszki, tegoż powiatu istnieje banda leśna „Młot", w skład której wchodzi 40 członków stałych oraz około 60 członków rezerwy. Bandyci uzbrojeni są w ręczne karabiny maszynowe, automaty i granaty.
7. Na terenie powiatu Łomża istnieje związek zbrojny „Rola" w skład którego wchodzi 45 członków.
8. Związek zbrojny „Sęp": grasuje na terenie powiatu Łomża, w skład którego wchodzi 45 członków.
9. Na terenie powiatu Łomża istnieje związek zbrojny „Wybicki", który działa na terenie gminy Kołaki, Rutki, Zawady i Bożejewo, powiat Łomża.
10. Banda „Zbycha" działa na terenie gminy Miastkowo, Szczepankowo, Lubotyń i Szumowo, powiat Łomża, w sile 40 ludzi.
11. Na terenie powiatu Suwałki grasuje banda „Młota pod dowództwem Kazimierza Bartnika, w skład której wchodzi 15-30 członków umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w ręczne karabiny

maszynowe, automaty, pistolety oraz karabiny. Oddział działa na terenie gmin: Kadaryszki, Zaboryszki, Wiżajny, Pawłówka i Przerośl.

12. Banda „Bębna" w sile 40 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego oraz pistolety automatyczne „błyskawice" działa na terenie powiatu Suwałki. Charakter bandy rabunkowo-terrorystyczny, posiada dobrze zorganizowaną sieć szpiegowską.
13. Na terenie powiatu Wysokie mazowieckie istnieje związek zbrojny dowodzony przez „Gryfa", przynależność Narodowe Siły Zbrojne. W skład wchodzi 15 członków.
14. Związek zbrojny „Huzar" w sile około 30 ludzi działa na ternie powiatu Wysokie Mazowieckie.
15. Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie istnieje nielegalny związek zbrojny pod dowództwem „Ciemnego" w sile 20 ludzi.

Charakterystyka: W okresie sprawozdawczym na terenie tutejszego województwa zanotowano 16 związków zbrojnych, są to bandy leśne o charakterze rabunkowo-terrorystycznym. Wspomnianymi bandami dowodzą byli oficerowie i podoficerowie Wojska Polskiego sprzed 1939 r. o średnim wykształceniu, w wieku średnim, narodowości polskiej, a także gajowi sprzed 1939 r. Członkowie nielegalnych związków zbrojnych rekrutują się z ludzi pochodzenia włościańskiego o małym poziomie wykształcenia, narodowości polskiej, przeważnie w młodym wieku.

Uczestnicy omawianych związków zbrojnych dokonują także mordów na członkach partii politycznych i funkcjonariuszach bezpieczeństwa. W porównaniu z miesiącem ubiegłym ogólny stan oddziałów uległ zmianie, ponieważ członkowie band jak ich dowódcy wychodzą z konspiracji ujawniając się w Powiatowych Urzędach Bezpieczeństwa Publicznego, jak to miało miejsce w powiecie Łomża, gdzie ujawniła się banda „Sępa". Ujawniający się zdają broń. Z powyższego wynika, iż nastrój do obecnego ustroju ulega częściowej zmianie.

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 173-173v.

DOKUMENT NR 5
Powiatowa Komenda
Milicji Obywatelskiej w Białymstoku

Białystok, dnia 15 maja 1947 r.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc kwiecień 1947 r.

Na terenie powiatu Łomża istnieje związek zbrojny Narodowego Zjednoczenia Wojskowego „Rola" w sile 10-15 osób, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny, pistolety i granty, umundurowanych w mundury wojska Polskiego. Bandyci działają na terenie gmin: Puchały, Długobórz, Szumowo i Szczepankowo.

Na terenie powiatu Bielsk Podlaski istnieje związek zbrojny „Młot"", w skład którego wchodzi 40-60 osób umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w 6-8 ręcznych karabinów maszynowych, automaty karabiny, pistolety i granaty. Wymieniony związek zbrojny zaliczany jest do band „dzikich". Bandyci działają na terenie gmin: Drohiczyn, Siemiatycze i Milejczyce.

Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie istnieje banda leśna „Huzar", przynależność oddziału do formacji Wolność i Niezawisłość w sile 10-15 osób umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny, pistolety i granaty. Bandyci działają na terenie gminy Szepietowo i Łapy.

Związek zbrojny „Żbik" w sile 20-25 osób w mundurach Wojska Polskiego, uzbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny i pistolety działa na terenie gminy Sokoły, Piekuty i Szepietowo. Przynależność oddziału do Narodowego Zjednoczenia Wojskowego.

Charakterystyka: Na terenie województwa białostockiego w okresie sprawozdawczym zanotowano 4 związki zbrojne. Wymienione związki rekrutują się z udzie stale zamieszkałych oraz elementu przestępczego przybyłego zza linii Curzona. Członkowie w wieku 20-30 lat o małym wykształceniu, przeważnie pochodzenia włościańskiego, którymi dowodzą podoficerowie i oficerowie Wojska Polskiego sprzed 1939 roku. Charakter wyżej omawianych związków zbrojnych jest terrorystycznie – rabunkowy.

W porównaniu z miesiącem ubiegłym ogólny stan band grasujących na terenie tutejszego województwa uległ dużej zmianie, ponieważ poszczególne bandy oraz ich dowódcy skorzystali z Ustawy Amnestyjnej, ujawniając się. Związek zbrojny „Młotek" ujawnił się w dniu 29 kwietnia 1947 r. w Suwałkach.

W miesiącu sprawozdawczym ujawniło się na terenie województwa 10598 członków nielegalnych organizacji. Najwięcej ujawnionych przypada na powiaty: łomżyński – 2523, białostocki – 1904, sokólski – 1020, wysokomazowiecki – 910.

Ujawniający się zdali 17 ciężkich karabinów maszynowych, 178 ręcznych karabinów maszynowych, 582 automaty, 1873 karabinów, 312 pistoletów, 98 grantów, 23902 sztuki amunicji i 14 rakietnic.

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 199-199v.

DOKUMENT NR 6
Ustawa z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii

Art. 1. Celem upamiętnienia otwarcia Sejmu Ustawodawczego, wybranego z woli Narodu dnia 19 stycznia 1947 t. i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej oraz celem umożliwienia wszystkim obywatelom wzięcia udziału w odbudowie Demokratycznej Polski Ludowej – udziela się sprawcom i uczestnikom przestępstw popełnionych w kraju lub zagranicą przed dniem 5 lutego 1947 r., amnestii na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 2 § 1. Puszcza się w niepamięć i przebacza:

1) Przestępstwa:

a) Udziału w przestępczym związku lub porozumieniu,

b) Popełnione w granicach działalności takiego związku lub porozumienia – przez ich członków, uczestników oraz osoby udzielające im pomocy,

– jeżeli sprawca przestępstw, określonych pod lit a i b znajdujący się na wolności, dobrowolnie zaniechał przestępczej działalności i oświadczył o tym albo uczyni to w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji złożonej z przedstawicieli władz bezpieczeństwa i rady narodowej,

2) przestępstwa określone w art. 4, 10 i 23 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz.U RP, Nr 30, poz. 192), jeżeli sprawca znajdujący się na wolności dobrowolnie złożył władzy bezpieczeństwa publicznego przedmioty których posiadanie na mocy wymienionych przepisów jest zakazane, oraz przedmioty i narzędzia służące do popełnienia tych przestępstw, albo jeżeli uczyni to w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji wymienionej w punkcie 1,

3) przestępstwa określone w art. 115 – 120 kodeksu karnego Wojska Polskiego, jeżeli sprawca znajdujący się na wolności dobrowolnie stawił się do rozporządzenia właściwej władzy lub uczyni to w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Osoba, która popełniła przestępstwo przewidziane w art. 118 § 3 kodeksu karnego Wojska Polskiego winna ponadto dopełnić warunków przewidzianych w pkt 1 i 2.

§ 2 Sprawca przestępstwa udziału w przestępczym związku lub porozumieniu albo popełnionego w granicach działalności tego związku lub porozumienia, przebywający zagranicą, winien dopełnić warunków przewidzianych w przepisie §1 punkt 1 przed przedstawicielstwem Państwa Polskiego zagranicą (Ambasadą, Poselstwem, Konsulatem, Misją Wojskową) oraz w terminie przez to przedstawicielstwo zakreślonym powrócić do kraju i w ciągu miesiąca od daty powrotu złożyć władzy bezpieczeństwa publicznego dowód zgłoszenia się do przedstawicielstwa.

Art. 3 Puszcza się w niepamięć i przebacza:

1) występki określone w dekrecie z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa,
2) występki określone w kodeksie karnym Wojska Polskiego,
3) inne występki za które ustawa przewiduje niezależnie od kar dodatkowych karę pozbawienia wolności do dwóch lat lub grzywny, albo obie kary łącznie,
4) wykroczenia,
5) występki skarbowe i przestępstwa podatkowe, za które ustawa przewiduje karę pozbawienia wolności do sześciu miesięcy lub grzywnę wyższą niż 50 tysięcy złotych albo obie kary łącznie,
6) wykroczenia skarbowe.

Art. 4 W przypadkach określonych w artykule 2 i 3 postępowanie nie wszczyna się, a wszczęte postępowanie podlega umorzeniu kary w całości lub w części nie wykonane, nadto orzeczoną utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych orz nie ściągnięte koszty i nawiązki darowuje się. Prawomocne orzeczenie co do przepadku mienia albo przepadku i narzędzi przestępstwa podlegają jednak wykonaniu , również należy orzec przepadek przedmiotów i narzędzi przestępstwa tudzież mienia pochodzącego z przestępstwa, lub mienia, którego posiadanie jest zakazane.

Art. 5 § 1. W sprawach o przestępstwa, określone w dekrecie z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa i w kodeksie karnym Wojska Polskiego, jeżeli nie stosują się przepisy art. 2 i art. 3 punkt 1 i 2,

1) darowuje się
   a) kary grzywny oraz kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze nie powyżej lat pięciu,
   b) skierowania do oddziału karnego, orzeczone jako kary zasadnicze,
2) łagodzi się o połowę kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze powyżej lat pięciu, lecz nie ponad lat 10,
3) łagodzi się o 1/3 kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze ponad lat 10,
4) zamienia się karę śmierci lub karę dożywotniego więzienia na karę 15 lat więzienia.

§ 2. Zasady, określone w § 1 stosuje się także wtedy, gdy kary grzywny i karę pozbawienia wolności orzeczono łącznie.

Art. 6. § 1. W prawach o przestępstwa nie wymienione w art. 3 pkt 3 i art. 5:

1) darowuje się kary grzywny oraz kary pozbawienia wolności, orzeczone w rozmiarze nie powyżej lat dwóch,

2) łagodzi się o połowę kary pozbawienia wolności, orzeczone w rozmiarze ponad lat 6,
3) łagodzi się o 1/3 kary pozbawienia wolności, orzeczone w rozmiarze ponad lat 6,
4) zamienia się karę śmierci lub karę dożywotniego więzienia na karę 15 lat więzienia.

§ 2. Zasady, określone w § 1 stosuje się także wtedy, gdy karę grzywny i karę pozbawienia wolności orzeczono łącznie.

Art. 7 § 1. W sprawach o występki skarbowe i przestępstwa podatkowe nie wymienione w art. 3 pkt 5:

1) darowuje się nie wykonane w całości lub w części kary grzywny, orzeczone w rozmiarze nie powyżej 50000 zł oraz kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze powyżej 6 miesięcy.
2) Zmniejsza się połowę kary grzywny, orzeczone w rozmiarze powyżej 50000 zł oraz kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze powyżej 6 miesięcy.

§ 2 Zasady, określone w § 1 stosuje się także wtedy, gdy obie te kary w powyższych graniach orzeczono łącznie,

§ 3 Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do przestępstw, polegających na naruszeniu przepisów o daninach publicznych, nie objętych ordynacją podatkową.

Art. 8 § 1 Osobom, które skorzystały z amnestii na podstawie dekretu z dnia 2 sierpnia 1945 r. (Dz.U R.P. Nr 28, poz. 172) łagodzi się zmniejszoną karę w rozmiarze połowy norm, przewidzianych w art. 5, 6 i 7, biorąc za podstawę obliczenia karę złagodzoną. Kara w ten sposób złagodzona nie może jednak być większa od kary jaka by pozostała przy zastosowaniu przepisów art. 5, 6, i 7 bez uwzględnienia poprzednio zastosowanej amnestii.

§ 2. Do kar zmniejszonych szczególnym aktem łaski stosuje się przepisy art. 5 i 6, biorąc za podstawę karę złagodzoną.

§ 3. Osobom, do których mają zastosowanie przepisy o powrocie do przestępstw (art. 60 kodeksu karnego z 1932 r. i art. 53 § 1 kodeksu karnego Wojska Polskiego), łagodzi się wymienioną karę w rozmiarze połowy norm przewidzianych w art. 5, 6 i 7.

§ 4 Przepisy art. 5 punkt 4 i art. 6 punkt 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 9. W szczególnych przypadkach, gdy orzeczono karę pozbawienia wolności, prokurator przełoży Prezydentowi Rzeczypospolitej wniosek o częściowe lub całkowite ułaskawienie, biorąc pod uwagę okoliczności, towarzyszące popełnieniu przestępstwa, okres jego popełnienia, charakter skazanego, jego wiek oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa.

Art. 10. § 1. Nie stosuje się amnestii do przestępstw:

1) Określonych w art. 6, 7, 12 § 1 i 2 i w art. 39 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa,
2) określonych w art. 100 kodeksu karnego 1932 r. oraz art. 35, 90, 91, 100, 104 i 185 kodeksu karnego Wojska Polskiego,
3) pozostających w związku z przestępstwem przewidzianym w art. 85 kodeksu karnego Wojska Polskiego,
4) określonych w art. 290 kodeksu karnego 1932 r. oraz art. 149 kodeksu karnego Wojska Polskiego, o ile popełnione zostały po dniu 9 maja 1945 r.,
5) określonych w dekrecie z dnia 12 grudnia 1944 r. o zwalczaniu potajemnego gorzelnictwa (Dz.U. R.P. Nr 15, poz. 85), o ile popełnione zostały po dniu 9 maja 1945 r.,
6) określonych w art. 11, 12, 14 i dekretu z dnia 25 października 1944 r. o zwalczaniu spekulacji i lichwy wojennej (Dz.U. R.P. nr 9, poz. 49), zmienionego dekretem z dnia 20 listopada 1944 r. (Dz.U. R. P. Nr 12, poz. 63),
7) określonych w dekrecie z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się na ludnością cywilna i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz.U. R.P. z 1946 r. Nr 69, poz. 377),
8) określonych w dekrecie z dnia 29 czerwca 1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1939–1945 (Dz.U R.P. Nr 41, poz. 237),
9) określonych w art. 1-3 i 6 dekretu z dnia 22 stycznia 1946 r. o odpowiedzialności za klęskę wrześniową i faszyzację życia państwowego (Dz.U. R.P. Nr 5, poz. 46), o ile sprawca w chwili popełnienia przestępstwa pełnił we władzach państwowych naczelne funkcje kierownicze, jak również określonych w art. 5 wyżej wymienionego dekretu.

§ 2. Nie korzystają z amnestii osoby, które:
1) będąc w służbie bezpieczeństwa publicznego dopuściły się przestępstw, przewidzianych w rozdziałach I i II dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa lub art. 86-88 kodeksu karnego wojska Polskiego,
2) podlegają odpowiedzialności karnej, przewidzianej dla urzędników (art. 46 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa) jeżeli dopuściły się po dniu 9 maja 1946 r. zbrodni na szkodę Skarbu Państwa, instytucji prawa publicznego, spółdzielni oraz przedsiębiorstw lub

organizacji, określonych w powołanym wyżej przepisie, a wysokość szkody przewyższa 100000 zł,

3) nie dopełniły warunków, przewidzianych w art. 2, jeżeli upłynął termin określony w tym przepisie,

4) są przestępcami zawodowymi lub z nawyknienia.

Art. 11 § 1. Sąd może na wniosek lub za zgodą prokuratora postępowania nie wszczynać lub wszczęte umorzyć, jeżeli według okoliczności danego przypadku należałoby wymierzyć karę w takim wymiarze, że podlegałaby darowaniu z mocy przepisów art. 5 lub 6.

§ 2. Jeżeli według okoliczności danego przypadku należałoby orzec karę w rozmiarze nie wyżej niż 10 lat pozbawienia wolności Sąd najwyższy (Najwyższy Sąd Wojskowy) może w szczególnych przypadkach na wniosek Prokuratora Sądy Najwyższego (Naczelnego Prokuratora Wojskowego) zarządzić zaniechanie postępowania lub umorzenie wszczętego postępowania biorąc pod uwagę okoliczności towarzyszące popełnieniu przestępstwa, okres jego popełnienia, charakter oskarżonego, jego wiek oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa.

§ 3. Przepis art. 4 w części dotyczącej przypadku stosuje się odpowiednio.

Art. 12 § 1. Władze skarbowe właściwe do orzekania mogą postępowania nie wszczynać lub wszczęte umorzyć, jeżeli według okoliczności danego przypadku należałoby wymierzyć karę w takim wymiarze, że podlegałaby darowaniu z mocy art. 7.

§ 2. Zaniechanie wszczęcia lub umorzenie postępowania wymaga zezwolenia Ministra Skarbu, uprawnienie to Minister Skarbu może przelać na władze skarbowe II instancji.

§ 3. Przepis art. 4 w części dotyczącej przypadku stosuje się odpowiednio.

Art. 13. W sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego lub na wniosek, zaniechanie lub umorzenie postępowania może nastąpić wtedy tylko, gdy oskarżyciel prywatny lub uprawniony do złożenia wniosku nie oświadczy w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, że żąda przeprowadzenia postępowania.

Art. 14 § 1. W razie zbiegu przestępstw podlegających amnestii sąd stosuje amnestię do kar, po czym orzeka karę łączną według zasad ogólnych.

§ 2. W razie zbiegu przestępstwa podlegającego amnestii z przestępstwem amnestii nie podlegającym – kara orzeczenia z uwzględnieniem zbiegu lub kara łączna może być złagodzona na zasadach przewidzianych w art. 5, 6 lub 7 z tym zastrzeżeniem, że pozostająca do odbycia kara pozbawienia wolności nie może być mniejsza od kary za przestępstwo nie podlegające amnestii.

Art. 15. Umorzenie postępowania na podstawie przepisów niniejszej ustawy będzie uchylone, jeżeli ten, przeciwko któremu postępowanie toczy-

ło się, oświadczy w terminie miesięcznym od zawiadomienia o umorzeniu, że żąda przeprowadzenia postępowania.

Art. 16. Przepisy niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio do przestępstw, które zakwalifikowano według przepisów dawnych.

Art. 17. § 1. Amnestię stosuje władza przed którą toczy się postępowanie, albo władza zarządzająca wykonanie orzeczenia, jeżeli nie zastosowano jej już przy wydaniu orzeczenia.

§ 2. W prawach określonych w art. 3, pkt 5, amnestię stosuje również właściwa władza skarbowa.

§ 3. W przypadku określonym w art. 14, amnestię stosuje postępowaniem sąd I instancji właściwy według zasad ogólnych, jeżeli nie zastosowano jej przy wydawaniu wyroku.

Art. 18 § 1. Na postanowienia i zarządzenia w przedmiocie stosowania przepisów niniejszej ustawy służy zażalenie do jednej bezpośrednio wyższej instancji.

§ 2. W postępowaniu przed władzami administracyjnymi przepis § 1stosuje się odpowiednio, przy czym zażalenia rozstrzyga ostatecznie władza bezpośrednia przełożona nad władzą zarządzającą wykonanie orzeczenia.

Art. 19. W przypadku, gdy osoba, która skorzystała z amnestii stosownie do przepisów art. 2 w ciągu 2 lat od dnia wejścia przepisów niniejszej ustawy popełni nowe przestępstwo tego samego rodzaju, co określone w wyżej wymienionych przepisach – sąd wymierzając karę za nowe przestępstwo nie może orzec kary niższej od podwójnego najniższego ustawowego wymiaru kary przewidzianego za dane przestępstwo, nie przekraczając jednak ustawowej granicy danego rodzaju kary.

Art. 20. W razie umorzenia postępowania na podstawie przepisów niniejszej ustawy koszty ponosi:

1) w sprawach toczących się z urzędu – Skarb Państwa z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 587 lit h. kodeksu postępowania karnego,

2) w sprawach z oskarżenia prywatnego – każda ze stron i Skarb państwa w granicach wydatków przez siebie wyłożonych, zaliczki zwraca się w kwocie pozostałej po pokryciu kosztów postępowania.

Art. 21. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrom Sprawiedliwości, Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego, Skarbu, Administracji Publicznej, Ziem Odzyskanych i Spraw Zagranicznych – każdemu w jego zakresie działania.

Art. 22 Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia

Prezydent Rzeczypospolitej: Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów: Józef Cyrankiewicz

I Wiceprezes Rady Ministrów i Minister Ziem Odzyskanych: Władysław Gomułka

II Wiceprezes Rady Ministrów: Antoni Korzycki

Minister: Wincenty Rzymowski
Minister: Wincenty Baranowski
Wz. Minister Obrony Narodowej: Piotr Jaroszewicz
Minister Administracji Publicznej: Edward Osóbka-Morawski
Minister Spraw Zagranicznych: Zygmunt Modzelewski
Minister Bezpieczeństwa Publicznego: Stanisław Radkiewicz
Minister Skarbu: Konstanty Dąbrowski
Minister Sprawiedliwości: Henryk Świątkowski
Minister Przemysłu: Hilary Minc
Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: Jan Dąb-Kocioł
Minister Aprowizacji i Handlu: Włodzimierz Lechowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej: Kazimierz Rusinek
Wz. Minister Oświaty: Halina Kuczkowska
Kierownik Ministerstwa Żeglugi i Handlu Zagranicznego: Ludwik Grosfeld
Minister odbudowy: Michał Kaczorowski
Minister Leśnictwa: Bolesław Podedworny
Minister komunikacji: Jan Rabanowski
Minister Poczt i Telegrafów: Józef Putek
Minister Zdrowia: Tadeusz Michejda
Wz. Minister Kultury i Sztuki: Leon Kruczkowski
Kierownik Ministerstwa Informacji i Propagandy: Feliks Widy-Wirski

DOKUMENT NR 7
Wzór ankiety wypełnianej przez ujawniających się członków podziemia niepodległościowego

L.p.

Wzór nr 1.
Wypełnić atramentem
Miejsce na zdjęcie portretowe

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię, imię ojca .....
2. Korzystałem z nazwisk .....
3. Urodziłem się .....
4. Posiadam wykształcenie .....
5. Posiadam zawód .....
6. Posiadam rodzinę złożoną z .....
7. Mieszkam .....
8. Udaję się na stały pobyt .....
9. Pracuję .....
10. Zarejestrowany jestem w R.K.U [Rejonowa Komenda Uzupełnień] .....
11. Należę do partii (stronnictwa) .....
12. Należałem do nielegalnych organizacji .....
13. Pełniłem funkcje .....
14. Używałem pseudonimów .....
15. Posiadam broń, radioaparat nadawaczy, itp. .....
16. O mojej działalności podaję co następuje: .....

Oświadczam, że dobrowolnie zaniechałem swej dotychczasowej przestępczej działalności.

Jednocześnie składam (wymienić dokładnie złożoną broń, aparat radionadawczy, nielegalną literaturę i inne) i oświadczam, że więcej przedmiotów zakazanych, a wymienionych w art. 2 §1 punkt 2 ustawy z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii nie posiadam. Znana mi jest treść art. 19 wspomnianej wyżej ustawy, który brzmi: W przypadku, gdy osoba, która skorzystała z amnestii stosownie do przepisów art. 2 w ciągu 2 lat od dnia wejścia przepisów niniejszej ustawy popełni nowe przestępstwo tego samego rodzaju, co określone w wyżej wymienionych przepisach – sąd wymierzając karę za nowe przestępstwo nie może orzec kary niższej od podwójnego najniższego

ustawowego wymiaru kary przewidzianego za dane przestępstwo, nie przekraczając jednak ustawowej granicy danego rodzaju kary.

Miejscowość …..... data: …..... Podpis .....…..

Niniejsze oświadczenie złożone zostało dnia …..... 1947 r.

Przed Komisją w…..…. Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w……..…

Przedstawiciel Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego
…….....…

Przedstawiciel Rady Narodowej
…….

Otrzymałem Zaświadczenie Nr ……..
…….....

Wymagane jest udzielenie pomocy (wymienić jaka)

Udzielono pomocy (wymienić jaka)

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim.

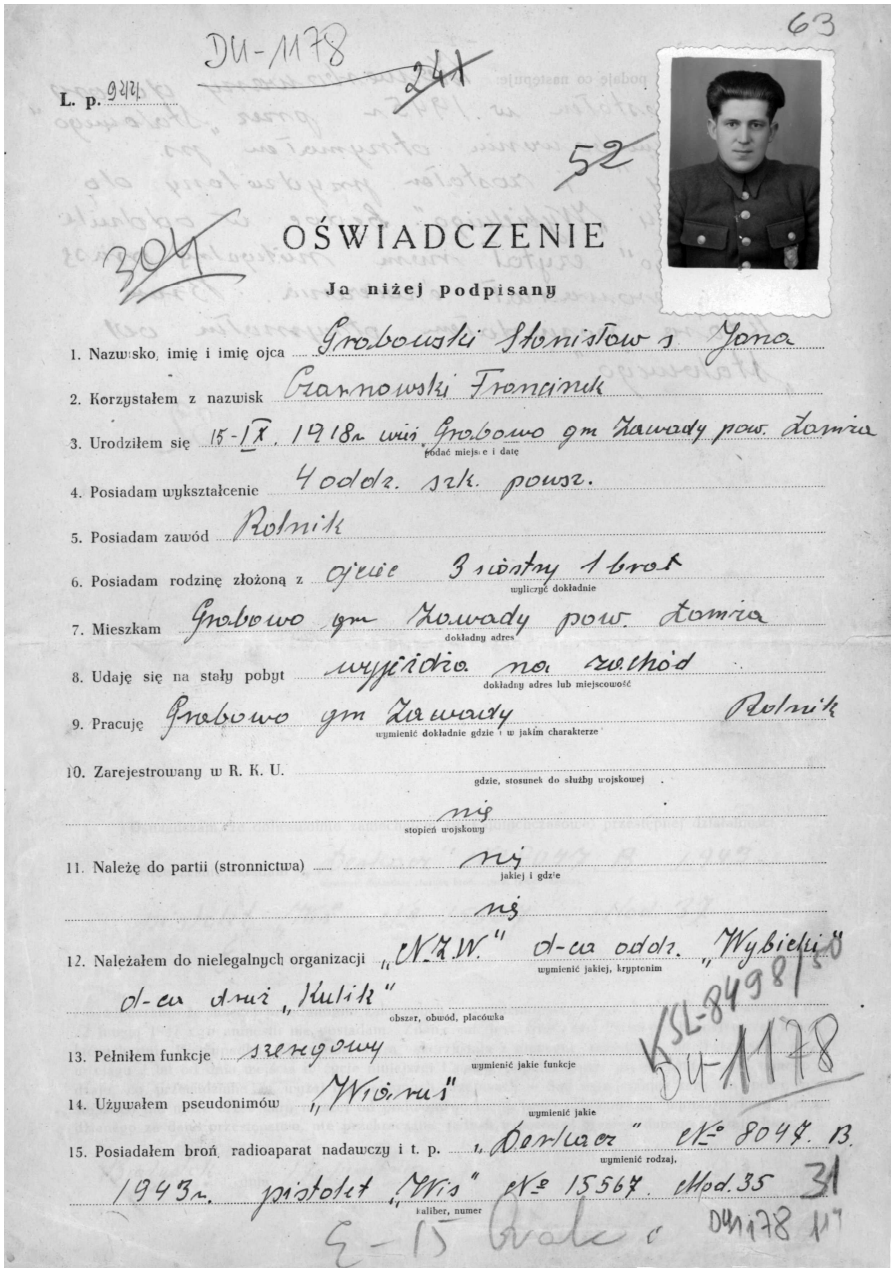

L. p. 9221.

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Grabowski Stanisław s. Jana
2. Korzystałem z nazwisk Czarnowski Franciszek
3. Urodziłem się 15-IX. 1918 r. wieś Grabowo gm Zawady pow. Łomża (podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie 4 oddz. szk. powsz.
5. Posiadam zawód Rolnik
6. Posiadam rodzinę złożoną z ojciec 3 siostry 1 brat (wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam Grabowo gm Zawady pow. Łomża (dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt wyjeżdżam na zachód (dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję Grabowo gm Zawady Rolnik (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. (gdzie, stosunek do służby wojskowej) nie (stopień wojskowy)
11. Należę do partii (stronnictwa) nie (jakiej i gdzie) nie
12. Należałem do nielegalnych organizacji „NZW" d-ca oddz. „Wybielki" (wymienić jakiej, kryptonim) d-ca drużyny „Kulik" (obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje szeregowy (wymienić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów „Wiarus" (wymienić jakie)
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. „Dorlaco" nr 8044. B. 1943 r. pistolet „Wis" nr 15567. Mod. 35 (kaliber, numer)

Stanisław Grabowski ps. „Wiarus" – urodzony 15 września 1918 r. W latach 1945–1946 dowódca oddziału w składzie III Wileńskiej Brygady Narodowego Zjednoczenia Wojskowego na Białostocczyźnie. Po amnestii w 1947 r. spotkały go represje ze strony funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku, co spowodowało, iż podjął decyzję o powrocie do konspiracji. Poległ w marcu 1952 r. pod wsią Babino koło Białegostoku.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 20.

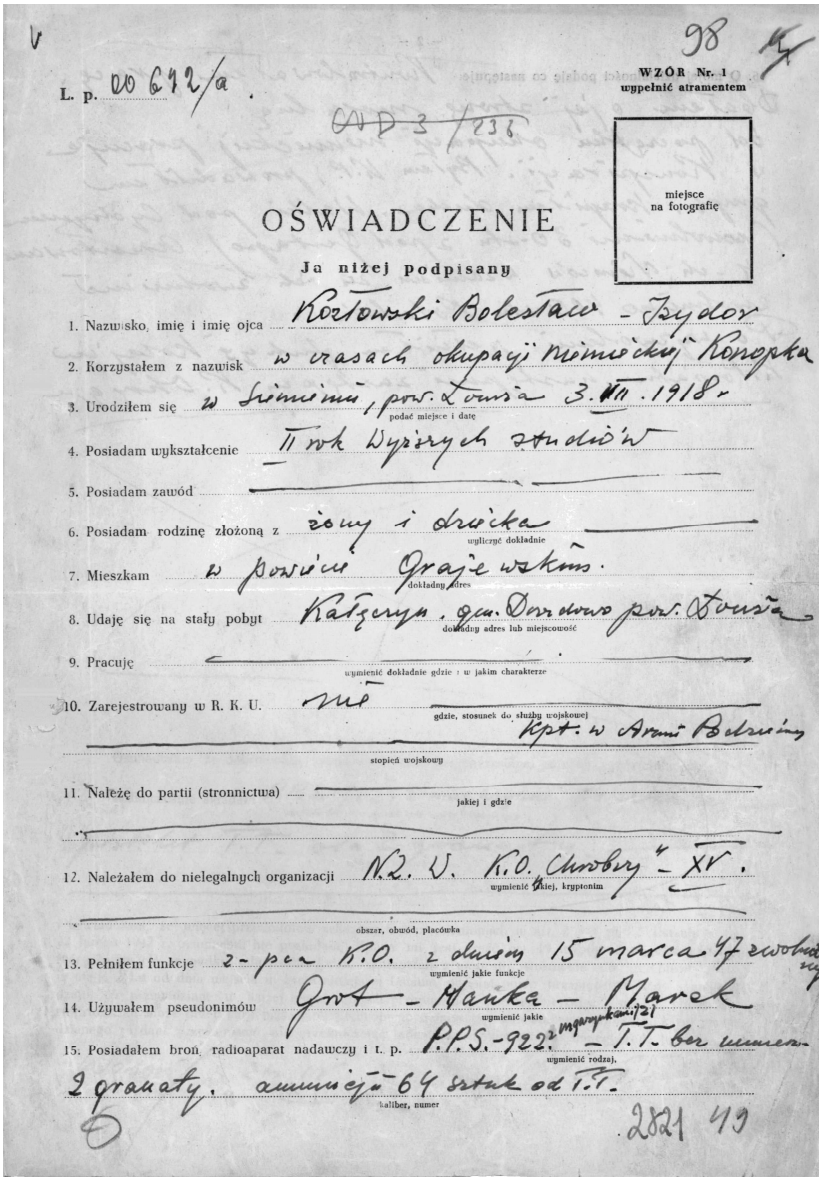

L. p. 00 642/a

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

miejsce na fotografię

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca: Kozłowski Bolesław – Zygmunt
2. Korzystałem z nazwisk: w czasach okupacji niemieckiej Korzypka
3. Urodziłem się (podać miejsce i datę): w Śniemiu, pow. Łomża 3.VII.1918 r.
4. Posiadam wykształcenie: II rok Wyższych studiów
5. Posiadam zawód: —
6. Posiadam rodzinę złożoną z (wyliczyć dokładnie): żony i dziecka
7. Mieszkam (dokładny adres): w powiecie Grajewskim.
8. Udaję się na stały pobyt (dokładny adres lub miejscowość): Kałczyn, gm. Dowdowo pow. Łomża
9. Pracuję (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze): —
10. Zarejestrowany w R. K. U. (gdzie, stosunek do służby wojskowej): nie
(stopień wojskowy): Kpt. w Armii Radzieckiej
11. Należę do partii (stronnictwa) (jakiej i gdzie): —
12. Należałem do nielegalnych organizacji (wymienić jakiej, kryptonim): N.Z.W. K.O. Chrobry – XV.
(obszar, obwód, placówka): —
13. Pełniłem funkcje (wymienić jakie funkcje): z-pca K.O. z dniem 15 marca 47 zwolniony
14. Używałem pseudonimów (wymienić jakie): Grot – Hanka – Marek
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. (wymienić rodzaj, kaliber, numer): P.P.S.-922 z magazynkami 121 – T.T. bez numeru
2 granaty, amunicja 64 sztuk od T.T.

2821 49

Bolesław Kozłowski ps. „Grot", „Hanka", „Marek" – urodzony 3 marca 1918 r. Od 1941 r. w szeregach Związku Walki Zbrojnej, a następnie Narodowej Organizacji Wojskowej, gdzie pełnił funkcję drugiego komendanta powiatu Łomża. Od 1943 r. był członkiem Narodowych Sił Zbrojnych, gdzie od 1944 r. pełnił funkcję dowódcy okręgu obejmującego powiaty łomżyński i grajewski, zastępca komendanta Okręgu Białostockiego Narodowego Zjednoczenia Wojskowego. Ujawnił się 21 kwietnia 1947 r. Kilka lat później, w październiku 1950 r. został aresztowany przez funkcjonariuszy UBP. 12 lutego 1952 r. został skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy na sześć lat więzienia. Wyszedł na wolność 25 lutego 1955 r. Zmarł 22 września 1982 r. w Łomży.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 33.

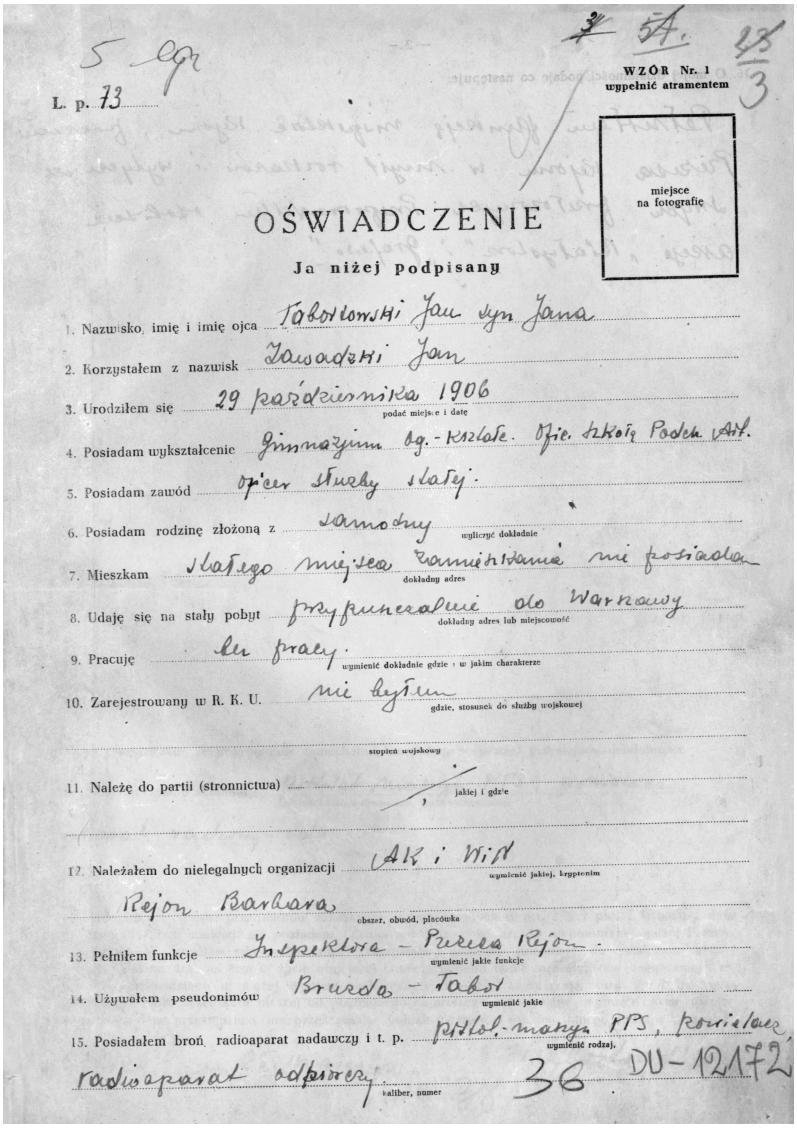

5 egz

L. p. 73

54. 23/3

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

miejsce na fotografię

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Tabortowski Jan syn Jana
2. Korzystałem z nazwisk Zawadzki Jan
3. Urodziłem się 29 października 1906 (podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie Gimnazjum Og.-Kształc. Ofic. Szkoły Podch. Art.
5. Posiadam zawód oficer służby stałej.
6. Posiadam rodzinę złożoną z samotny (wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam stałego miejsca zamieszkania nie posiadam (dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt przypuszczalnie do Warszawy (dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję bez pracy. (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. nie byłem (gdzie, stosunek do służby wojskowej)

(stopień wojskowy)

11. Należę do partii (stronnictwa) — (jakiej i gdzie)
12. Należałem do nielegalnych organizacji AK i WiN (wymienić jakiej, kryptonim)
Rejon Barbara (obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje Inspektora – Prezesa Rejon. (wymienić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów Bruzda – Tabor (wymienić jakie)
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. pistol-maszyn. PPS, karabiner, radioaparat odbiorczy (kaliber, numer) 36 DU-12172

Jan Tabortowski ps. „Kusy", „Bruzda" – urodzony 16 października 1906 r. W latach 1933–1939 oficer zawodowy Wojska Polskiego. We wrześniu 1939 r. walczył jako zastępca dowódcy pociągu pancernego „Danuta", ranny w bitwie nad Bzurą dostał się do niewoli niemieckiej. W 1940 r. wstąpił w szeregi Batalionów Śmierci Strzelców Kresowych, a następnie Związku walki Zbrojnej i Armii Krajowej. Komendant Obwodu ZWZ Bielsk Podlaski, a od 1942 r. inspektor Inspektoratu Łomża AK. W 1944 r. został aresztowany przez Sowietów. Od września 1945 r. w szeregach AKO. W latach 1945–1947 pełnił funkcję prezesa Rejonu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość w Łomży. Ujawnił się. Był inwigilowany przez funkcjonariuszy UBP. W 1950 r. wyjechał do Warszawy. Następnie zorganizował oddział zbrojny. Zginął w 1953 r. podczas ataku na posterunek Milicji Obywatelskiej w Przytułach. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 72.

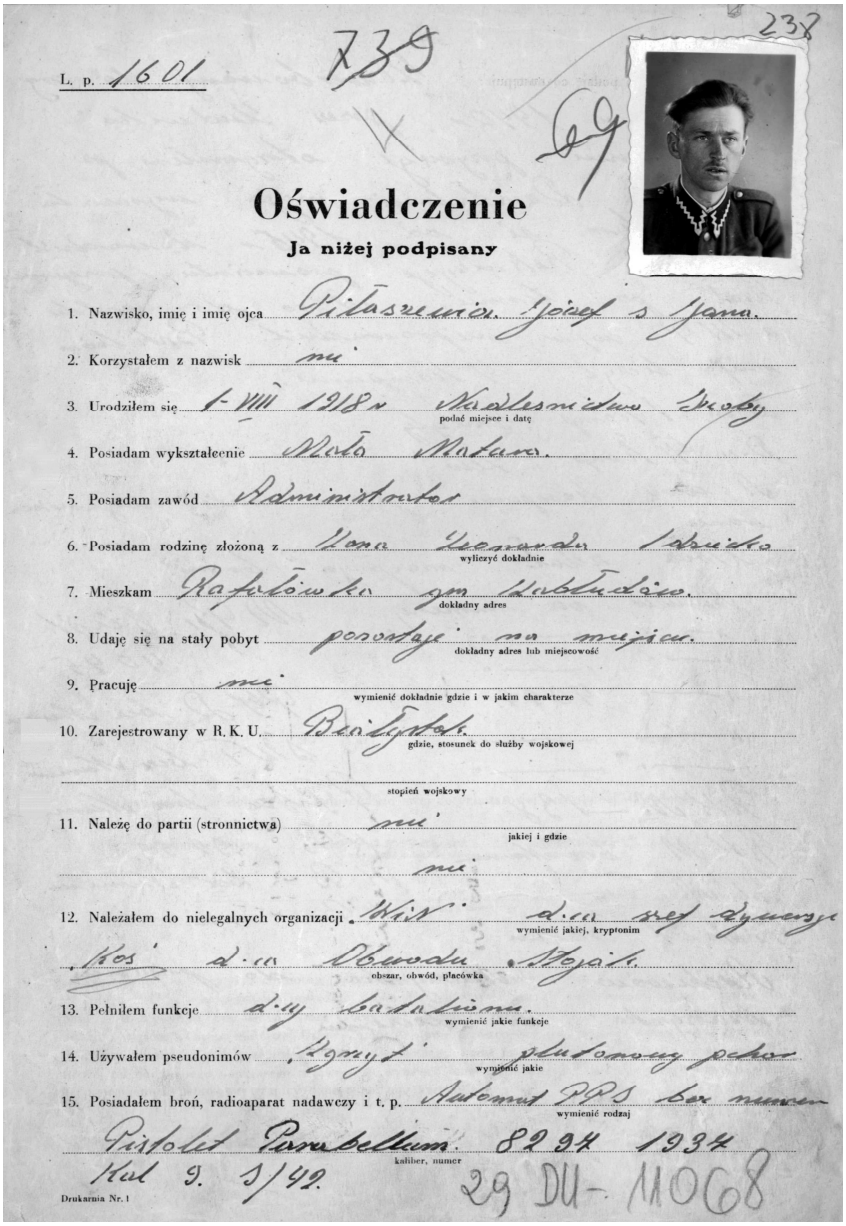

L. p. 1601

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Piłaszewicz Józef s. Jana.
2. Korzystałem z nazwisk nie
3. Urodziłem się 1-VIII 1918 r. Nadleśnictwo Iwoby (podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie Mało Matura.
5. Posiadam zawód Administrator
6. Posiadam rodzinę złożoną z Żona Leonarda Władysława (wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam Rafałówka gm. Wołkołudzie. (dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt powracaję na miejsce. (dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję nie (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. Bez Zgłoszenia (gdzie, stosunek do służby wojskowej)

(stopień wojskowy)

11. Należę do partii (stronnictwa) nie (jakiej i gdzie)

nie

12. Należałem do nielegalnych organizacji „Wiś" d-ca sekcji dywersji „Kos" d-ca Obwodu „Nojak" (wymienić jakiej, kryptonim; obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje d-cy batalionu. (wymienić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów „Zgrzyt" plutonowy pchor. (wymienić jakie)
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. Automat PPS bez numeru (wymienić rodzaj)

Pistolet Parabellum 8294 1934 (kaliber, numer)

Kal 9. 1/42.

29 DU-11068

Drukarnia Nr. 1

Józef Piłaszewicz ps. „Zgrzyt" – urodzony 1 sierpnia 1908 r. Od 1940 żołnierz Związku Walki Zbrojnej, a od 1942 r. żołnierz Armii Krajowej ps. „Zgrzyt", gdzie pełnił funkcję dowódcy plutonu. W październiku 1945 wstąpił w szeregi organizacji Wolność i Niezawisłość. Jesienią 1946 r. został mianowany dowódcą batalionu WiN na gminy Zabłudów, Michałowo, Gródek, Juchnowiec. Ujawnił się 21 kwietnia 1947 r. Był jednak dalej inwigilowany przez UBP w Białymstoku, ponieważ był podejrzany wraz z innymi członkami WiN którymi dowodził o prowadzenie w dalszym ciągu działalności.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 53

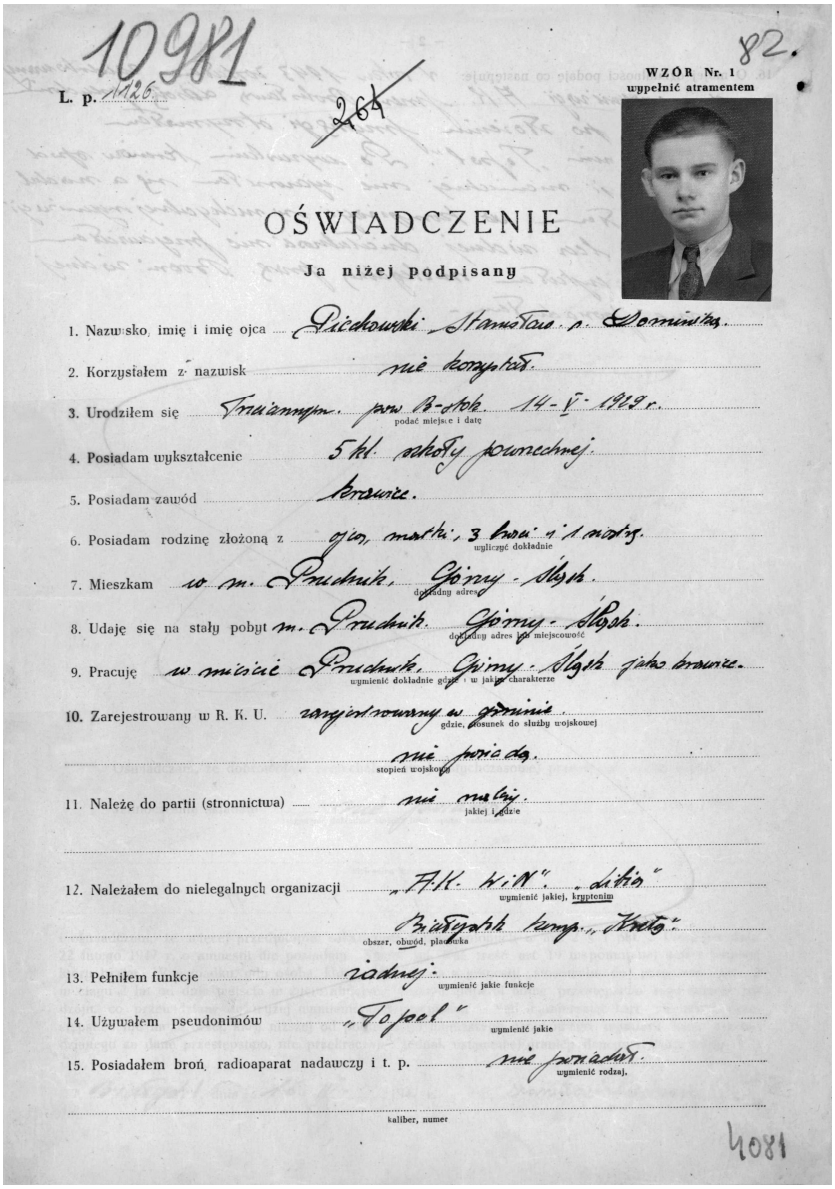

10981

L. p. 1126

~~264~~

82.

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Piechowski Stanisław p. Dominika.
2. Korzystałem z nazwisk nie korzystał.
3. Urodziłem się Trzianneym pow. B-stok 14-V-1929 r.
(podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie 5 kl. szkoły powszechnej.
5. Posiadam zawód krawiec.
6. Posiadam rodzinę złożoną z ojca, matki, 3 braci i 1 siostry.
(wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam w m. Prudnik, Górny-Śląsk.
(dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt m. Prudnik Górny-Śląsk.
(dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję w mieście Prudnik, Górny-Śląsk jako krawiec.
(wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. zarejestrowany w gminie
(gdzie, stosunek do służby wojskowej)
nie podlegam.
(stopień wojskowy)
11. Należę do partii (stronnictwa) nie należę.
(jakiej i gdzie)
12. Należałem do nielegalnych organizacji „A.K. W.i.N.", „Lidia"
(wymienić jakiej, kryptonim)
Białystok kang. „Kreta"
(obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje żadnej.
(wymienić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów „Topol"
(wymienić jakie)
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. nie posiadał.
(wymienić rodzaj)
(kaliber, numer)

4081

Stanisław Piechowski ps. „Topol" – urodzony 14 maja 1929 r. W 1943 r. wstąpił w szeregi AK. Zaprzysiągł go Bolesław Rogalewski – krawiec z Trzciannego, członek AK, chociaż Piechowski w ankiecie wpisał, że zaprzysięgał go Bolesław Wejda ze wsi Gugny, który został aresztowany przez Niemców w Białymstoku (udał się tam z zamiarem wykupienia zatrzymanej mieszkanki Gugien). Nie wrócił. Piechowski świadomie podał nieżyjącego, aby Rogalewski nie miał kłopotów ze strony UBP jako funkcyjny. Kolportował podziemną prasę i był łącznikiem pomiędzy oddziałem, a księdzem Stanisławem Mikulskim. Od września 1945 r. działał w szeregach WiN. Ujawnił się w 1947 r. Wyjechał do Prudnika na Górnym Śląsku. Wiele lat spędził w Stanach Zjednoczonych. Zmarł w grudniu 2006 r. w Trzciannem.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 53.

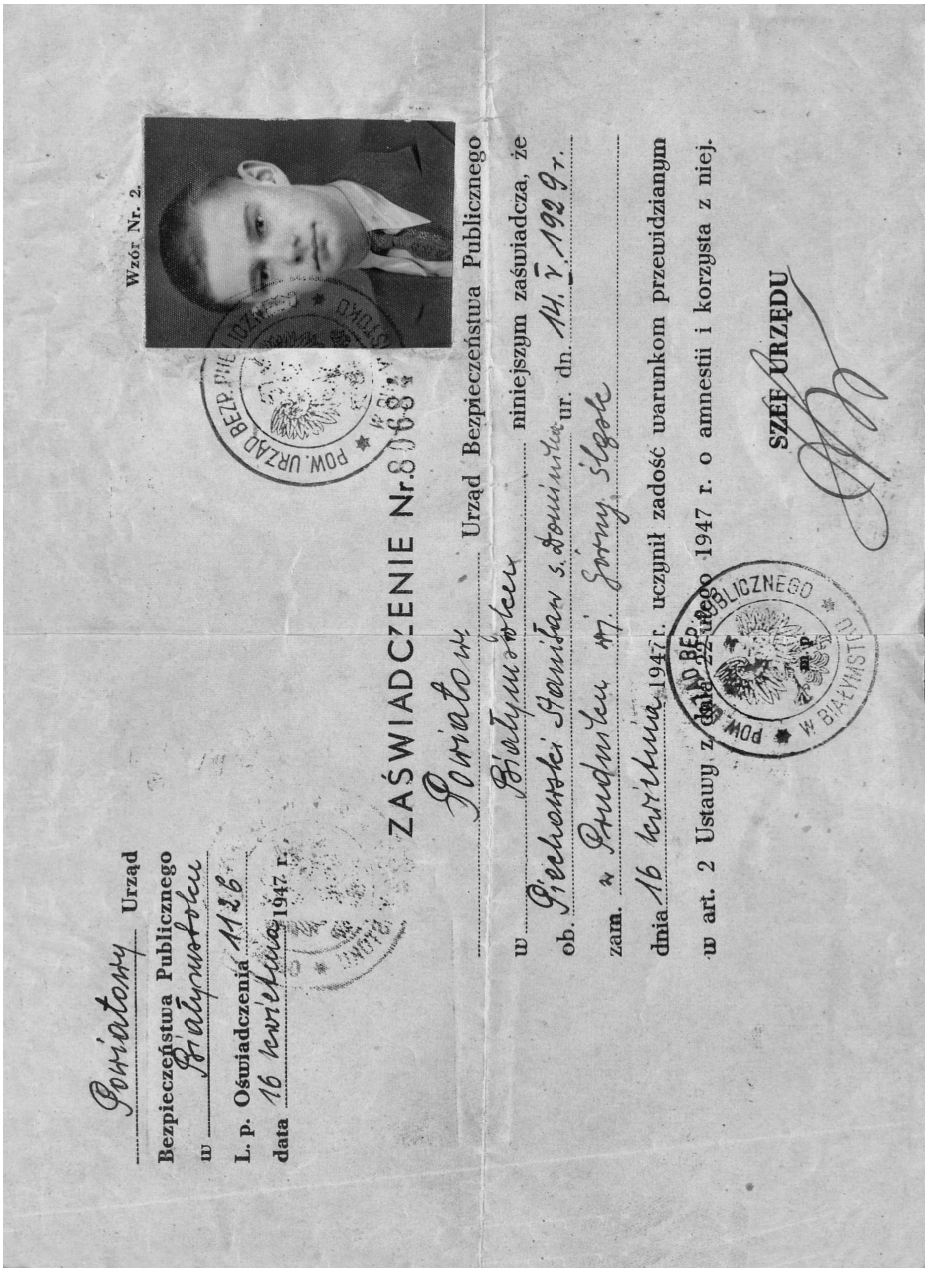

Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku

L. p. Oświadczenia 1136

data 16 kwietnia 1947 r.

Wzór Nr. 2.

POW. URZĄD BEZP. PUBL. W BIAŁYMSTOKU

ZAŚWIADCZENIE Nr. 8068

Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku niniejszym zaświadcza, że ob. Piechowski Stanisław s. Dominika ur. dn. 14. V. 1929 r. zam. w Pruchnikach ul. Górny Szlak dnia 16 kwietnia 1947 r. uczynił zadość warunkom przewidzianym w art. 2 Ustawy z dnia 22 lipca 1947 r. o amnestii i korzysta z niej.

POW. URZĄD BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO W BIAŁYMSTOKU

SZEF URZĘDU

Zaświadczenie, które otrzymał Stanisław Piechowski po ujawnieniu się w 1947 r. Ze zbiorów Mieczysława Kirejczyka.

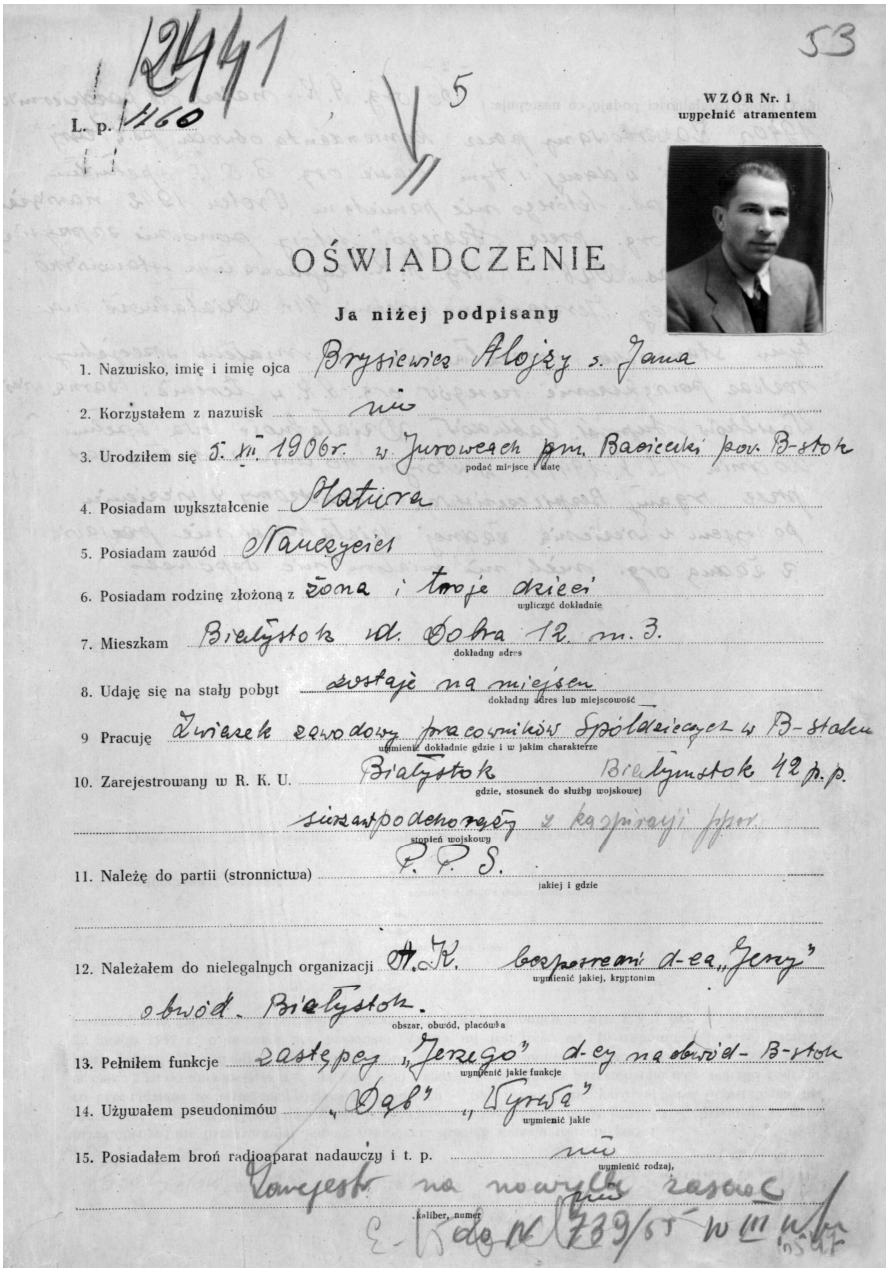

12441

L. p. 1160

53

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Brysiewicz Alojzy s. Jana
2. Korzystałem z nazwisk nie
3. Urodziłem się 5. XII. 1906 r. w Jurowcach pm. Baoiceki pow. B-stok (podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie Matura
5. Posiadam zawód Nauczyciel
6. Posiadam rodzinę złożoną z żona i troje dzieci (wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam Białystok ul. Dobra 12. m. 3. (dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt zostaję na miejscu (dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję Związek zawodowy pracowników Spółdzielczych w B-stoku (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. Białystok Białystok 42 p.p. (gdzie, stosunek do służby wojskowej)
sierżant podchorąży w kapitulacji (stopień wojskowy)
11. Należę do partii (stronnictwa) P. P. S. (jakiej i gdzie)
12. Należałem do nielegalnych organizacji A.K. bezpośredni d-ca „Jerzy" (wymienić jakiej, kryptonim)
obwód Białystok. (obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje zastępcy „Jerzego" d-cy na obwód B-stok (wymienić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów „Dąb" „Tyrwa" (wymienić jakie)
15. Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. nie (wymienić rodzaj, kaliber, numer)
Zawiesił na nowych zasadach
E. Kodek 739/51 w III w/m

Alojzy Brysiewicz ps „Dąb"– urodzony 5 grudnia 1906 r. W okresie międzywojennym pracował jako nauczyciel. Odbył służbę wojskową w 42 Pułku Piechoty w Białymstoku. W 1940 r. wstąpił w szeregi Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej, gdzie pełnił funkcję zastępcy dowódcy oddziału dowodzonego przez „Jerzego". Prowadził werbunek do oddziału w Czarnej Wsi, Wasilkowie, Supraślu, Zabłudowie. W październiku 1944 r. został zatrzymany przez funkcjonariuszy UBP i osadzony w więzieniu. Po wyjściu na wolność zaprzestał działalności konspiracyjnej.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 7.

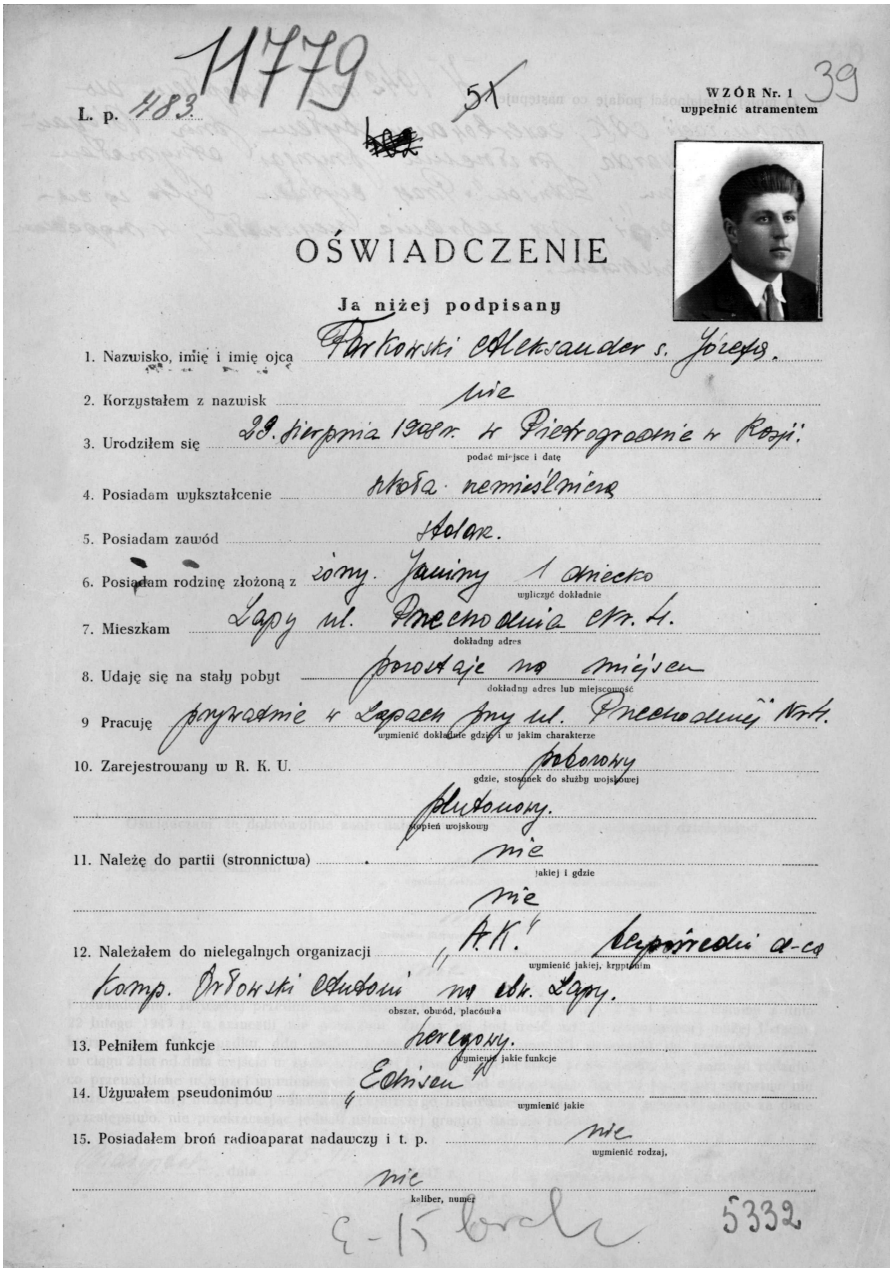

L. p. 483 11779 51

WZÓR Nr. 1 39
wypełnić atramentem

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Tarkowski Aleksander s. Józefa.
2. Korzystałem z nazwisk nie
3. Urodziłem się 28. sierpnia 1908 r. w Piotrogrodzie w Rosji.
podać miejsce i datę
4. Posiadam wykształcenie szkoła niemieszkana
5. Posiadam zawód Stolarz.
6. Posiadam rodzinę złożoną z żony Janiny 1 dziecko
wyliczyć dokładnie
7. Mieszkam Łapy ul. Przechodnia str. 4.
dokładny adres
8. Udaję się na stały pobyt pozostaję na miejscu
dokładny adres lub miejscowość
9 Pracuję prywatnie w Łapach przy ul. Przechodniej Nr 4.
wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. rezerwowy
gdzie, stosunek do służby wojskowej
szeregowy.
stopień wojskowy
11. Należę do partii (stronnictwa) nie
jakiej i gdzie
nie
12. Należałem do nielegalnych organizacji „A.K." Leśniczówki a-ca
wymienić jakiej, kryptonim
komp. Orłowski Edmund na obr. Łapy.
obszar, obwód, placówka
13. Pełniłem funkcje szeregowy.
wymienić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów „Edison"
wymienić jakie
15. Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. nie
wymienić rodzaj,
nie
kaliber, numer
E-15 bracha 5332

Aleksander Tarkowski ps. „Edison" – urodzony 28 sierpnia 1908 r. W 1942 r. wstąpił w szeregi AK. Jego dowódcą był Antoni Orłowski. Ujawnił się w 1947 r.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 72

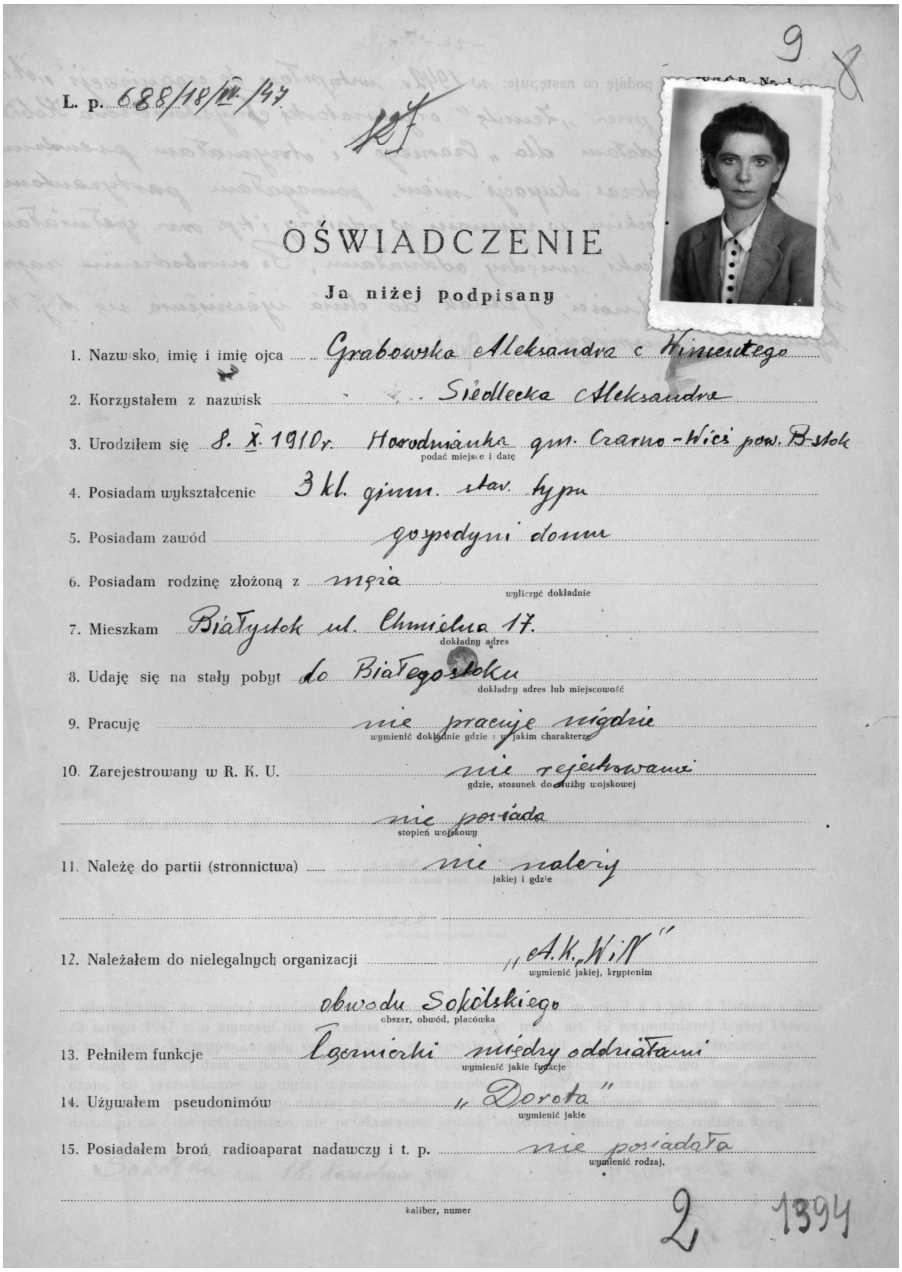

L. p. 688/18/IV/47

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Grabowska Aleksandra c. Wincentego
2. Korzystałem z nazwisk Siedlecka Aleksandra
3. Urodziłem się 8. X. 1910 r. Horodniańka gm. Czarno-Wieś pow. B-stok (podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie 3 kl. gimn. stav. typu
5. Posiadam zawód gospodyni domu
6. Posiadam rodzinę złożoną z męża (wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam Białystok ul. Chmielna 17. (dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt do Białegostoku (dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję nie pracuję nigdzie (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. nie rejestrowana (gdzie, stosunek do służby wojskowej)
nie posiada (stopień wojskowy)
11. Należę do partii (stronnictwa) nie należy (jakiej i gdzie)
12. Należałem do nielegalnych organizacji „AK, WiN" (wymienić jakiej, kryptonim)
obwodu Sokólskiego (obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje łączniczki między oddziałami (wymienić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów „Dorota" (wymienić jakie)
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. nie posiadała (wymienić rodzaj, kaliber, numer)

2 1394

Aleksandra Grabowska ps. „Dorota" – urodzona 10 października 1910 r. W 1942 r. wstąpiła w szeregi AK, gdzie działa w Przysposobieniu Kobiet. Pełniła funkcję sanitariuszki i łączniczki między oddziałami. Od września 1945 r w szeregach WiN. W konspiracji działa aż do ujawnienia się w 1947 r.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 20.

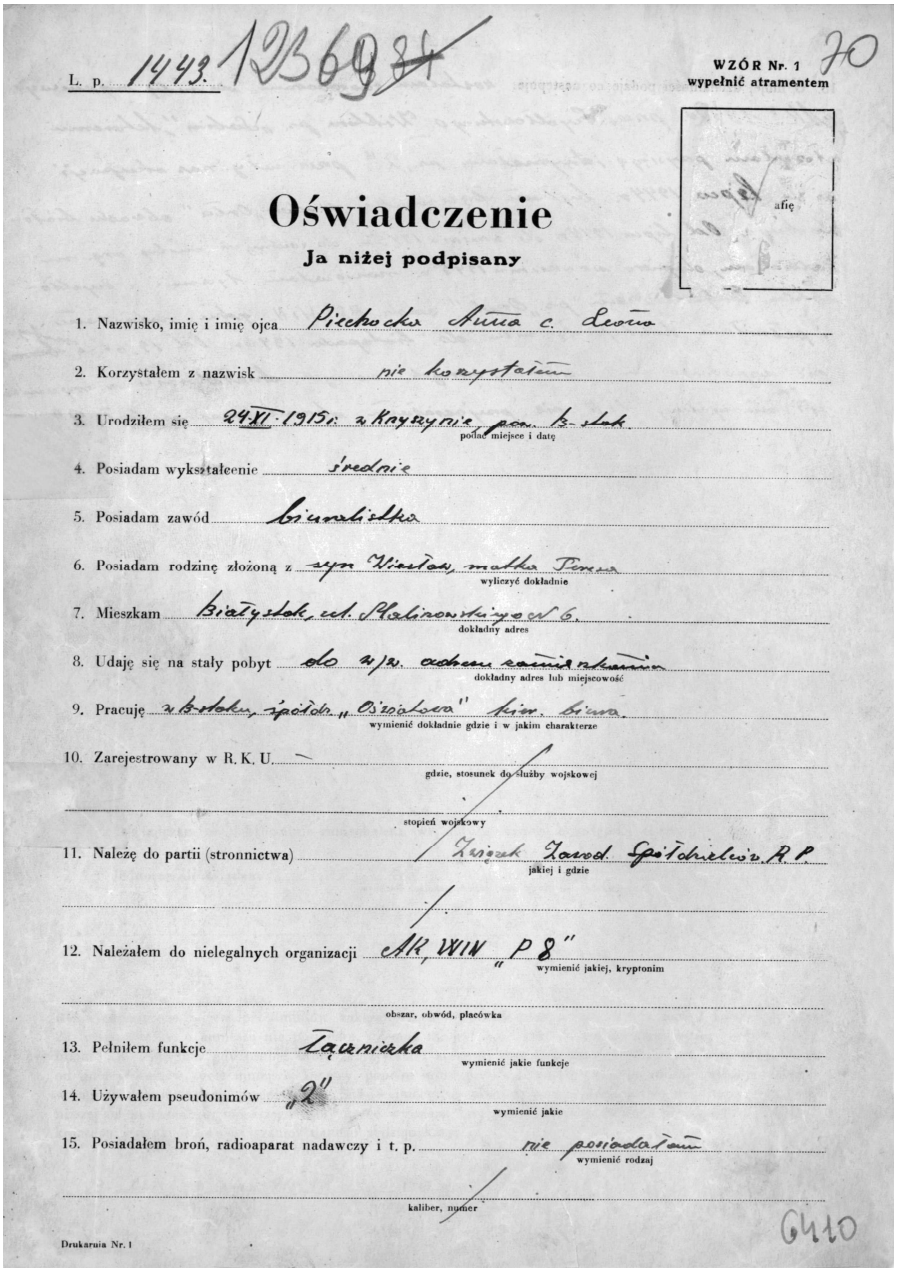

L. p. 1443. 123694 70

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

afię

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Piechocka Anna c. Lewon
2. Korzystałem z nazwisk nie korzystałam
3. Urodziłem się 24.XI.1915 r. w Krzyżynie pow. b. stok.
   podać miejsce i datę
4. Posiadam wykształcenie średnie
5. Posiadam zawód biuralistka
6. Posiadam rodzinę złożoną z syn Mieczysław, matka Teresa
   wyliczyć dokładnie
7. Mieszkam Białystok, ul. Skalinowska nr 6.
   dokładny adres
8. Udaję się na stały pobyt do w/z. adresu zamieszkania
   dokładny adres lub miejscowość
9. Pracuję w Białstoku, spółdz. „Oświatowa" jako biura.
   wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. —
    gdzie, stosunek do służby wojskowej
    stopień wojskowy
11. Należę do partii (stronnictwa) Związek Zawod. Spółdzielców R.P.
    jakiej i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji AK, WiN „P 8"
    wymienić jakiej, kryptonim
    obszar, obwód, placówka
13. Pełniłem funkcje Łączniczka
    wymienić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów „2"
    wymienić jakie
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. nie posiadałam
    wymienić rodzaj
    kaliber, numer

Drukarnia Nr. 1

6410

Anna Piechocka ps. „2" – urodzona 24 listopada 1915 r. Wykształcenie średnie. Pracowała w biurze. W 1942 r. wstąpiła w szeregi AK. W latach 1942–1944 była łączniczką w oddziale „Orła" Obwodu Białostockiego AK. Od września 1945 r. była łączniczką w oddziale „P8" WiN. Ujawniła się w 1947 r.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 53

ODEZWA

W SRPAWIE AMNESTII DLA CZŁONKÓW NIELEGALNEGO PODZIEMIA

OBYWATELE! Zgubna polityka sprawców klęski wrześniowej — emigracji londyńskiej i jej popleczników w kraju—spowodowała niezrozumienie biegu historii, fałszywą ocenę polityki międzynarodowej, wiarę w natychmiastową wojnę, wiarę w tymczasowość stosunków na świecie i w kraju, stworzyła oddziały leśne i przelew polskiej krwi bratniej.

Wbrew fałszywym proroctwom czas mija, a świat jednoczy się na nowych podstawach, mocnych i trwałych, świadczących, iż mamy przed sobą okres długotrwałego pokoju.

Również stosunki w Polsce ustabilizowały się ostatecznie. Wybory do Sejmu Ustawodawczego przyniosły rozstrzygające zwycięstwo Blokowi Stronnictw Demokratycznych i ustaliły tym stosunki w kraju na najbliższe lata, zagranica zaś przyjęła ten fakt do wiadomości. Stabilizują się również stosunki społeczne i gospodarcze, następuje szybka odbudowa, zespalająca ziemie polskie po Odrę i Nisę na trwałych podstawach Demokracji Ludowej.

W pracy nad odbudową i przebudową Państwa, zakrojonej na lat wiele, potrzeba wysiłku wszystkich Polaków. Konieczność zespolenia wszystkich sił Narodu w twórczej pracy, poczucie siły Demokracji Polskiej, wybory najwyższych władz Rzeczypospolitej, skłoniły Sejm Ustawodawczy do ogłoszenia szerokiej amnestii dla tych wszystkich, którzy chcą pracować dla Ojczyzny, bez względu na to, jakie błędy polityczne popełniali, do jakiej organizacji nielegalnej należeli i jakich w związku z tym czynów dokonali.

Zgodnie z ustawą o amnestii:

puszcza się w niepamięć i przebacza osobom pozostającym na wolności udział w nielegalnych organizacjach i bandach oraz wszystkie przestępstwa związane z akcją podziemną, zabójstwa, napady, posiadanie broni, nielegalnej literatury, radiowych aparatów nadawczych i t.p. a ponadto dezercję z oddziałów wojskowych.

Warunkiem przebaczenia jest, by sprawca do dnia 25 Kwietnia 1947 r.

zgłosił się do Komisji złożonej z władz bezpieczeństwa i Powiatowej Rady Narodowej, oświadczył, iż zaniechał przestępczej działalności i zdał przedmioty, jak broń, aparaty nadawcze, literaturę i t.p., których nielegalne posiadanie jest zakazane.

OBYWATELE! Zwycięska Demokracja Ludowa, silna i mocna daje wam ostatni raz możność powrotu do legalnego życia, wyciąga do was dłoń, by was wydobyć z błędnych ścieżek i wyprowadzić na równą drogę. Wykorzystajcie tę możliwość. Pamiętajcie, iż obowiązkiem waszym jest tworzyć a nie burzyć i że tylko wspólną pracą Polskę odbudujemy.

Komisje dla ujawniających się działają na terenie całego województwa Białostockiego.

Komisja taka dla powiatu ..... **urzęduje**

od godziny 9-ej do 17-ej w .....

przy ul. ..... **w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego z udziałem przedstawicieli Powiatowej Rady Narodowej ob. ob.** .....

.....

Wojewódzka Rada Narodowa w Białymstoku.

Drukarnia Państw. w Białymstoku 1-02855—598—10.000

Odezwa w sprawie amnestii dla członków nielegalnego podziemia. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór afiszów i druków ulotnych 1920–1950, sygn. 139.

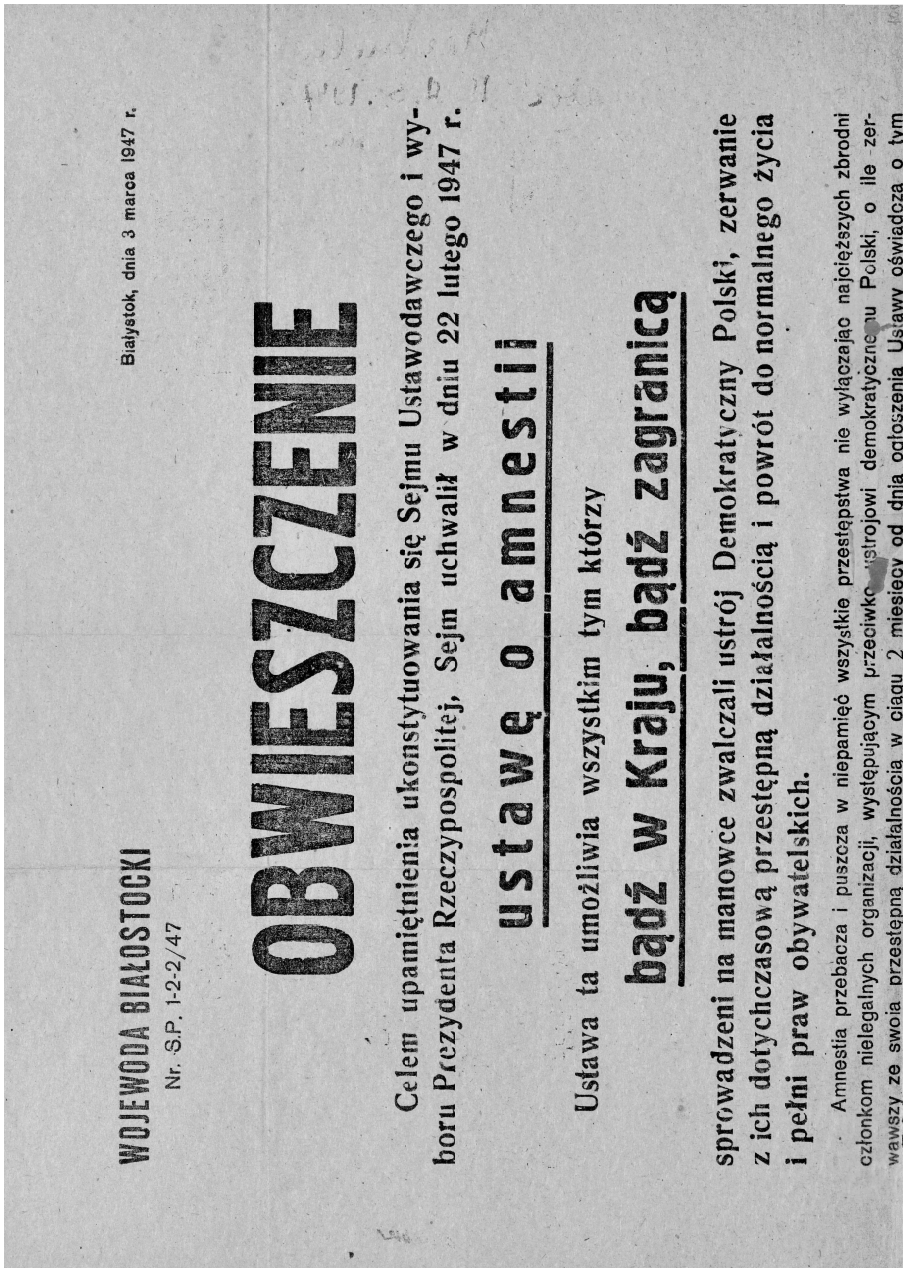

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. S.P. 1-2-2/47

Białystok, dnia 3 marca 1947 r.

OBWIESZCZENIE

Celem upamiętnienia ukonstytuowania się Sejmu Ustawodawczego i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm uchwalił w dniu 22 lutego 1947 r.

ustawę o amnestii

Ustawa ta umożliwia wszystkim tym którzy

bądź w Kraju, bądź zagranicą

sprowadzeni na manowce zwalczali ustrój Demokratyczny Polski, zerwanie z ich dotychczasową przestępną działalnością i powrót do normalnego życia i pełni praw obywatelskich.

Amnestia przebacza i puszcza w niepamięć wszystkie przestępstwa nie wyłączając najcięższych zbrodni członkom nielegalnych organizacji, występującym przeciwko ustrojowi demokratycznemu Polski, o ile zerwawszy ze swoją przestępną działalnością w ciągu 2 miesięcy od dnia ogłoszenia Ustawy oświadczą o tym

Obwieszczenie. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór afiszów i druków ulotnych 1920–1950, sygn. 135.

OBWIESZCZENIE

Obywatele!

Władze Rzeczypospolitej kierowały dotychczas wszystkie siły zbrojne do walki z Niemcami. Wojna z odwiecznym wrogiem Polski została zakończona. Dzisiaj władze Rzeczypospolitej skierują wszystkie siły dla zaprowadzenia w kraju ładu, spokoju, porządku i sprawiedliwości. Bez tego niemożliwa jest twórcza praca i odbudowa wielkości i potęgi Rzeczypospolitej.

Władze Rzeczypospolitej, w okresie wojny, karały bezwzględnie wszystkich, którzy osłabiali siłę zbrojną państwa.

Obecnie, gdy wojna została zwycięsko zakończona i nastał upragniony przez wszystkich pokój, Rząd stłumi z całą bezwzględnością wszelkie przejawy dywersji i bandytyzmu. Równocześnie chcemy dać możność powrotu do spokojnego życia i pracy nawet tym, którzy obałamuceni kłamliwą agitacją agentów hitlerowsk. znaleźli się w zbrojnych bandach.

Rząd Rzeczypospolitej oświadcza:

1. Wszyscy, którzy natychmiast złożą dobrowolnie na najbliższym posterunku posiadaną broń — uzyskają przebaczenie winy i możność spokojnej pracy.
2. Wszyscy dezerterzy i uchylający się od służby wojskowej, którzy natychmiast zgłoszą się do właściwych Rejonowych Komend Uzupełnień (R. K. U.) — uzyskają przebaczenie i zostaną wcieleni do Wojska.
3. Nikt nie może być karany za dawną przynależność do jakiejkolwiek polskiej wojskowej lub polit. organiz., działającej w okresie okupacji.

Równocześnie Rząd Rzeczypospolitej komunikuje, że oddziały wojskowe otrzymały rozkaz oczyszczenia kraju z band.

Każdy dywersant i bandyta, schwytany z bronią — zostanie rozstrzelany.

Każdy, ukrywający bandytów lub okazujący im pomoc — poniesie najsurowszą karę — do kary śmierci włącznie.

Wzywamy całe społeczeństwo do współdziałania w akcji oczyszczenia kraju z bandytów i zbrodniarzy.

Przywracając spokój i porządek przyspieszymy odbudowę kraju ze zniszczeń wojennych i zapewnimy poprawę bytu wszystkim obywatelom.

Prezes Rady Ministrów
(—) Edward Osóbka-Morawski

Minister Bezp. Publicznego
(—) Stanisław Radkiewicz

Minister Administr. Publicznej
(—) Edward Ochab

Druk. Min. Bezp. Publ.

Obwieszczenie. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór afiszów i druków ulotnych 1920–1950, sygn. 59.

OBWIESZCZENIE

Ministra Bezpieczeństwa Publicznego

wydane w porozumieniu

z Ministrem Administracji Publicznej i Ministrem Ziem Odzyskanych.

Na podstawie ustawy o amnestii uchwalonej przez Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 lutego 1947 r. do tej pory uzyskało wolność przez zwolnienie z więzień i aresztów 20,000 ludzi, oraz ujawniło się i uregulowało swój stosunek do Państwa przeszło 20,000 osób dotąd przebywających w podziemiu.

Wszyscy ci, którzy zerwali z przestępczą działalnością przeciwko Państwu Demokratycznemu i ujawnili się przed organami bezpieczeństwa publicznego są już wolnymi obywatelami Państwa Polskiego i przestali być ścigani przez władze bezpieczeństwa. Korzystają oni z pomocy władz państwowych, które ułatwiają im powrót do normalnego życia i pracy nad pomnożeniem dobrobytu Państwa własnego.

W związku z tym, że możliwość korzystania z dobrodziejstw ustawy amnestyjnej dla tych, którzy znajdują się w podziemiu kończy się z dniem 25 kwietnia 1947 r. Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego podaje do wiadomości:

1) **Termin ujawniania się na podstawie amnestii poza 25 kwietnia przedłużony nie będzie.**
2) **Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego uprzedza, że wszyscy ci, którzy do dnia 25 kwietnia r. b. uchylą się od skorzystania z ustawy amnestyjnej, nie ujawnią się i nie uregulują swojego stosunku do Państwa — po 25 kwietnia będą ścigani przy pomocy wszystkich środków dostępnych władzom bezpieczeństwa publicznego i karani z całą surowością prawa.**
3) **Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego uprzedza wszystkich ujawniających się, że cała broń musi być zdana władzom bezpieczeństwa, zarówno osobista jak i znajdująca się w skrytkach i magazynach, gdyż ukrywanie broni ścigane będzie prawem.**

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego wzywa wszystkich znajdujących się w podziemiu i będących w niezgodzie z prawem, by nie dawali posłuchu różnym pogłoskom rozsiewanym przez wrogie Państwu elementy, zmierzające do powstrzymania ujawniania się.

Tylko zerwanie z podziemiem i zbrodniczą antypaństwową działalnością przez ujawnienie się najpóźniej do 25 kwietnia 1947 r. chroni przed surowymi skutkami prawa i zapewnia spokojne i twórcze życie.

MINISTER
BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO
STANISŁAW RADKIEWICZ

Warszawa dn. 3 kwietnia 1947 r.

Drukarnia M.B.P. Warszawa.

Obwieszczenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór afiszów i druków ulotnych 1920–1950, sygn. 60.

DZIENNIK USTAW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 25 lutego 1947 r. **Nr 20**

TREŚĆ:

USTAWY:

Poz.: 78 — z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii 205
79 — z dnia 22 lutego 1947 r. o upoważnieniu Rządu do wydawania dekretów z mocą ustawy . 209

DEKRET

80 — z dnia 16 stycznia 1947 r. w sprawie zmiany dekretu z dnia 16 kwietnia 1946 r. o zwalczaniu chorób wenerycznych 210

ROZPORZĄDZENIE

81 — Ministra Oświaty z dnia 23 listopada 1946 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 lutego 1937 r. o Komitetach Ochrony Przyrody 211

OBWIESZCZENIE

82 — Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 25 stycznia 1947 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej o sprostowaniu błędu w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych wydanego w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej o ustanowieniu państwowych stad ogierów i państwowych stadnin koni 212

78
USTAWA
z dnia 22 lutego 1947 r.
o amnestii.

Art. 1. Celem upamiętnienia otwarcia Sejmu Ustawodawczego, wybranego z woli Narodu w dniu 19 stycznia 1947 r., i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej oraz celem umożliwienia wszystkim obywatelom wzięcia udziału w odbudowie Demokratycznej Polski Ludowej — udziela się sprawcom i uczestnikom przestępstw, popełnionych w kraju lub zagranicą przed dniem 5 lutego 1947 r., amnestii na zasadach, określonych w niniejszej ustawie.

Art. 2. § 1. Puszcza się w niepamięć i przebacza :

1) przestępstwa:

a) udziału w przestępczym związku lub porozumieniu,

b) popełnione w granicach działalności takiego związku lub porozumienia — przez ich członków, uczestników oraz osoby udzielające im pomocy,

— jeżeli sprawca przestępstw, określonych pod lit. a) i b), znajdujący się na wolności, dobrowolnie zaniechał przestępnej działalności i oświadczył o tym władzy bezpieczeństwa publicznego albo uczyni to w ciągu 2-ch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji złożonej z przedstawicieli władz bezpieczeństwa publicznego i rady narodowej,

2) przestępstwa, określone w art. 4, 10 i 23 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 192), jeżeli sprawca, znajdujący się na wolności, dobrowolnie złożył władzy bezpieczeństwa publicznego przedmioty, których posiadanie na mocy wymienionych przepisów jest zakazane, oraz przedmioty i narzędzia, służące do popełnienia tych przestępstw, albo jeżeli uczyni to w ciągu 2-ch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji, wymienionej w pkt 1,

3) przestępstwa, określone w art. 115 — 120 kodeksu karnego Wojska Polskiego, jeżeli sprawca, znajdujący się na wolności, dobrowolnie stawił się do rozporządzenia właściwej władzy lub uczyni to w ciągu 2-ch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Osoba, która popełniła przestępstwo przewidziane w art. 118 § 3 kodeksu karnego Wojska Polskiego, winna ponadto dopełnić warunków przewidzianych w pkt 1 i 2.

§ 2. Sprawca przestępstwa udziału w przestępczym związku lub porozumieniu albo popełnionego w granicach działalności tego związku lub porozumienia, przebywający zagranicą, winien dopełnić warunków, przewidzianych w przepisie § 1 pkt 1, przed przedstawicielstwem Państwa Polskiego zagranicą (Ambasadą, Poselstwem, Konsulatem, Misją

Ustawa o amnestii. Biblioteka Archiwum Państwowego w Białymstoku.

7
49

S P R A W O Z D A N I E .

Komitetu Powiatowego P.P.R. w Białymstoku
z akcji propagandowej w związku z ogłoszeniem amnestii.

Dnia 23-II-47 r. Komitet Powiatowy P.P.R. w Białymstoku przeprowadził wiece w następujących miejscowościach:

1) Krypno- obecnych 300 osób.
Referat wygłosił Tow. Huciancow Aleksander instruktor rolny Komitetu Powiatowego P.P.R. w Białymstoku.

Po referacie zabrał głos przedstawiciel K.B.W.podkreślając znaczenie amnestii.

Po przemówieniach była dyskusia. W dyskusii omawiano konieczność odbudowy terenu Krypna, oraz szczegóły ustawy o amnestii.

Nastrój był dobry.

2) Trzcianne- obecnych 250 osób.
Przemawiali przedstawiciele K.B.W. oraz z ramienia Stronnictw Demokratycznych Tow. Mrozowski.

Po przemówieniach była dyskusia na temat amnestii.
Nastrój był bardzo dobry.

3) Jesionówka- obecnych było 250 osób.
Na zebraniu przemawiał przedstawiciel Wojska Polskiego p/pr. W.B.W. Ob. Zięba, następnie zabrał głos Tow. Krejza P., który omówił sprawy najbardziej aktualne o zwycięstwie Bloku Stronnictw Demokratycznych i ogłoszeniu amnestii.

Następnie była dyskusia. W dyskusii zadawano pytanie kiedy ludność Polska powróci ze Zw. Radzieckiego.

Nastrój ludności był dobry.
Na zakończenie odśpiewano Rotę.

POLSKA PARTIA ROBOTNICZA Powiatowy Komitet Białystok

Komitet Powiatowy P.P.R.
w Białymstoku
Hajduczenia T./

Białystok dnia 24-II-47 r.

Sprawozdanie Komitetu Powiatowego PPR w Białymstoku o akcji propagandowej z w związku z ogłoszeniem amnestii. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 34, k. 49.

51 9

S P R A W O Z D A N I E

Komitetu Powiatowego P.P.R. w Białymstoku o ujawnieniu się czł. organizacii podziemnych na terenie pow. Białostockiego za mies. Luty 1947 r.

W miesiącu lutym w związku z ogłoszeniem amnestii ujawniła się 76 członków podziemnych organizacii z nich:

Dowódców komp.- 2
Dowódców drużyn 5
Szef kompanii 1
Podoficer gospodarczy 1
Łączników 2

W/w są członkami WiN, NZW i NSZ.

Zdano 41 jednostek broni:

RKM - 1
Autom. - 14
Karabinów - 18
Pistoletów- 8

Białystok dnia 3-III-47 r.

POLSKA PARTIA ROBOTNICZA Powiatowy Komitet w Białymstoku

Komitet Powiatowy P.P.R.
w Białymstoku
/Najduczenia T./

Sprawozdanie Komitetu Powiatowego PPR w Białymstoku o ujawnianiu się członków organizacji podziemnych na terenie powiatu białostockiego za miesiąc luty 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944 –1948, sygn. 34, k. 51.

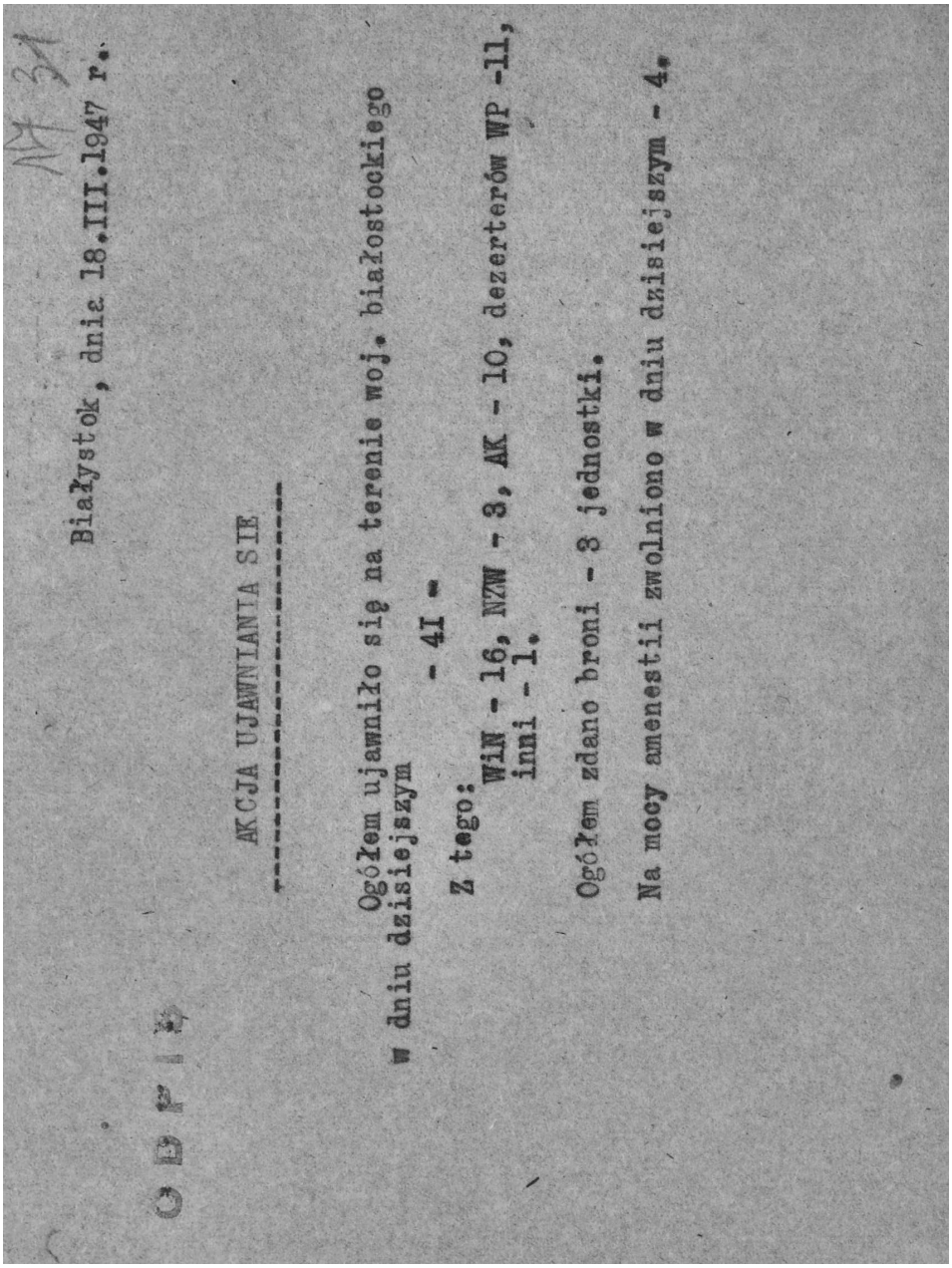

Białystok, dnia 18.III.1947 r.

AKCJA UJAWNIANIA SIE

Ogółem ujawniło się na terenie woj. białostockiego w dniu dzisiejszym - 41 -

Z tego: WiN - 16, NZW - 3, AK - 10, dezerterów WP -11, inni - 1.

Ogółem zdano broni - 3 jednostki.

Na mocy amenestii zwolniono w dniu dzisiejszym - 4.

Akcja ujawniania się. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 34, k. 17.

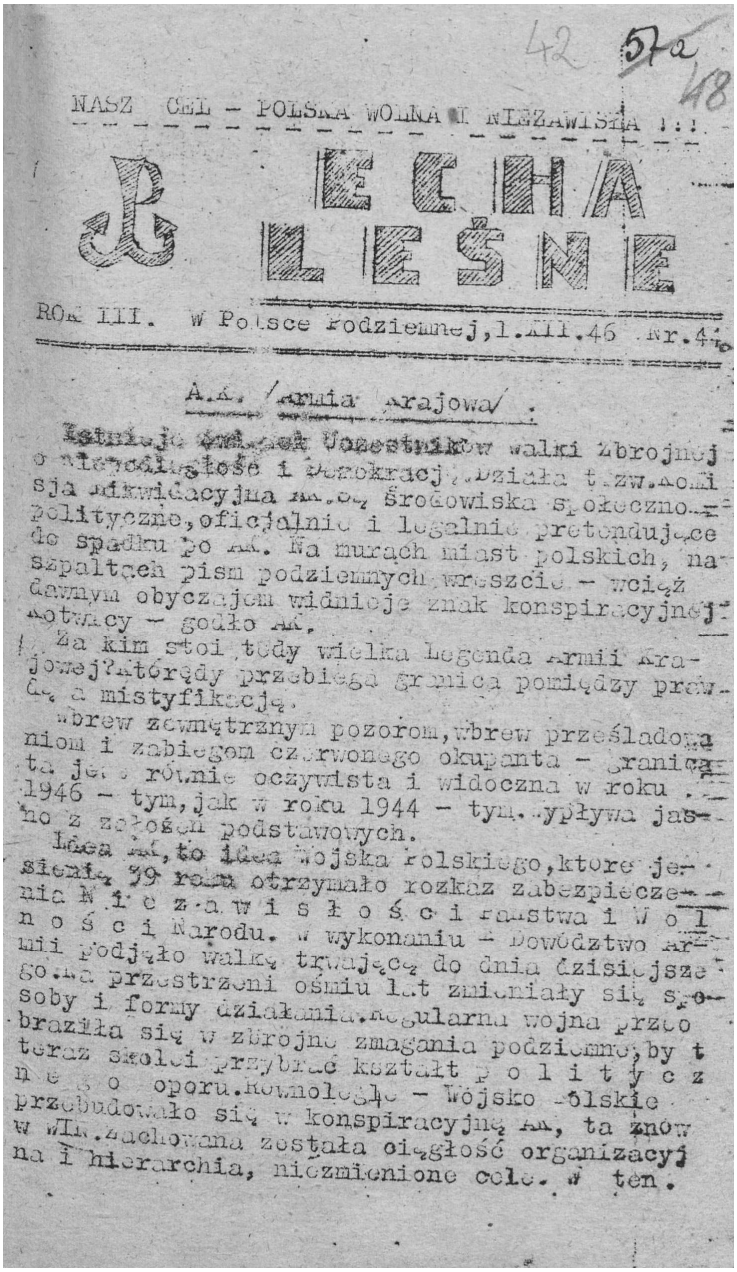

42 57a 48

NASZ CEL – POLSKA WOLNA I NIEZAWISNA !!!

ECHA LEŚNE

ROK III. W Polsce Podziemnej, 1.XII.46 Nr.44

A.K. /Armia Krajowa/.

Istnieje [illegible] Uczestnik walki zbrojnej o niepodległość i demokrację, działa tzw. Komisja Likwidacyjna AK. Środowiska społeczno-polityczne, oficjalnie i legalnie pretendujące do spadku po AK. Na murach miast polskich, na szpaltach pism podziemnych wreszcie – wciąż dawnym obyczajem widnieje znak konspiracyjnej dotwarcy – godło AK.

Za kim stoi tedy wielka Legenda Armii Krajowej? Którędy przebiega granica pomiędzy prawdą a mistyfikacją.

Wbrew zewnętrznym pozorom, wbrew prześladowaniom i zabiegom czerwonego okupanta – granica ta jest równie oczywista i widoczna w roku 1946 – tym, jak w roku 1944 – tym. Wypływa jasno z założeń podstawowych.

Idea AK, to idea Wojska Polskiego, które jesienią 39 roku otrzymało rozkaz zabezpieczenia Niezawisłości Państwa i Woli Narodu. W wykonaniu – Dowództwo Armii podjęło walkę trwającą do dnia dzisiejszego. Na przestrzeni ośmiu lat zmieniały się sposoby i formy działania. Regularna wojna przeobraziła się w zbrojne zmagania podziemne, by teraz skolei przybrać kształt politycznego oporu. Równolegle – Wojsko Polskie przebudowało się w konspiracyjną AK, ta znów w WiN. Zachowana została ciągłość organizacyjna i hierarchia, niezmienione cele. W ten.

Gazetka „Echa leśne". Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 42.

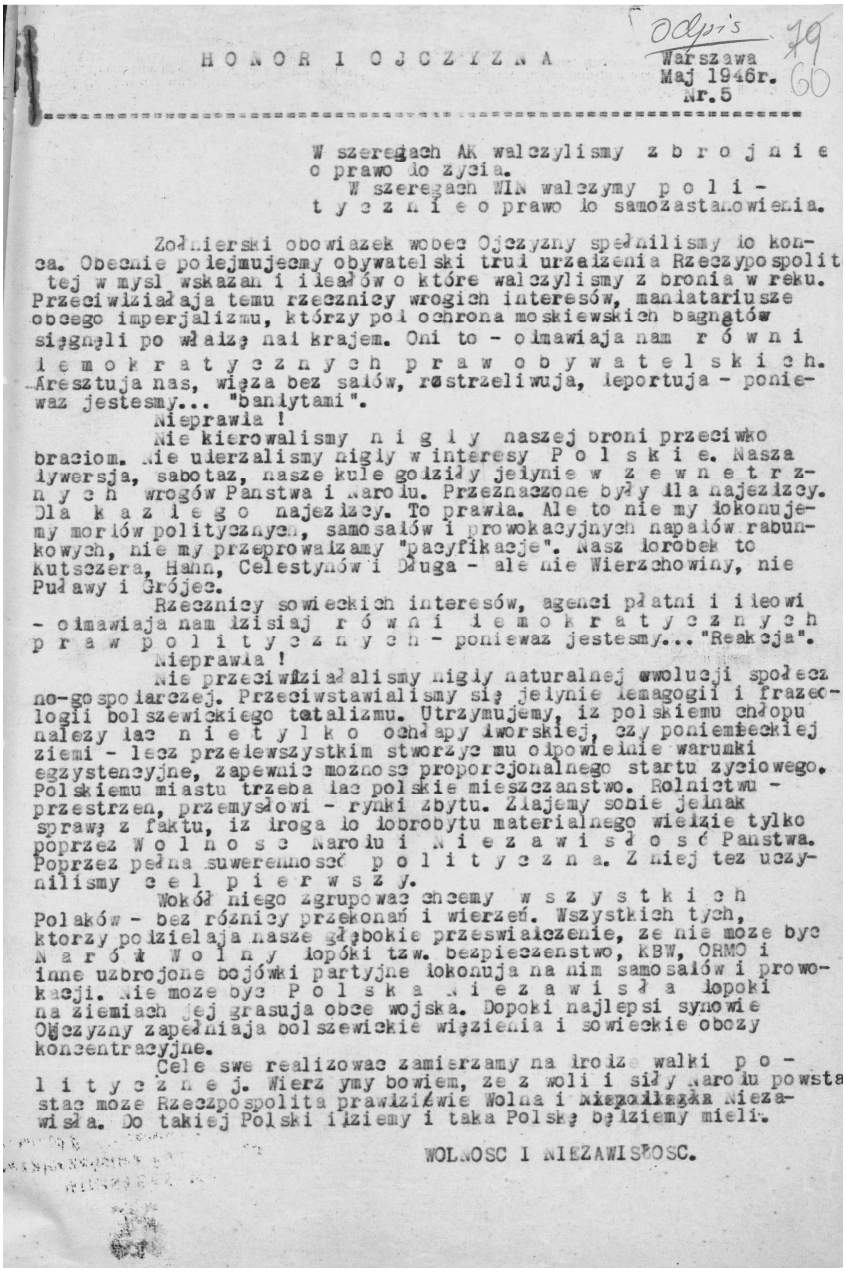

odpis 79 60

HONOR I OJCZYZNA

Warszawa
Maj 1946r.
Nr.5

W szeregach AK walczylismy zbrojnie o prawo do zycia.
W szeregach WIN walczymy politycznie o prawo do samozastanowienia.

Zodnierski obowiazek wobec Ojczyzny spednilismy do konca. Obecnie podejmujecmy obywatelski trud urzadzenia Rzeczypospolitej w mysl wskazan i ideadów o które walczylismy z bronia w reku. Przeciwdziadaja temu rzecznicy wrogich interesów, mandatariusze obcego imperjalizmu, którzy pod ochrona moskiewskich bagnatów sięgnęli po wdadzę nad krajem. Oni to - odmawiaja nam równi demokratycznych praw obywatelskich. Aresztuja nas, wiezia bez sadów, rostrzeliwuja, deportuja - ponieważ jestesmy... "bandytami".

Nieprawda !

Nie kierowalismy nigdy naszej broni przeciwko braciom. Nie uderzalismy nigdy w interesy Polskie. Nasza dywersja, sabotaz, nasze kule godziły jedynie w zewnetrznych wrogów Panstwa i Narodu. Przeznaczone były dla najezdzcy. Dla kazdego najezdzcy. To prawda. Ale to nie my dokonujemy morderów politycznych, samosadów i prowokacyjnych napadów rabunkowych, nie my przeprowadzamy "pacyfikacje". Nasz dorobek to Kutscera, Hahn, Celestynów i Długa - ale nie Wierzchowiny, nie Pudawy i Grójec.

Rzecznicy sowieckich interesów, agenci płatni i ideowi - odmawiaja nam dzisiaj równi demokratycznych praw politycznych - ponieważ jestesmy..."Reakcja".

Nieprawda !

Nie przeciwdziadalismy nigdy naturalnej ewolucji społeczno-gospodarczej. Przeciwstawialismy się jedynie demagogii i frazeologii bolszewickiego totalizmu. Utrzymujemy, iż polskiemu chdopu nadezy dac nietylko ochdapy dworskiej, czy poniemieckiej ziemi - lecz przedewszystkim stworzyc mu odpowiednie warunki egzystencyjne, zapewnic mozność proporcjonalnego startu zyciowego. Polskiemu miastu trzeba dac polskie mieszczaństwo. Rolnictwu - przestrzen, przemysłowi - rynki zbytu. Zdajemy sobie jednak sprawę z faktu, iż droga do dobrobytu materialnego wiedzie tylko poprzez Wolność Narodu i Niezawisdość Panstwa. Poprzez pedna suwerennosć polityczna. Z niej tez uczynilismy cel pierwszy.

Wokód niego zgrupowac chcemy wszystkich Polaków - bez różnicy przekonań i wierzeń. Wszystkich tych, ktorzy podzielaja nasze gdębokie przeswiadczenie, ze nie moze byc Narodu Wolnego dopóki tzw. bezpieczeństwo, KBW, ORMO i inne uzbrojone bojówki partyjne dokonuja na nim samosadów i prowokacji. Nie moze byc Polska Niezawisda dopóki na ziemiach jej grasuja obce wojska. Dopóki najlepsi synowie Ojczyzny zapedniaja bolszewickie więzienia i sowieckie obozy koncentracyjne.

Cele swe realizowac zamierzamy na drodze walki politycznej. Wierzymy bowiem, ze z woli i siły Narodu powstac moze Rzeczpospolita prawdziwie Wolna i niezodległa Niezawisda. Do takiej Polski idziemy i taka Polskę będziemy mieli.

WOLNOSC I NIEZAWISDOSC.

Gazetka „Honor i Ojczyzna". Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 79.

NASZ CEL - POLSKA WOLNA I NIEZAWISŁA !

Odpis 69

POLSKIE SŁOWO

Rok II Nr.6(15) 84
7.VI.1946 r.

R E F E R E N D U M

Na tle koszmarnego zycia polskiego we wszystkich jego dziedzinach, sprawa referendum nie budzi wsrod ogółu większego zainteresowania. Społeczeństwo wyczuwa nieomylnym instynktem cała nieszczerość i cała dysproporcję pomiędzy narzuconymi mu do głosowania przewrotnymi pytaniami a potworna rzeczywistością, dławiaca pętami niewoli zycie jednostki i narodu. Sam fakt, ze referendum narzuca znienawidzona agnetura rządząca, budzi odruchowo powszechna nieufność i podejrzliwość. Sprzyja niezwykle tym nastawieniom wrzaskliwa propaganda rządowa, głosząca na niezliczonych transparentach hasła w rodzaju: "Referendum - to klęska reakcji", "Trzykrotne "tak" - to ugruntowanie demokracji" itp. Przeciętny obywatel przyzwyczaił sie juz do tego, ze agenci obecnego reżimu nazywają pogardliwym mianem reakcji - cały polski ruch niepodległościowy, zas nadużywany wyraz demokracja staje się niestety synonimem terroru politycznego, zaprzaństwa i ogólnego bałaganu w kraju. Nic więc dziwnego, ze wyżej przytoczone hasła mijają się najzupełniej z ich przeznaczeniem, wywołując w społeczeństwie nastroje sprzeciwu, pogardy i lekceważenia. Wymownym wyrazem tego lekceważenia jest popularne i lapidarne określenie r e f e r e n d u m.

W JAKIM CELU. Niemniej przeciętnemu obywatelowi nasuwają się pytania : Jaki jest cel referendum, jaki jest cel tego skomplikowanego akto głosowania powszechnego, wymagającego wielkiego nakładu energii ludzkiej i wielkich kosztów, gdy tyle dziedzin pracy społecznej leży odłogiem, a masy pracownicze marnieją z niedostatki.

Cel referendum jest dość przejrzysty. Klika rządząca zdaje sobie sprawę, ze nie może liczyc na zadne poparcie mas dla swych poczynań, ze w wyborach konstytucyjnych, jesli miałyby być prawdziwie demokratyczne i przejrzyste, przegra z kretesem. Pomysł referendum jest wybiegiem, jest próba uprzedzenia wyborów i postanowień oczekiwanej przez naród nowej konstytucji, jest usiłowaniem podstępnego uzyskania choćby pozorów aprobaty narodu dla obecnych, wprowadzonych gwałtem form polityczno-ustrojowych i przesądzenia tych form na przyszłość, jest więc zamachem na przyszłą konstytucję.

Bezpośrednim, faktycznym celem referendum jest doprowadzenie za wszelka cenę do jednego t.zw.bloku wyborczego, wykluczającego samodzielne wystawienie list kandydackich przez stronnictwa opozycyjne. Czynniki rządzące spodziewają się osiągnąć ta cel przez powołanie się na wyniki głosowania ludowego, które według ich interpretacji ma wykazać zgodę ludu na utrwalenie obecnego stanu rzeczy, a co za tym idzie, bezpodstawność czy szkodliwość wszelkich dążeń politycznych poza zblokowana "demokracja " z pod znaku PPR.

Oto w odezwie KC PPR czytamy: "W masowym, jednomyślnym głosowaniu ludowym - trzykrotnym "tak" - przygotujemy grunt pod jeden potężny blok demokracji polskiej w wyborach.

My zas wiemy, ze jeden blok wyborczy - to ustalenie rządów monopartii, rządów zaprzedanej, znienawidzonej PPR.

PRZEWROTNE PYTANIA. Trzeba jednak nie lada przewrotności i cynizmu, aby pokusić się o zlobycie w głosowaniu ludu polskiego atutów

Gazetka „Polskie Słowo". Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 87.

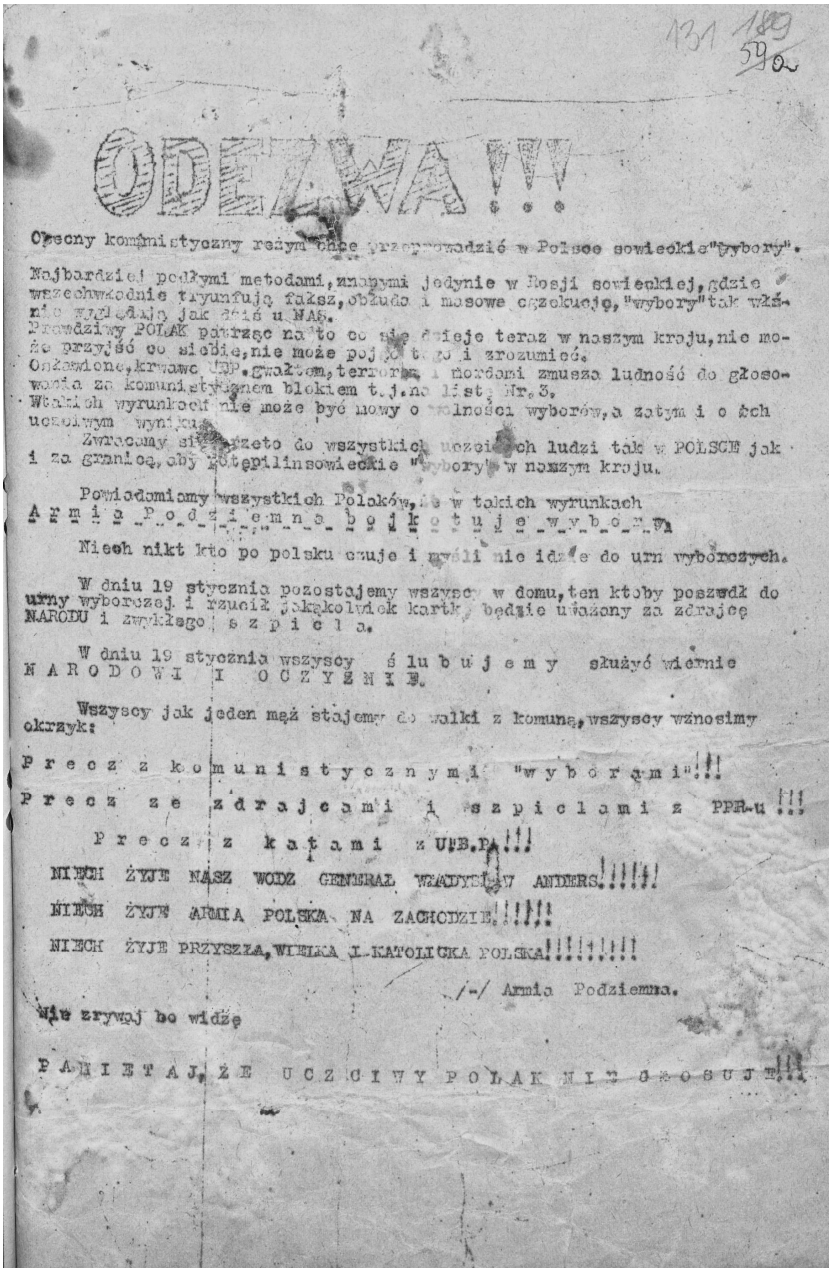

131 189 59 a

ODEZWA!!!

Obecny komunistyczny reżym chce przeprowadzić w Polsce sowieckie "wybory".

Najbardziej podłymi metodami, znanymi jedynie w Rosji sowieckiej, gdzie wszechwładnie tryumfują fałsz, obłuda i masowe czekiście, "wybory" tak właśnie wyglądają jak dziś u NAS.
Prawdziwy POLAK patrząc na to co się dzieje teraz w naszym kraju, nie może przyjść do siebie, nie może pojąć tego i zrozumieć.
Ordynarne, krwawe UBP. gwałtem, terrorem i mordami zmusza ludność do głosowania za komunistycznem blokiem t.j. na list Nr. 3.
W takich wyrunkach nie może być mowy o wolności wyborów, a zatym i o ich uczciwym wyniku.

Zwracamy się przeto do wszystkich uczciwych ludzi tak w POLSCE jak i za granicą, aby potępili sowieckie "wybory" w naszym kraju.

Powiadomiamy wszystkich Polaków, że w takich wyrunkach
A r m i a _ P o d z i e m n a _ b o j k o t u j e _ w y b o r y

Niech nikt kto po polsku czuje i myśli nie idzie do urn wyborczych.

W dniu 19 stycznia pozostajemy wszyscy w domu, ten ktoby poszedł do urny wyborczej i rzucił jakąkolwiek kartkę, będzie uważany za zdrajcę NARODU i zwykłego s z p i c l a.

W dniu 19 stycznia wszyscy ś l u b u j e m y służyć wiernie
N A R O D O W I I O C Z Y Z N I E.

Wszyscy jak jeden mąż stajemy do walki z komuną, wszyscy wznosimy okrzyk:

P r e c z z k o m u n i s t y c z n y m i "w y b o r a m i"!!!
P r e c z z e z d r a j c a m i i s z p i c l a m i z PPR-u !!!
P r e c z z k a t a m i z U.B.P.!!!
NIECH ŻYJE NASZ WODZ GENERAŁ WŁADYSŁAW ANDERS!!!!!
NIECH ŻYJE ARMIA POLSKA NA ZACHODZIE!!!!!
NIECH ŻYJE PRZYSZŁA, WIELKA I KATOLICKA POLSKA!!!!!!!!!

/-/ Armia Podziemna.

Nie zrywaj bo widzę

P A M I E T A J, Ż E U C Z C I W Y P O L A K N I E G R O S U J E!!!

„Odezwa". Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 131.

O d p i s.

5.a.
197
156

Do zolnierzy bioracych udzial w O B L A W A C H !

A P E L !

Czy wam nie wstyd i czy nie rozumiecie tego starsznego tragizmu, ze jestescie uzywani do MORDOWANIA i ARESZTOWANIA swoich braci POLAKOW na rozkaz siepaczy z UBP ?

Czem jest UBP ?

UBP to siedacze Narodu Polskiego podobnie jak za Hitleza "estapo !
UBP to pacholkowie NKWD i NKGB tych katow calej Rosji i wszystkich w kra przez Rosje okupywanych !
UBP to pacholkowie zydostwa z zydem "ministrem" RADKIEWICZEM na czele!
UBP to 90% zbrodnarze i bandyci, bez sladu abicji narodowej !
UBP u nas nie pilnuje porzadku, a tylko organizuje bandy z rabusiow i szpicli a-zeby PROWAKACJA niszczyc nasz NAROD i na zawsze oddac nas w nie wole ROSYJSKO - ZYDOWSKA !
UBP aresztowuje ludzi niewinnych za to tylko, ze ci sa dobrymi POLAKAMI, a nie ludzkimi TORTURAMI LAMANIEM kosci pod kierownictwem zydow i NKWDzi tow wymuszac na nich dogodne im zeznania i zdrade ludzi, ktorzy niechac sie zaprzedac w niewole bolszewicka, a tylko daza da naprawde WOLNEJ i NIEZALEZNEJ P O L S K I .

Z wyzej wymienionych powodow NAROD P O L S K I prowadzi z nimi spokojna ale nieustapliwa walke i nigdy nie stanie sie sluga - zyde-komuny !

W tej W A L C E, nasze wojewodztwo jako C H W I L O W O G R A N I C Z N E na jednej z przedujacych rol.

Juz w latach 1939-41 wywiezione odnad setki tysiecy niewinnych DZIECI, MEZCZYZN i KOBIET na S M I E R C glodowa i straszna poniewierke w lasach, stepach lodach Syberji.

WALKA o nasz byt narodowy bedzie roztrzygnieta na pobojowisku swiat przypuszczalnie juz na wiosne 1946r.

Tylko slepy moze nie widziec ze wolne Narody Swiata zmierzaja do USUNIECIA tyranji bolszewickiej opartej krwawo NKWD i UBP.

I nasza okolica ma piekny wklad w ta walke. Rolnik nie zdaje k o n t y g e n t o w, ktory ze szkoda wsi i miast mjest wywozony do R O S J I, a mlodziez ukrywa sie, zeby niebyc wywieziona do K A T O R G bolszewickich, wzgledniie, zeby nie byc miesem armatnim, ale zeby moc sluzyc P O L S C E WOLNEJ I NIEZAWISLEJ .
UBP wezwalo was azeby zlamac bohaterska postawe POLAKOW i zeby na was ciezyla niewinna K R E W B R A T N I A.

My walki z wami nie zaczynami, ale walke narzucona nam przez UBP z bolem serca musimy przyjac, chociaz wiemy, ze przyniesie ona ofiary czesto niewinnych Polakow, ktorych juz tylu zginelo w tej wojnie.

Z OL N I E R Z E !!!.

Ludzi ktorzy Was wysylaja do tej BRATOBOJCZEJ walki N I E S L U C H A J- C I E bo te sludzy-komuny, ludzi gotujacy niewole naszego NARODU.
Takim Z B R O D N I A R Z O M nalzy sie tylko KU-a w LEB.

ZOLNIERZE P O L S K I PODZIEMNEJ.

Za zgodnosc:

Apel do żołnierzy biorących udział w obławach. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 156.

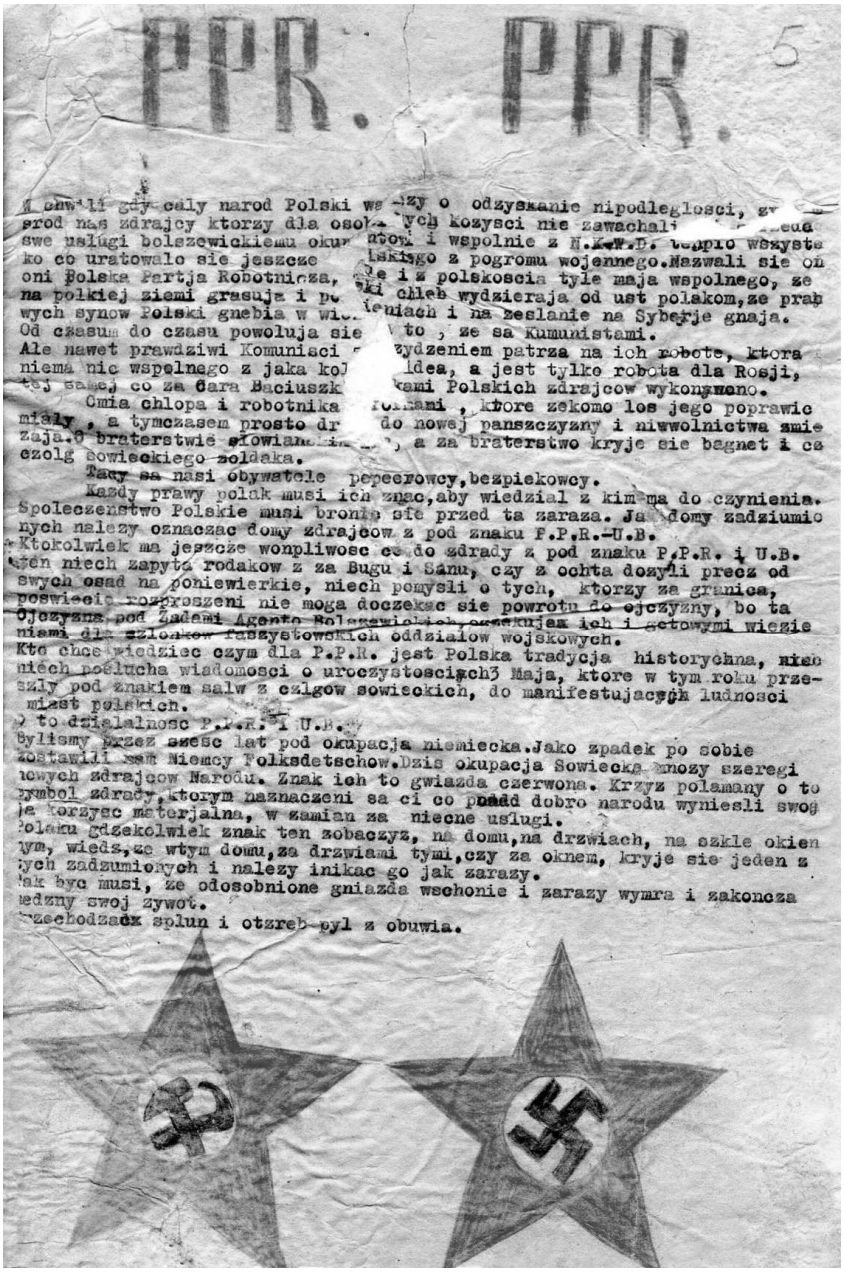

PPR. PPR. 5

W chwili gdy caly narod Polski walczy o odzyskanie niepodleglosci, zw
srod nas zdrajcy ktorzy dla osob
swe uslugi bolszewickiemu okup
ko co uratowalo sie jeszcze
oni Polska Partja Robotnicza,
na polkiej ziemi grasuja i po
wych synow Polski gnebia w wi
Od czasu do czasu powoluja sie
Ale nawet prawdziwi Komunisci
niema nic wspolnego z jaka kol
tej samej co za Cara Baciuszk
Cwia chlopa i robotnika
miały , a tymczasem prosto dr
zaja.O braterstwie słowian
czolg sowieckiego zoldaka.
Tacy sa nasi obywatele pepeerowcy,bezpiekowcy.
Kazdy prawy polak musi ich znac,aby wiedzial z kim ma do czynienia.
Spoleczenstwo Polskie musi bronic sie przed ta zaraza. Ja domy zadziumio
nych nalezy oznaczac domy zdrajcow z pod znaku P.P.R.-U.B.
Ktokolwiek ma jeszcze wonpliwosc co do zdrady z pod znaku P.P.R. i U.B.
niech zapyta rodakow z za Bugu i Sanu, czy z ochta dozyli precz od
swych osad na poniewierkie, niech pomysli o tych, ktorzy za granica,
poswiecic rozproszeni nie moga doczekac sie powrotu do ojczyzny, bo ta
Ojczyzna pod Zadami Agenta Bolszewickiej, ~~[illegible]~~ ich i setowymi wiezie
niami dla zzlodzkow faszystowskich oddziałow wojskowych.
Kto chce wiedziec czym dla P.P.R. jest Polska tradycja historychna, niec
niech posłucha wiadomosci o uroczystosciach3 Maja, ktore w tym roku prze-
szły pod znakiem salw z czlgow sowieckich, do manifestujacych ludnosci
miast polskich.
to dzialalnosc P.P.R. i U.B.
Byliśmy przez szesc lat pod okupacja niemiecka.Jako zpadek po sobie
zostawili nam Niemcy Folksdetschow.Dzis okupacja Sowiecka mnozy szeregi
nowych zdrajcow Narodu. Znak ich to gwiazda czerwona. Krzyz polamany o to
symbol zdrady,ktorym naznaczeni sa ci co ponad dobro narodu wyniesli swog
ja korzysc materjalna, w zamian za niecne uslugi.
Polaku gdzekolwiek znak ten zobaczysz, na domu,na drzwiach, na szkle okien
nym, wiedz,ze wtym domu,za drzwiami tymi,czy za oknem, kryje sie jeden z
tych zadziumionych i nalezy inikac go jak zarazy.
Tak byc musi, ze odosobnione gniazda wschonie i zarazy wymra i zakoncza
nedzny swoj zywot.
Przechodzacx splun i otzreb pyl z obuwia.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 5.

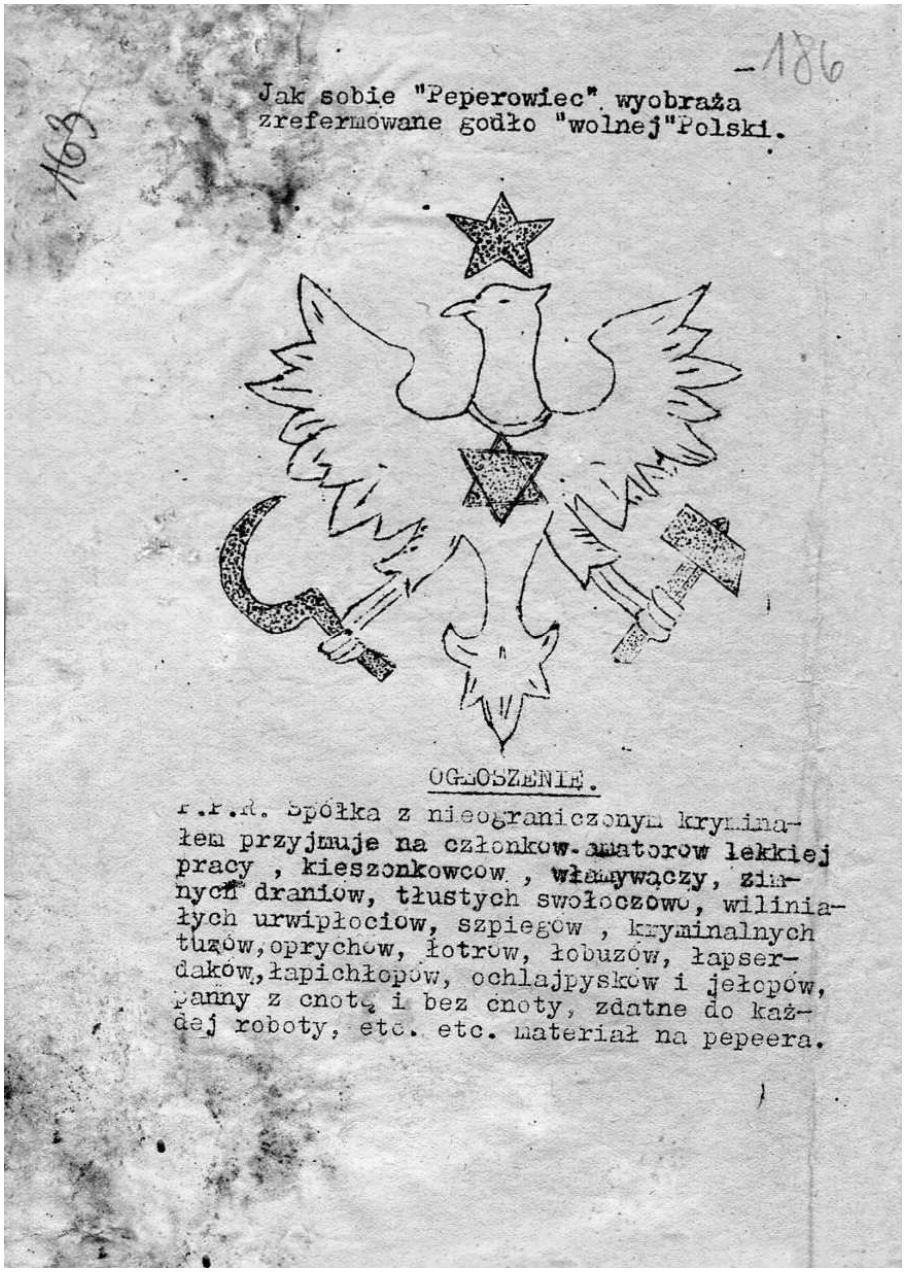

-186

163

Jak sobie "Peperowiec" wyobraża zrefermowane godło "wolnej"Polski.

OGŁOSZENIE.

P.P.R. Spółka z nieograniczonym kryminałem przyjmuje na członków-amatorów lekkiej pracy , kieszonkowców , włamywączy, zimnych draniów, tłustych swołoczowo, wiliniałych urwipłociów, szpiegów , kryminalnych tuzów, oprychów, łotrów, łobuzów, łapserdaków, łapichłopów, ochlajpysków i jełopów, panny z cnotą i bez cnoty, zdatne do każdej roboty, etc. etc. materiał na pepeera.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 186.

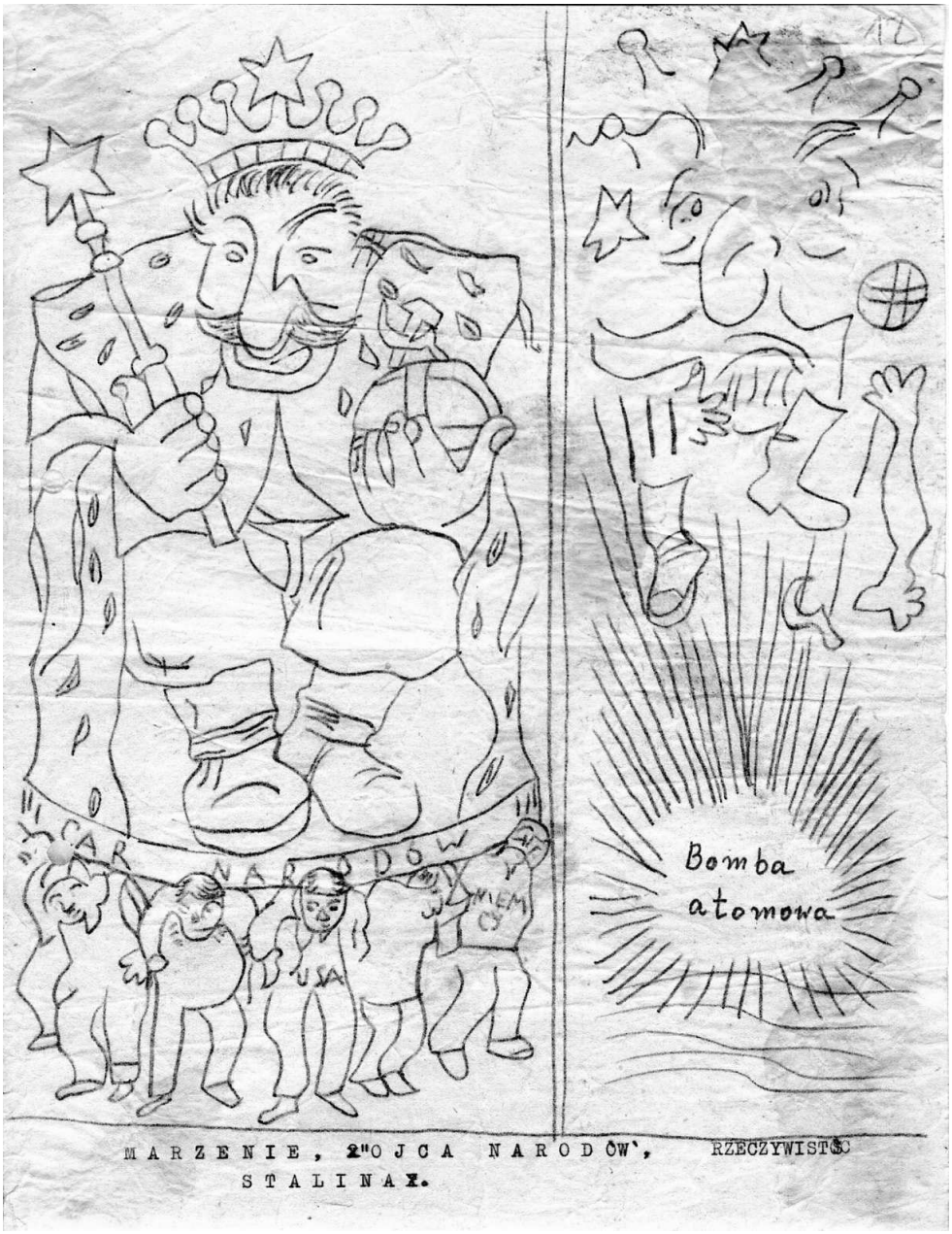

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 12.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 184.

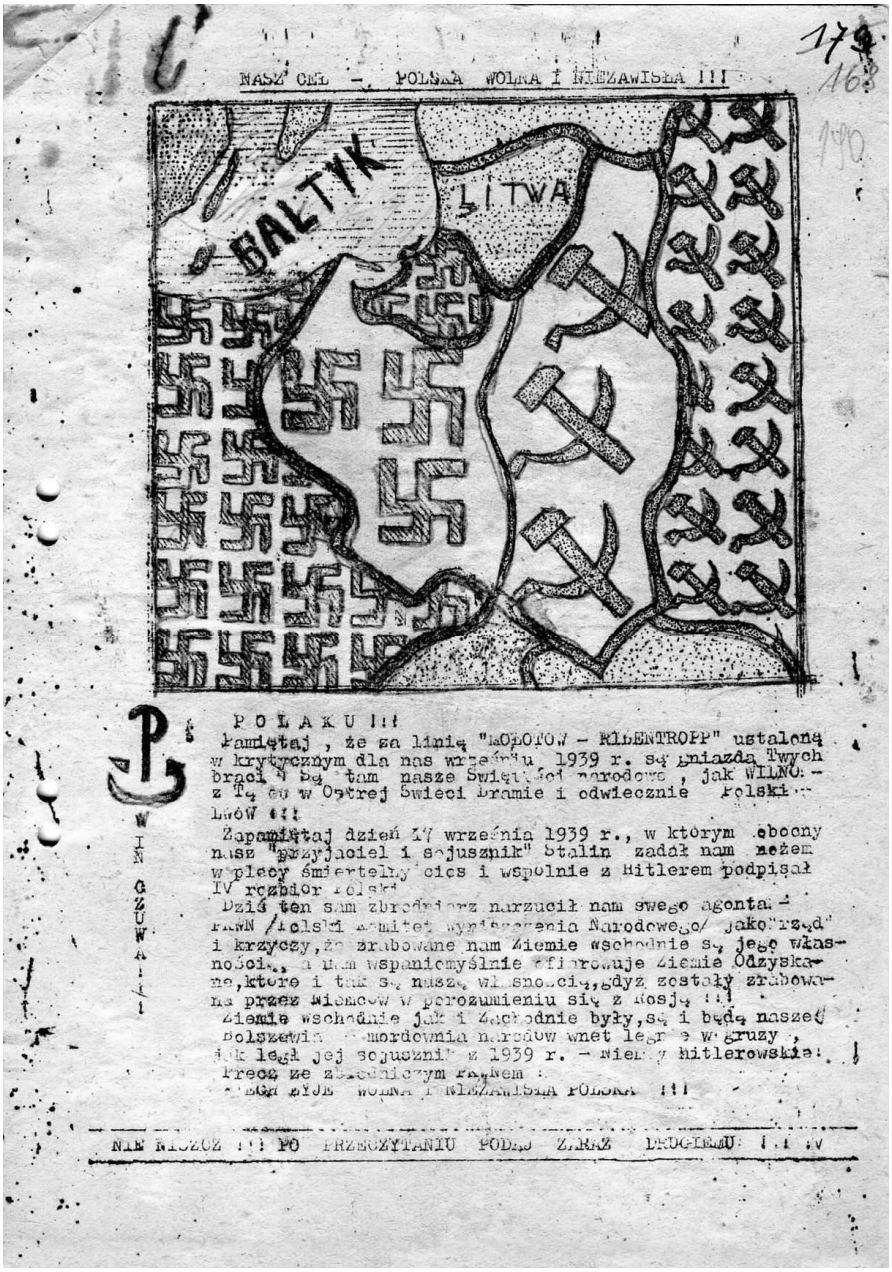

NASZ CEL – POLSKA WOLNA I NIEZAWISŁA !!!

BAŁTYK

LITWA

P O L A K U !!!

Pamiętaj , że za linią "MOŁOTOW – RIBENTROPP" ustaloną w krytycznym dla nas wrześniu 1939 r. są gniazda Twych braci i są tam nasze Świątynie narodowe , jak WILNO – z Tą ... w Ostrej Świeci Bramie i odwiecznie Polski ... LWÓW !!!

Zapamiętaj dzień 17 września 1939 r., w którym obecny nasz "przyjaciel i sojusznik" Stalin zadał nam nożem w plecy śmiertelny cios i wspólnie z Hitlerem podpisał IV rozbiór Polski

Dziś ten sam zbrodniarz narzucił nam swego agenta – PKWN /Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego/ jako "rząd" i krzyczy, że zrabowane nam Ziemie wschodnie są jego własnością, a nam wspaniomyślnie ofiarowuje Ziemie Odzyskane, które i tak są nasze własnością, gdyż zostały zrabowane przez Niemców w porozumieniu się z Rosją !!!

Ziemie wschodnie jak i Zachodnie były, są i będą naszej

Bolszewicka mordownia narodów wnet legnie w gruzy , jak legł jej sojusznik z 1939 r. – Niemcy hitlerowskie!

Precz ze zbrodniczym reżymem !

NIEGDYŚ ŻYJE WOLNA I NIEZAWISŁA POLSKA !!!

NIE NISZCZ !!! PO PRZECZYTANIU PODAJ ZARAZ DRUGIEMU !!! W I N G Z U W A Ł I

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 168.

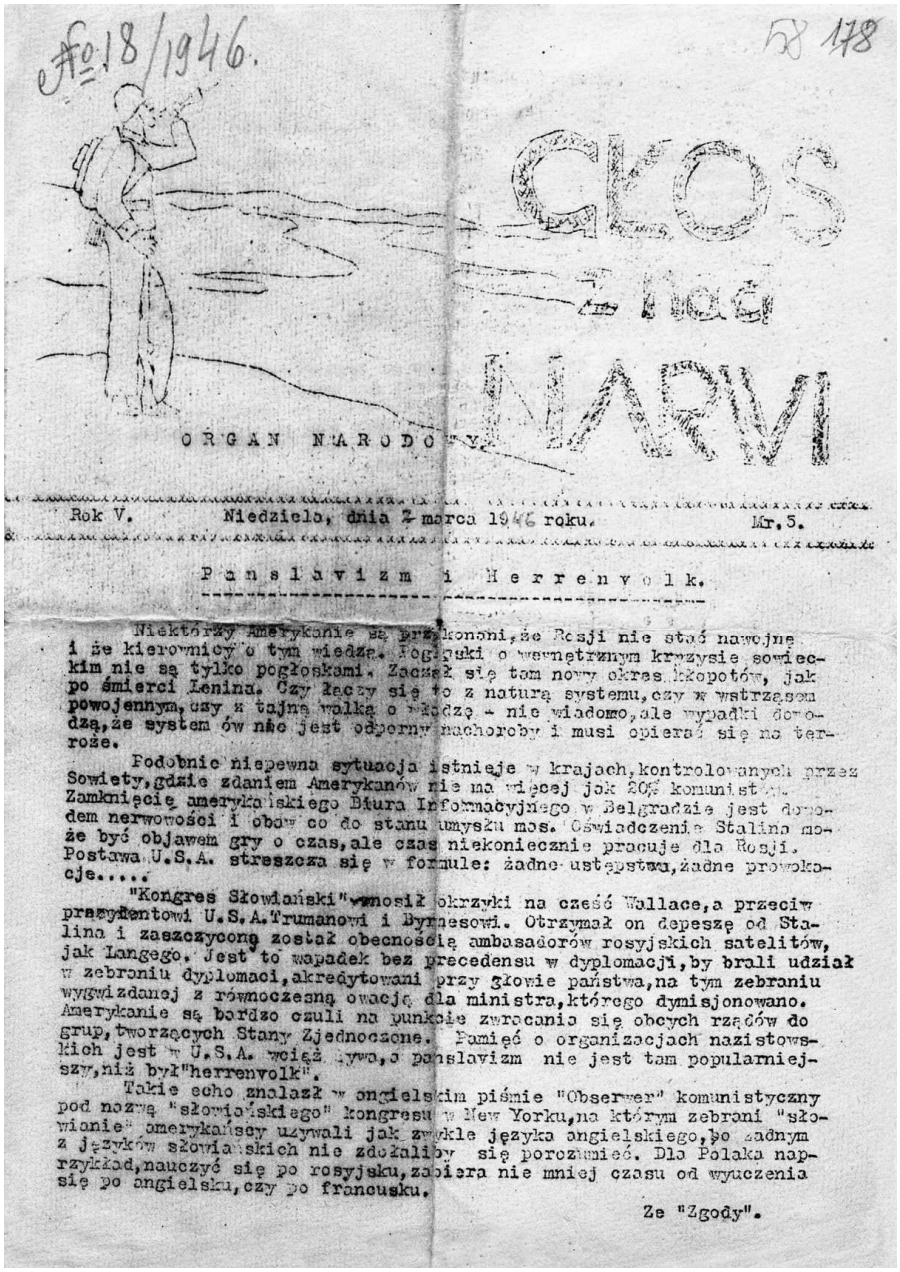

№ 18/1946.

58 178

GŁOS ZNAD NARWI

ORGAN NARODOWY

Rok V. Niedziela, dnia 7 marca 1946 roku. Nr. 5.

Panslawizm i Herrenvolk.

Niektórzy Amerykanie są przekonani, że Rosji nie stać nawojnę i że kierownicy o tym wiedzą. Pogłoski o wewnętrznym kryzysie sowieckim nie są tylko pogłoskami. Zaczął się tom nowy okres kłopotów, jak po śmierci Lenina. Czy łączy się to z naturą systemu, czy w wstrząsem powojennym, czy z tajną walką o władzę - nie wiadomo, ale wypadki dowodzą, że system ów nie jest odporny na choroby i musi opierać się na terrorze.

Podobnie niepewna sytuacja istnieje w krajach, kontrolowanych przez Sowiety, gdzie zdaniem Amerykanów nie ma więcej jak 20% komunistów. Zamknięcie amerykańskiego Biura Informacyjnego w Belgradzie jest dowodem nerwowości i obaw co do stanu umysłu mas. Oświadczenie Stalina może być objawem gry o czas, ale czas niekoniecznie pracuje dla Rosji. Postawa U.S.A. streszcza się w formule: żadne ustępstwa, żadne prowokacje.....

"Kongres Słowiański" wznosił okrzyki na cześć Wallace, a przeciw prezydentowi U.S.A. Trumanowi i Byrnesowi. Otrzymał on depeszę od Stalina i zaszczycony został obecnością ambasadorów rosyjskich satelitów, jak Langego. Jest to wypadek bez precedensu w dyplomacji, by brali udział w zebraniu dyplomaci, akredytowani przy głowie państwa, na tym zebraniu wygwizdanej z równoczesną owacją dla ministra, którego dymisjonowano. Amerykanie są bardzo czuli na punkcie zwracania się obcych rządów do grup, tworzących Stany Zjednoczone. Pamięć o organizacjach nazistowskich jest w U.S.A. wciąż żywa, a panslawizm nie jest tam popularniejszy, niż był "herrenvolk".

Takie echo znalazł w angielskim piśmie "Obserwer" komunistyczny pod nazwą "słowiańskiego" kongresu w New Yorku, na którym zebrani "słowianie" amerykańscy używali jak zwykle języka angielskiego, bo żadnym z języków słowiańskich nie zdołaliby się porozumieć. Dla Polaka naprzykład, nauczyć się po rosyjsku, zabiera nie mniej czasu od wyuczenia się po angielsku, czy po francusku.

Ze "Zgody".

Gazetka „Głos zna Narwi". Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 58.

- 2 -

J A J E Ś Ć C H C E M A M O!

Wiersz, który poniżej podajemy jest oparty na prawdziwym zdarzeniu z kołchozu "Lenigrad" w Uzbekistanie z roku 1941, i dotyczy rodziny Załuskich, wywiezionych z Wilna. Jest to jedno z wielu wydarzeń, jakie notuje męczeńska historia Polaków, wywiezionych do raju bolszewickiego.

Mamo ja jeść chce mamo!
Dwunastoletni chłopiec z barłogu,-
Trzeci dzień woła, jedno to samo,
Ja jeść chce mamo!

Idź do kołchozu, może co dostaniesz?
Za moje buciki powinni dać chleba.
Dlaczego nie idziesz? Mówiłaś, że wstaniesz,-
Czy żal ci trzewików? mnie ich już nie trzeba.

Codzień dajesz mi tylko buraki,
Albo bez soli gotowane proso.
Żeby do tego choć "lepioszek" jaki.
Idź! daj im te buty, Ty też chodzisz baso.

I jesteś głodna, wszystkoś mi oddała.
Myślisz, że nie wiem? Czekaj, niech no wstanę...
Chleba Ci przyniosę - nie będziesz płakała,
O wszystko się postaram, z rąk ziemi dostanę.

Dlaczego nic nie mówisz? Wstań zapal kagonek,
Tak ciemno i straszno pić chcę ogromnie.
Wstań Mamo, daj mi z wodą dzbanek,
Czy słyszysz Mateńko! Chodź, usiądź koło mnie.

Tak pragnę Mamo przytulić się do Ciebie.
Możebym zasnął u boku Twojego
Powiedz Mateńko, czy Bozia jest w niebie?
Bo jeśli umrę - to chciałbym iść do Niego.

Och, Mamo, żebyś Ty wiedziała,
Jak w piersiach mię pali i boli ogromnie.
Mamo, Mateńko! - czyżbaś nie słyszała?
O, Boże! ratuj! chodź Mamo, chodź do mnie.

Płacz chłopca długo rozlegał się w nocy.
Straszne i ciężkie było to błaganie.
Napróżno wołasz matczynej pomocy,
Matka twa dziecko, już nigdy nie wstanie.

Głos ścichł, chrypiał, aż przeszedł rzężenie.
Zduszony szept, Mamo! i cisza nastała.....
Skończyło się matki i syna cierpienie, -
Śmierć litościwa razem ich zabrała.

Kpr. Sabatowski Alfons

Polish Forces M.E. 251,

Wiersz kolportowany wśród żołnierzy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 60.

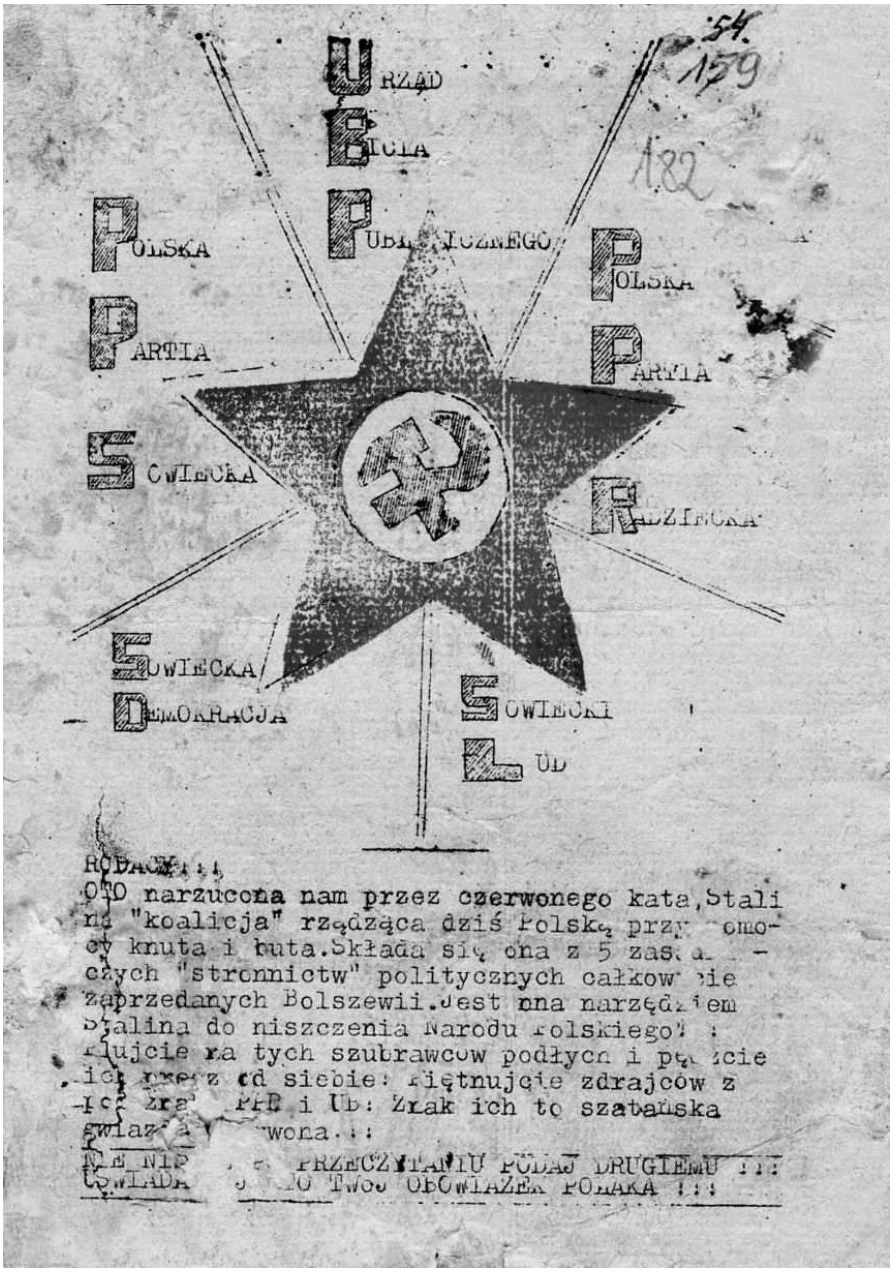

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 182.

- 4-

Londyn: Episkopat Katolicki w Anglii, pod przewodnictwem Ks. Kardynała Griffina, podjął pracę opiekuńczą, nad Polakami znajdującymi się na uchodźtwie za granicą.

Obrady Rady Bezpieczeństwa ONZ.

New York: Podczas obrad Rady Bezpieczeństwa ujawniły się między przedstawicielami Rosji i Ameryki, różnice zdań w dyskusji nad sprawą rozbrojeniową i kontrolą energii atomowej. Delegat amerykański sprzeciwił się kategorycznie, proponowanym przez przedstawiciela Rosji wnioskom, dotyczącym rozbrojenia i kontroli nad energią atomową.

DLA KOGO PRZEWIDIANA AMNSTIA.

Postawiliśmy takie pytanie, aby naprawdę w sposób jak najuczciwszy wykazać dobre czy też złe jej strony. Bezwzględnie, że gdyby tą amnestię uchwalił Sejm wybrany wolą ludu, w wolnych i nieskrępowanych wyborach, to my ludzie posłuszni prawu i kostytucji zaniechalibyśmy walki i stanęlibyśmy do odbudowy naszego życia państwowego. Ale jednak jeśli uprzytomnimy sobie, że w Polsce nic się absolutnie nie zmieniło od czsu opanowania władzy przez ludzi stalinowskiego systemu /PKWN/ do chwili obecnej. Wybory były jeszcze jednym dokumentem oskarżającym cały obecny "rządzący blok", który tak bezczelnie oszukuje Naród. W ciągu tych dwóch ciężkich lat byliśmy świadkami przeróżnych przyrzeczeń, ułaskawień, mniejszych amnestii, które częstokroć widniały na naczelnych miejscach, były przyrzekania przez "rządzących panów" - w rezultacie jednak nigdy ich nie wykonano. Zobowiązania dla komunisty istnieją wtedy, gdy widzi ich potrzebę, ale dotrzymanie zawartej umowy ma dla niego dotąd swą moc, dopóki nie ma on siły na jej zniszczenie. Dlatego i obecna amnestia, która "przebacza" "wszystkim" bandytom" ma głęboki sens polityczny i nie jest ono aktem zgody wewnętrznej, ale manewrem taktycznym zmierzającym do szybkiej likwidacji Armii Podziemnej. Sukces taki utrwaliłby nadzieje Bieruta pokładaną w naszej naiwności. Dlatego kto rozsądnie myśli jest wiadomym, że amnestia jest nowym oszustwem dającym korzyści tylko komunistom. Bo jeśli chodzi o wolność osobistą, to raczej posiadamy ją teraz, jako ludzie podziemni, niż gdybyśmy się ujawnili. Zresztą tym, którzy stale kłamią i oszukują, nie mamy najmniejszej odrogi wierzyć. Wiemy z góry, że terror, aresztowania i mordy nie ucichną nigdy w państwie policyjnym taki sztuczny twór, aby mógł się utrzymać dalej, musi pochłaniać nowe ofiary.

Jeśli więc ujawnimy się, przyjmując pozycję bezbronnej ofiary, to w najbliższym czasie komunistyczne macki wywiadu pod osłoną pretekstu zlikwidują nas.

To jest synteza istnienia państwa policyjnego - a takim niestety jest dzisiejsza Polska.

M-t.

Z ostatniej chwili.

Londyn: Podano tu do wiadomości publicznej, że jakoby rząd warszawski w drodze oddzielnego ustawodawstwa, miał przywrócić odjęte prawa obywatelskie gen. dyw. Wł. Andersowi i innym wyższym oficerom sztabowym II-go korpusu.

T.29 KW PPR

Dodatkowy budżet dla Polskich Sił Zbrojnych w Anglii.

Londyn - Korpus Polskich Sił Zbrojnych za granicą, otrzymał uchwałą Izby Gmin dodatkowy budżet w kwocie 18-ście milionów funtów szterlingów do końca marca r.b.

NASZYM HASŁEM BOG HONOR I OJCZYZNA

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 61.

Białystok dnia 5.V.47 r.

OPIS WYDARZEŃ DO WYKAZU PRZESTĘPSTW ZAMELDOWANYCH M.O.

Z TERENU WOJEW. B.-STOCKIEGO, ZA M-C. KWIECIEŃ 1947 R.

67

Do pkt. 1)

1/. Na terenie pow. Łomża, istnieje związek zbrojny N.Z.W. " Rola " w sile 10 - 15 osób, uzbrojonych w 2-R.K.M.-y, automaty, K.B.K., pistolety i granaty, umundurowanych w mund. W.P. Bandyci działają na terenie gm. Puchały, Długoborz, Szumowo, Szczepankowo.-

2/. Na terenie pow. Bielsk-Podl., istnieje związek zbrojny " Młot ", w skład którego wchodzi 40 - 60 osób umundurowanych w mund. W.P., uzbrojonych w 6 - 8 R.K.M., automaty, K.B.K. pistolety i granaty. Wym. związek zbrojny zaliczamy do band " Dzikich ". Bandyci działają na terenie gm. Drohiczyn, Siemiatycze i Milejczyce.-

3/. Na terenie pow. Wys.-Mazow. istnieje banda leśna " Huzar ", przynależność W.I.N., w sile 10-15 osób, w umundurowaniu W.P., uzbr. w 4 - R.K.M., automaty, K.B.K., pistolety i granaty. Bandyci działają na terenie gm. Szepietowo i Łapy.-

4/. Związek zbrojny " Żbik " w sile 20-25 osób w mund. W.P., uzbrojonych w 4 - R.K.M., automaty, K.B.K. i pistolety działa na terenie gm. Sokoły, Piekuty i Szepietowo. Przynależność bandy N.Z.W..-

Charakterystyka:

Na terenie wojew. b-stockiego w okresie sprawozdawczym zanotowano 4 - związki zbrojne. Wymienione związki rekrutują się z ludzi stale zamieszkałych oraz elementu przestępczego przybyłego z za linii Curzona. Członkowie są w wieku od 20 - 30 lat o małym wykształceniu, przeważnie pochodzenia włościańskiego, którymi dowodzą podoficerowie oraz oficerowie W.P. z przed 1939 roku. Charakter wyżej omawianych związków zbrojnych jest terrorystyczno - rabunkowy.
W porównaniu z miesiącem ubiegłym ogólny stan band grasujących na terenie tut. wojew. uległ dużej zmianie, ponieważ poszczególne bandy oraz ich dowódcy skorzystali z Ustawy Amnestyjnej, ujawniając się w poszczególnych P.U.B.P..
Związek zbrojny " Młotek " ujawnił się dnia 29.-IV.47 r., w W.B.W. Suwałki.
W miesiącu sprawozdawczym ujawniło się na terenie wojew., 10 598 członków band oraz członków nielegalnych organizacji. Najwięcej ujawnionych przypada na powiaty : Łomżyński - 2 523; B-stock - 1 904, Sokólski - 1 020 i Wys.-Mazow. - 910.-

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc kwiecień 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 199.

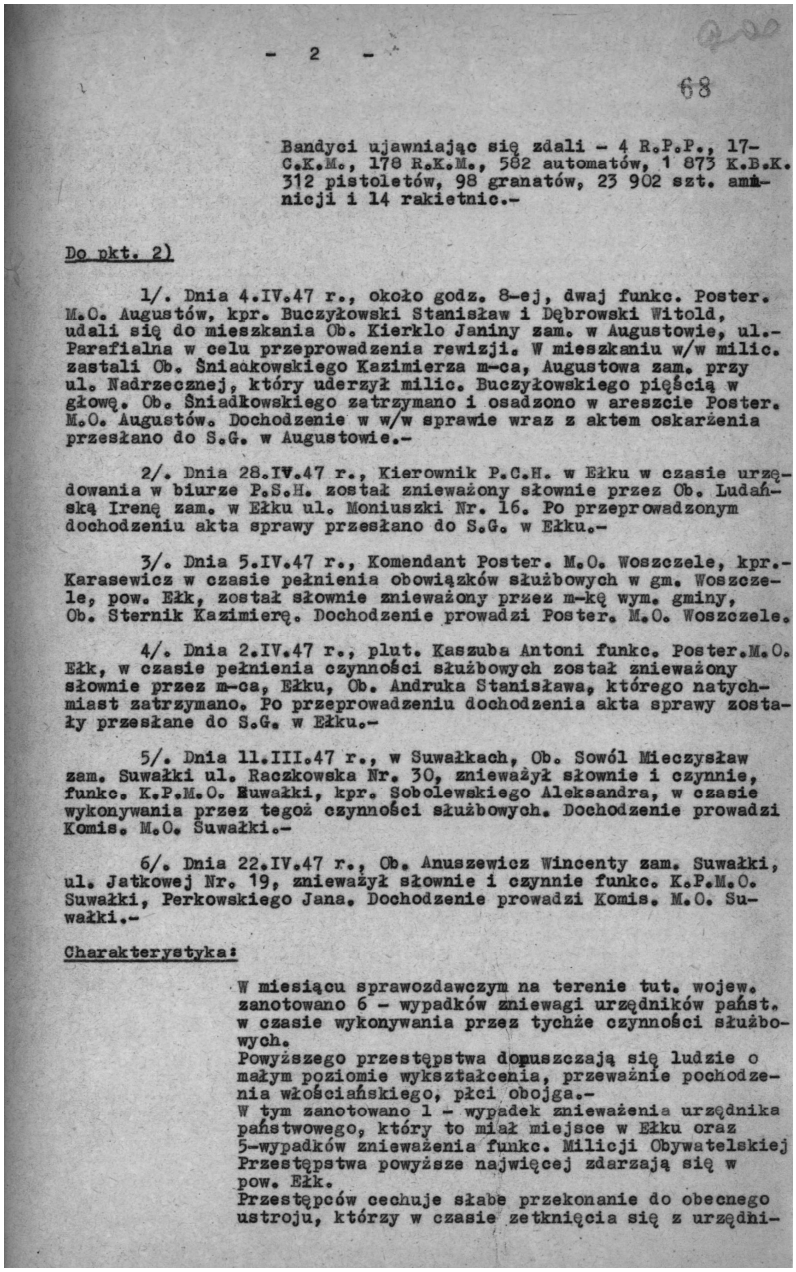

- 2 -

68

Bandyci ujawniając się zdali - 4 R.P.P., 17- C.K.M., 178 R.K.M., 582 automatów, 1 873 K.B.K. 312 pistoletów, 98 granatów, 23 902 szt. amunicji i 14 rakietnic.-

Do pkt. 2)

1/. Dnia 4.IV.47 r., około godz. 8-ej, dwaj funkc. Poster. M.O. Augustów, kpr. Buczyłowski Stanisław i Dębrowski Witold, udali się do mieszkania Ob. Kierklo Janiny zam. w Augustowie, ul.- Parafialna w celu przeprowadzenia rewizji. W mieszkaniu w/w milic. zastali Ob. Śniadkowskiego Kazimierza m-ca, Augustowa zam. przy ul. Nadrzecznej, który uderzył milic. Buczyłowskiego pięścią w głowę. Ob. Śniadkowskiego zatrzymano i osadzono w areszcie Poster. M.O. Augustów. Dochodzenie w w/w sprawie wraz z aktem oskarżenia przesłano do S.G. w Augustowie.-

2/. Dnia 28.IV.47 r., Kierownik P.C.H. w Ełku w czasie urzędowania w biurze P.S.H. został znieważony słownie przez Ob. Ludańską Irenę zam. w Ełku ul. Moniuszki Nr. 16. Po przeprowadzonym dochodzeniu akta sprawy przesłano do S.G. w Ełku.-

3/. Dnia 5.IV.47 r., Komendant Poster. M.O. Woszczele, kpr.- Karasewicz w czasie pełnienia obowiązków służbowych w gm. Woszczele, pow. Ełk, został słownie znieważony przez m-kę wym. gminy, Ob. Sternik Kazimierę. Dochodzenie prowadzi Poster. M.O. Woszczele.

4/. Dnia 2.IV.47 r., plut. Kaszuba Antoni funkc. Poster.M.O. Ełk, w czasie pełnienia czynności służbowych został znieważony słownie przez m-ca, Ełku, Ob. Andruka Stanisława, którego natychmiast zatrzymano. Po przeprowadzeniu dochodzenia akta sprawy zostały przesłane do S.G. w Ełku.-

5/. Dnia 11.III.47 r., w Suwałkach, Ob. Sowól Mieczysław zam. Suwałki ul. Raczkowska Nr. 30, znieważył słownie i czynnie, funkc. K.P.M.O. Suwałki, kpr. Sobolewskiego Aleksandra, w czasie wykonywania przez tegoż czynności służbowych. Dochodzenie prowadzi Komis. M.O. Suwałki.-

6/. Dnia 22.IV.47 r., Ob. Anuszewicz Wincenty zam. Suwałki, ul. Jatkowej Nr. 19, znieważył słownie i czynnie funkc. K.P.M.O. Suwałki, Perkowskiego Jana. Dochodzenie prowadzi Komis. M.O. Suwałki.-

Charakterystyka:

W miesiącu sprawozdawczym na terenie tut. wojew. zanotowano 6 - wypadków zniewagi urzędników państ. w czasie wykonywania przez tychże czynności służbowych.
Powyższego przestępstwa dopuszczają się ludzie o małym poziomie wykształcenia, przeważnie pochodzenia włościańskiego, płci obojga.-
W tym zanotowano 1 - wypadek znieważenia urzędnika państwowego, który to miał miejsce w Ełku oraz 5-wypadków znieważenia funkc. Milicji Obywatelskiej
Przestępstwa powyższe najwięcej zdarzają się w pow. Ełk.
Przestępców cechuje słabe przekonanie do obecnego ustroju, którzy w czasie zetknięcia się z urzędni-

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc kwiecień 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 200.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecki Mosin – Nagant. Pistolet Tuła–Tokariew (TT). Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Od góry niemiecki pistolet Walther p38, na dole polski pistolet VIS. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecka broń szturmowa PPSz. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecki karabin maszynowy Diegtariow. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Francuski pistolet maszynowy MAS. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

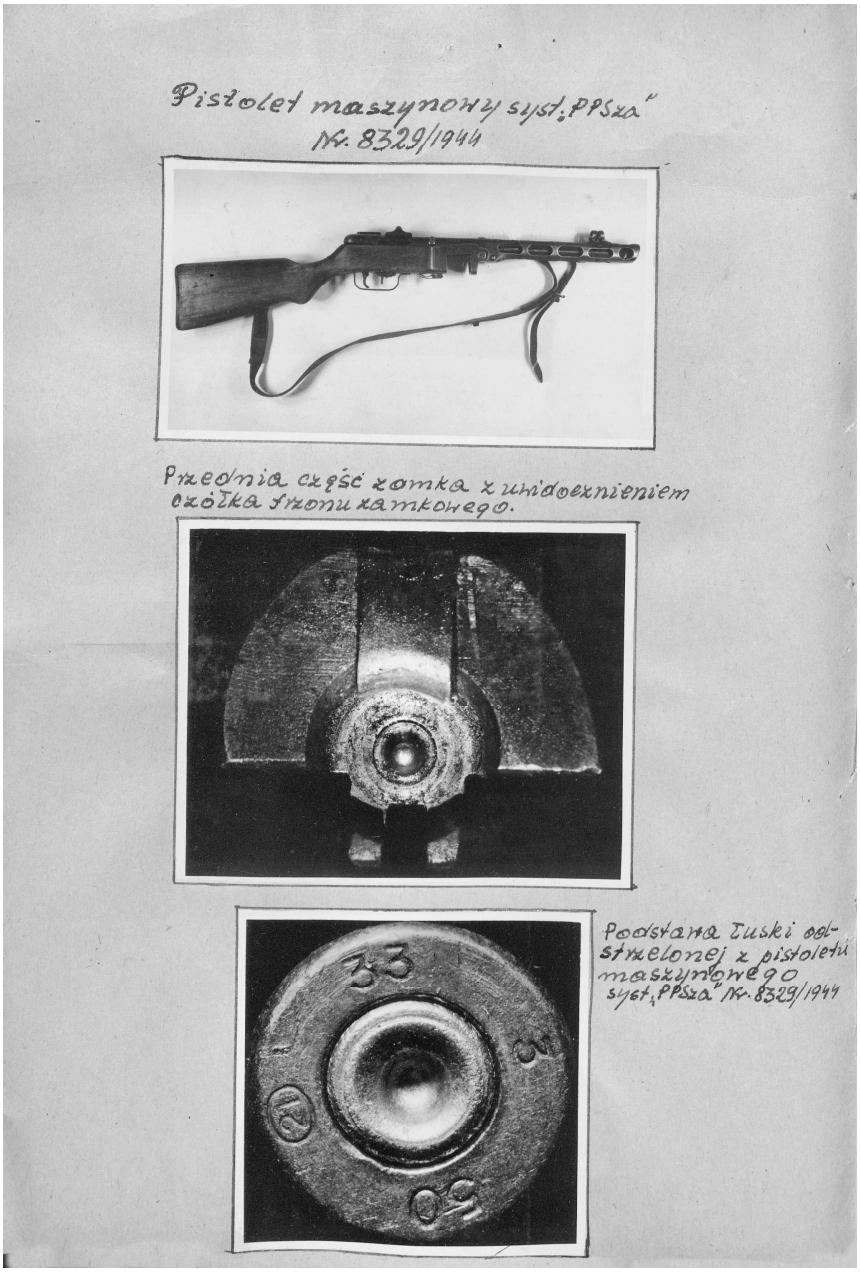

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. PPSz wz. 1941, sowiecki pistolet maszynowy. Zdjęcie broni w zbiorach Archiwum Państwowego w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecki karabin samopowtarzalny – SWT. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Niemiecki karabin szturmowy Sturmgewehr (StG. 44) kaliber 7,92, pistolet leżący to sowiecka TT–ka (Tuła – Tokariew), kaliber 7,62, granat to sowiecki granat ręczny F – 1. Zdjęcie broni w zbiorach Archiwum Państwowego w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowieckie karabiny powtarzalne Mosin – 2 górne kawaleryjskie. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

L. p. 425 11490/685

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem 87

miejsce na fotografię

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Skipko Władysława c. Feliksa
2. Korzystałem z nazwisk nie
3. Urodziłem się 10.VI.1905 r. Szołajdy
   podać miejsce i datę
4. Posiadam wykształcenie 4 odd. szkoły powszechnej
5. Posiadam zawód Krawcowa
6. Posiadam rodzinę złożoną z Mąż i 2 synów
   wyliczyć dokładnie
7. Mieszkam Łapy ul. Długa # 58 m 1.
   dokładny adres
8. Udaję się na stały pobyt zostaję na miejscu
   dokładny adres lub miejscowość
9. Pracuję jako gospodyni domowa w Łapach
   wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. nie
    gdzie, stosunek do służby wojskowej

    stopień wojskowy

11. Należę do partii (stronnictwa) nie
    jakiej i gdzie

12. Należałem do nielegalnych organizacji A.K. d-ca „Bal"
    wymienić jakiej, kryptonim

    obszar, obwód, placówka

13. Pełniłem funkcje Sanitarjuszki
    wymienić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów „Gertruda"
    wymienić jakie
15. Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. nie
    wymienić rodzaj,

    kaliber, numer

Władysława Skipko ps. „Gertruda" urodzona 10 czerwca 1905 r. w 1942 r. wstąpiła w szeregi AK. Była sanitariuszką. Ujawniła się w 1947 r.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 64.

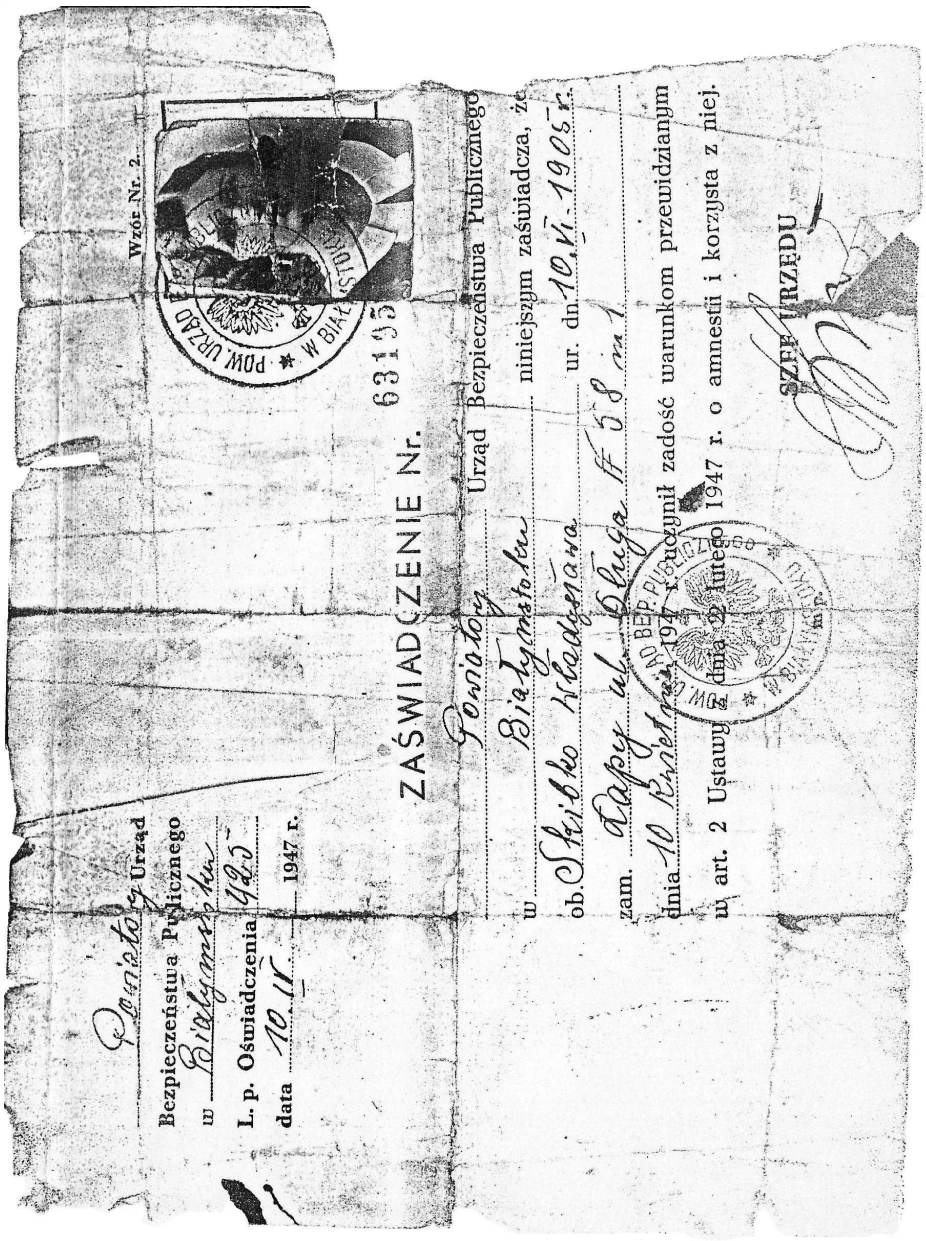

Ponieważ Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku L. p. Oświadczenia 1925 data 10 VI 1947 r.

Wzór Nr. 2.

POW. URZĄD BEZP. PUBLICZNEGO W BIAŁYMSTOKU

ZAŚWIADCZENIE Nr. 63195

Ponieważ Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku niniejszym zaświadcza, że ob. Skipko Władysława ur. dn. 10.VI.1905 r. zam. Dąbrowa ul. Długa № 58 m. 1 dnia 10 Czerwca 1947 r. uczynił zadość warunkom przewidzianym w art. 2 Ustawy z dnia 2 lutego 1947 r. o amnestii i korzysta z niej.

POW. URZĄD BEZP. PUBLICZNEGO W BIAŁYMSTOKU

SZEF URZĘDU

Zaświadczenie, które otrzymała Władysława Skipko po ujawnieniu się w 1947 r. Ze zbiorów Mieczysława Kirejczyka.

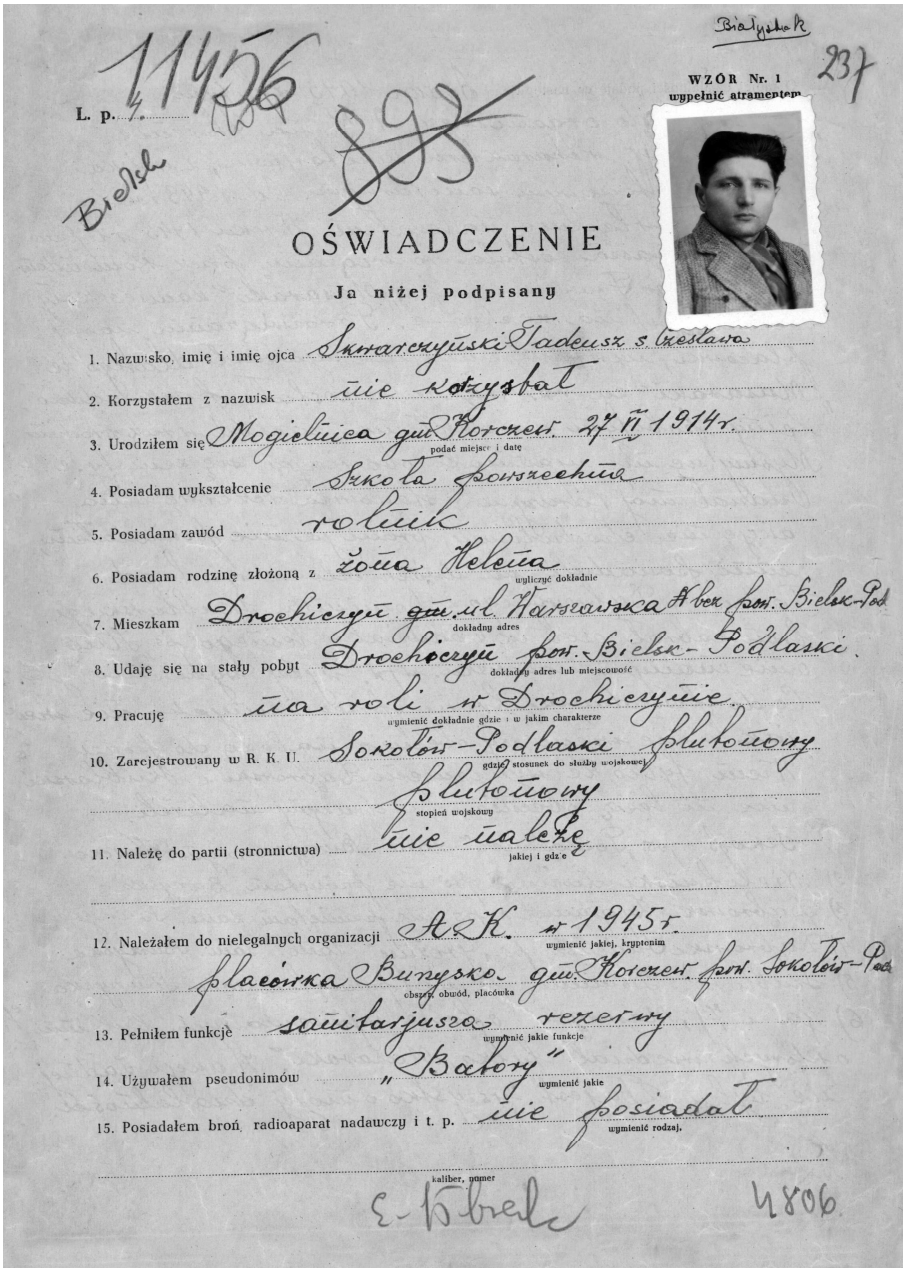

Białystok

237

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

L. p. 11456

Bielsk

893

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Skwarczyński Tadeusz s. Czesława
2. Korzystałem z nazwisk nie korzystał
3. Urodziłem się Mogielnica gm. Korczew 27 IV 1914 r.
podać miejsce i datę
4. Posiadam wykształcenie Szkoła powszechna
5. Posiadam zawód rolnik
6. Posiadam rodzinę złożoną z żona Helena
wyliczyć dokładnie
7. Mieszkam Drochiczyn gm. ul. Warszawska 4 bez pow. Bielsk-Pod.
dokładny adres
8. Udaję się na stały pobyt Drochiczyn pow. Bielsk-Podlaski.
dokładny adres lub miejscowość
9. Pracuję na roli w Drochiczynie.
wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. Sokołów-Podlaski plutonowy
gdzie i stosunek do służby wojskowej
plutonowy
stopień wojskowy
11. Należę do partii (stronnictwa) nie należę
jakiej i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji AK. w 1945 r.
wymienić jakiej, kryptonim
placówka Bunysko gm. Korczew pow. Sokołów-Pod.
obszar obwód, placówka
13. Pełniłem funkcje sanitarjusza rezerwy
wymienić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów „Batory"
wymienić jakie
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. nie posiadał
wymienić rodzaj, kaliber, numer

E. Kobrek

4806

Tadeusz Skwarczyński ps. „Batory" – urodzony 27 kwietnia 1914 r. W szeregi Armii Krajowej wstąpił w 1943 r. Pełnił tam funkcję plutonowego sanitariusza. Ujawnił się w 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 64.

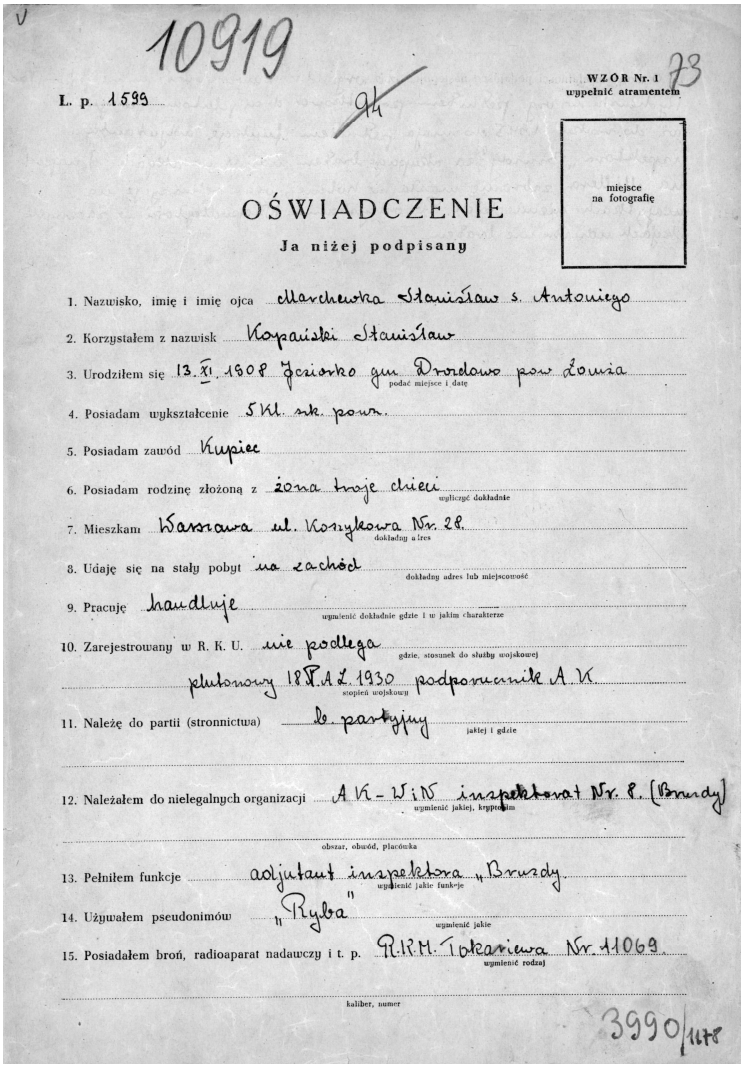

10919

L. p. 1599

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

miejsce na fotografię

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Marchewka Stanisław s. Antoniego
2. Korzystałem z nazwisk Kopański Stanisław
3. Urodziłem się 13.XI.1908 Jeziorko gm Drozdowo pow Łomża (podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie 5 kl. sk. pow.
5. Posiadam zawód Kupiec
6. Posiadam rodzinę złożoną z żona troje dzieci (wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam Warszawa ul. Kosykowa Nr. 28. (dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt na zachód (dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję handluje (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. nie podlega (gdzie, stosunek do służby wojskowej)
plutonowy 18 P.A.L. 1930 podporucznik A.K. (stopień wojskowy)
11. Należę do partii (stronnictwa) do partyjny (jakiej i gdzie)
12. Należałem do nielegalnych organizacji AK-WiN inspektorat Nr. 8. (Bruzdy) (wymienić jakiej, kryptonim)
(obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje adjutant inspektora „Bruzdy" (wypełnić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów „Ryba" (wymienić jakie)
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. P.I.R.M. Tokariewa Nr. 41069 (wymienić rodzaj)
(kaliber, numer)

3990/1178

Stanisław Marchewka ps. „Ryba" – urodzony 13 listopada 1908 r. Ukończył szkołę powszechną. Służbę wojskową odbył w 18 Pułku Artylerii Lekkiej, gdzie ukończył szkołę podoficerską. We wrześniu 1939 r. walczył w okolicach Czerwonego Boru, gdzie dostał się do niewoli niemieckiej. Uciekł w czasie transportu. W 1940 r. wstąpił w szeregi Związku Walki Zbrojnej a następnie Armii Krajowej. Przyjął pseudonim „Ryba" i został mianowany dowódcą plutonu. W czasie akcji „Burza" walczył w 33 pułku piechoty AK. Został rozbrojony przez oddział Armii Czerwonej i wcielony do Wojska Polskiego, skąd zdezerterował w 1945 r. Wstąpił w szeregi AKO. W styczniu 1946 r. odszedł z konspiracji. W 1947 r. ujawnił się. W 1952 r. został zmuszony do współpracy z UBP. Miał zdradzić miejsce pobytu majora Tabortowskiego „Bruzdy". Nie zrobił jednak tego. Zerwał kontakty z funkcjonariuszami UBP. Został dowódcą oddziału partyzanckiego. Ukrywał się do marca 1957 r. W końcu został wytropiony przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa. Zginął podczas walki w nocy z 3 na 4 marca 1957 r. w bunkrze we wsi Jeziorko.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 43.

Zarząd Miejski
Białymstoku
Dział Prezydialny
do marzec 1947 r.
L. dz. I-617

Pomoc

10

Sprawozdanie miesięczne od 1 lutego do 28 lutego 1947r.
Prezydenta miasta Białegostoku.

Sytuacja ogólna i polityczna.

Stosunek ludności do władz i zarządzeń coraz bardziej pozytywny. W okresie trwania sesji Sejmowej wielkie zainteresowanie prasą, która była formalnie rozchwytywana. Interesowano się najdrobniejszymi szczegółami i z wielkim zadodowleniem przyjęto wiadomość o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej. Dalsze uchwały, a najważniejsza z nich Amnestia poprostu zjednoczyła ludność z Rządem. Dziś wiele się słyszy pod adresem Rządu pochlebnych zdań.

Stosunek ludności do Armii Czerwonej.

Nie można nazwać wrogim. Mniejsza ilość wojsk i na skutek tego zmniejszona ilość wypadków i mniejszych lub większych zatargów zaczyna niwelować pewne antogonizmy i uprzedzenia.

Działalność partii politycznych.

Niezmiennie aktywna. Daje się zauważyć przestawienie na pracę twórczą. W dziedzinie gospodarczej przygotowywanie kadr do planowej roboty na dłuższą metę, podkreślając stałość która skończyła tymczasowość. Oczekiwać należy większego zainteresowania i wyników.

Mniejszości narodowe.

Nie przejawiają żadnej pracy i zainteresowań. Jedynie społeczeństwo żydowskie wraca do handlu, lecz w skąpym procencie i rozmiarach, czemu należy się dziwić. Raczej trudnią się handlem walutami, co nie jest pożądanym objawem.

O Volksdeutschach brak jakichkolwiek wiadomości.

Sprawy wyznaniowe.

Bez specjalnych zmian.

Propaganda i prasa.

Propagowanie tak doniosłych ostatnich wydarzeń okazało się zbędne. Rolę tę przejęła prasa i godnie spełnia swe zadanie. Nie ma dziedziny, która by nie była odpowiednio poruszona. Jest jedynie ogromna bolączka, że nie posiadamy własnego lokalnego organu, któryby swoistym sposobem, bardziej zrozumiałym językiem przedstawił tubylcom pewne sprawy.

Działalność Związków Zawod. i Organiz. Społecznych.

Normalna. Specjalnego nic nie można zaobserwować, aczkolwiek daje się zauważyć przygotowania do dorocznych zebrań sprawozdawczych, gdzie niewątpliwie będą poruszane obecne zdobycze świata pracy w dziedzinie politycznej i gospodarczej. Wrą już przygotowania do uroczystego święta pracy w dniu 1-go Maja.

.//.

Sprawozdanie miesięczne od 1 lutego do 28 lutego 1947 r. Prezydenta miasta Białegostoku. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 486, k. 10.

- 2 -

Stan bezpieczeństwa.

Naogółnie groźny. W okresie sprawozdawczym zatrzymano 218 osób, w tym 38 bez dokumentów, zaś 120 za pijaństwo, które ost nio potęguje się mimo walki z t.zw.bimbrem. 76 osób przekazano odnośnym władzom; pozostałych 142 zwolniono po przesłuchaniu. Na 61 wizji 38 było z wynikiem pozytywnym. Samego samogonu dokonano 16 ko fiskat. Dokonano 50 kradzieży, w tym 12 mieszkaniowych, 6 węgla, 12 kieszonkowych. Zabójstw dwa na osobie Łuckiewicza Józefa przy ul.Wa silkowskiej dochodzenia prowadzi Kom.M.O. i Choroszewskiego, Wacława

Wykroczeń karno-administracyjnych w m-cu sprawozdawczym niewiele. Tłomaczy się zwiększonym mrozem.

Działalność organizacyj tajnych.

Na terenie samego miasta jak i okolic nie zanotowano.

Działalność M.O. i organów bezpieczeństwa.

Bardzo wydatna, dzięki czujności i znajomości swych obowi ków wiele unika się niespodzianek, aczkolwiek teren zdawało by się jest spokojny. Jedynie organa M.O. niechętnie wykonują pewne zarzą dzenia wydawane przez Starostę Grodzkiego w sprawie porządku miasta Czynnik cywilny administracyjno-karny nie jest w stanie bez pomocy M.O. spełnić zadań tak doniosłych, jak oczyszczenie miasta z opadów śnieżnych. Tu współdziałanie muis iść w parze.

R ó ż n e.

W okresie sprawozdawczym zanotowano 4 poważniejsze pożary oraz 5 wypadków samochodowych. Po większej części na skutek nie- trzeźwości szoferów, poza tym zanotowano wypadki śmiertelne.

Zakrzewski Tadeusz - zatrucie alkoholem
Dubikowski Feliks " "
Zakrzewski Antoni w stanie nietrzeźwym wpadł pod pociąg
Brzozowski Marian " " popełnił samobójstwo
Dobrowolski Antoni przywalony belami tytoniu.

Białystok, dn. 10 marca 1947r.

Prezydent miasta

/A. Krzewniak/

Sprawozdanie miesięczne od 1 lutego do 28 lutego 1947 r. Prezydenta miasta Białegostoku. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 486, k. 10 v.

Białystok dnia 5.II.47 r.

379

OPIS WYDARZEŃ DO WYKAZU PRZESTĘPSTW ZAMELDOWANYCH M.O.

Z TERENU WOJEW. B - STOCKIEGO, ZA M-C. STYCZEŃ 1947r.

Do pkt. 1)

1. Na terenie pow. B-stockiego, istnieje związek zbrojny " P - 8 ", w skład którego wchodzi 20 - ludzi w mundurach W.P. uzbrojonych w różną broń, a dokonują napadów rabunkowych i terrorystycznych na terenie wspomnianego powiatu.

2. Banda leśna " Dzięcioł " w składzie 15-ludzi, uzbrojonych w różną broń, w mundurach W.P., działa na terenie pow. B-stok.

3. Na terenie pow. Bielsk-Podl. istnieje banda leśna " Kret - Król " w liczbie 25 - osób, uzbrojonych w R.K.M.-y, k.b. i pistolety, oraz dokonuje napadów rabunkowych i terrprystycznych na terenie gmin: Boćki i Milejczyce wspom. pow..

4. Na terenie pow. Bielsk-Podl. ujawniono z końcem 1946 r. działalność bandy " Łupaszki " w skład której wchodzi 25 - ludzi w mund. W.P., uzbrojonych w różną broń, a działalność wspomnianej bandy zanotowano w gminach: Siemiatycze i Ciechanowiec.

5. Na terenie pow. Augustów istnieje związek zbrojny "Wilk" w skład którego wchodzi 70 ludzi w mund. W.P., uzbrojonych w jedno działko przeciw-pancerne, automaty i pistolety.

6. Banda leśna " Stala " w składzie 6-ciu, ludzi w mund. W.P., uzbrojona w dwa R.K.M.-y, automaty i k.b.k., przeszła w stan konspiracyjny i podporządkowana jest A.P., na terenie pow. Grajewo.

7. Banda leśna " Sęp " składająca się z 45 - osób, w mund. W.P., uzbrojonych w 5-R.K.M.-y, automaty, pistolety i granaty, działa na terenie pow. Łomża w gminach : Rudka, Kupiski i Szczepankowo.

8. Związek zbrojny " Rola - Piast " w skład którego wchodzą - 45-osób, uzbrojonych w R.K.M.-y, automaty i granaty działa na terenie pow. Łomża.

9. Banda leśna " Marek " składa się z 24 ludzi w mund. W.P uzbrojonych w różną broń, działalność tej bandy zanotowano na terenie pow. Łomża.

10. Banda " Rola " liczy 45 osób, uzbrojonych w k.b.k., działa na terenie pow. Łomża.

11. Banda " Wir " składa się z 10 - ludzi w mund. W.P., uzbrojonych w 6 - R.K.M.-y, jeden P.T.R., automaty, k.b.k. obejmuje swoją działalnością cały pow. Sokólski.

12. Banda " Achmyt " działa na terenie pow. Sokólskiego, a przebywa w gm. Szudziałowo, jednak wystąpienia tejże bandy zanotowano w granicznych gminach pow. B-stockiego.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc styczeń 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 128.

13. Banda leśna " Ryś - Błyskawica " składa się z 30 - osób, w mund. W.P., uzbrojonych w 2-R.K.M.-y, automaty i k.b.k., występuje w pow. Sokólskim, gm. Korycin i Janów.

14. Banda leśna " Bęben " w skład której wchodzi 80 - ludzi w mund. W.P., uzbrojonych w R.K.M.-y, k.b.k. i granaty, działa na terenie pow. Suwałki.

15. Banda " Bartnik " składa się z 30 -ludzi, w mund. W.P. uzbrojonych w różną broń, działa na terenie pow. Suwałki, gm. Wiżajny, Kadaryszki, Jeleniewo, Bakałażewo i Kuków.

16. Banda leśna " Huzar " liczy 50 - ludzi w mund. W.P. uzbrojonych w 6 - R.K.M.-y, automaty, k.b.k. i granaty, działa na terenie pow. Wys.-Mazow., działa w gm. Klukowo i Sokoły.

17. Banda leśna " Gryf " liczy 20 -ludzi, uzbrojonych w różną broń, działa na terenie pow. Wys.-Mazow..

18. Banda leśna " Żbika " liczy 30 -ludzi, w mund. W.P. uzbrojonych w 7-R.K.M.-y, k.b.k., automaty, granaty i pistolety, działa na terenie pow. Wys.-Mazow..-

Charakterystyka :

Na terenie wojew. B-stockiego ujawniono 18-związków zbrojnych, a mianowicie są to bandy leśne, którymi dowodzą byli żołnierze W.P. z przed 1939 roku, oraz obecni przestępcy polityczni, którzy ukrywają się przed wymiarem sprawiedliwości. Uczestników nielegalnych związków zbrojnych cechuje przedewszystkim niski poziom wykształcenia pochodzenie włościańskie, oraz wiek od lat 18 - do 35. Wspomniane nielegalne związki zbrojne dokonują napadów rabunkowych i morderstw na działaczach demokratycznych, obywateli lojalnych do obecnego Rządu, oraz na Urzędy Gminne, Pocztowe i Poster. M.O..-

Do pkt. 2)

1/. Dnia 23.I.47 r., około godz. 14,30, będąc w stanie nietrzeźwym Ob. Polkowski Fabian, zam. w Radziłowie, gm. Radziłów, pow. Grajewo, uderzył w twarz z-cę, Komendanta Poster. M.O. Radziłów - szer. Moczkowskiego Alfreda. Sprawcę pow. zatrzymano, zapiski dochodzenia przesłano do S. Gr. w Grajewie.-

2/. Dnia 23.I.47 r., około godz. 17-ej, Ob. Renelgo Olszewski zam. w B-stoku, ul. Lipowa Nr. 5, będąc w stanie nietrzeźwym zwymyślał stojącego przy Komis. III. M.O. w B-stoku, wartownika. Sprawcę zatrzymano, a po otrzeźwieniu zwolniono, zapiski dochodzenia przesłano do Sądu Grodzkiego w B-stoku.-

3/. Dnia 11.I.47 r., o godz. 19-ej, w B-stoku, przy ul. Św. Rocha, w świetlicy Z.Z.K. w czasie zabawy, zostali znieważeni funkc. Komis. III. M.O. w/m, będący w patrolu, przez Ob. Ob. Pracutę Michała i Włodarczyka Tadeusza, którzy byli w stanie nietrzeźwym. Po przesłuchaniu w/w, sprawę skierowano do Sądu Grodzkiego w B-stoku.-

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc styczeń 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 129.

ospolita Polska
Milicji Obywatelskiej
Białostockiego
ejskiej Służby Medycznej

238

151

Białystok dnia 4.III.47 r.

47

OPIS WYDARZEŃ DO WYKAZU PRZESTĘPSTW ZAMELDOWANYCH M.O.

Z TERENU WOJEW. B - STOCKIEGO ZA M-C. LUTY 1947 r.

Do pkt. 1)

1/. Na terenie pow. B-stok, istnieje związek zbrojny pod nazwą " P - 8 ", w skład którego wchodzi 20 - osób, umundurowa - nych w mundury W.P., uzbrojonych w różną broń, którzy dokonują napadów rabunkowo - terrorystycznych.-

2/. Banda leśna " Dzięcioł " w sile 15 - ludzi, umundurowan -nych w mundury W.P., uzbrojonych w różną broń, o charakterze terrorystyczno - rabunkowym, działa na terenie pow. B-stok.-

3/. Dnia 16.II.47 r., na terenie gm. Żydkiny, pow.Gołdap, pojawiła się banda w sile 30 - ludzi, umundurowanych w mundury W.P., uzbrojonych w 4-R.K.M.-y, automaty i k.b.k.. Charakter wspomnianej bandy rabunkowo - terrorystyczny. Nazwa bandy nie ustalona.-

4/. Na terenie pow. Sokółka, istnieje banda leśna " Wir ", pod dow. Ejsmonta Stefana, charakter bandy rabunkowo - terrorysty -czny, w skład której wchodzi 60 - członków, uzbrojonych w dwa R.K.M.-y, sowieckie, dwa R.K.M.-y, czeskie, k.b.k., dwa R.K.M.-y, niemieckie oraz większą ilość broni automatycznej.-

5/. Banda leśna " Achmeta " w sile 40 - ludzi, uzbrojonych w k.b.k., automaty i dwa R.K.M.-y, pod dow. Galicza Jana działa na terenie gm. Szudziałowo, pow. Sokółka, charakter bandy rabunkowo - terrorystyczny.-

6/. Banda leśna " Rysia " pod dow. Kamińskiego Kazimierza ps. " Błyskawica " działa na terenie gm. Janów i gm. Korycin, pow. Sokółka. W skład bandy wchodzi 40 - członków, uzbrojonych w dwa R.K.M.-y, niemieckie k.b.k. i automaty. Banda posiada maszynę do pisania.-

7/. Na terenie pow. Augustów istnieje związek zbrojny w skład którego wchodzi 10 - osób, uzbrojonych w różną broń. Związek nosi nazwę " Klon - Wierny ",-W.I.N..-Dokonuje napadów rabunkowo - terrorystycznych.-

8/. Na terenie os. Raczki, gm. Dowspuda, pow. Augustów istnieje związek zbrojny " W.I.N. " w skład którego wchodzi 6 - członków, uzbrojonych w automaty, granaty i pistolety, charakter związku polityczno - rabunkowy, pod dow. " Oki " - Górskiego Wacława.-

9/. Dnia 22.II.47 r., na terenie gm. Ciechanowiec, pow. Bielsk-Podl., pojawiła się banda leśna o charakterze rabunkowym w sile 30 ludzi, uzbrojonych w R.K.M.-ym, automaty, k.b.k. i pis- -tolety, pod dow. " Ciemnego ".-

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc styczeń 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 151.

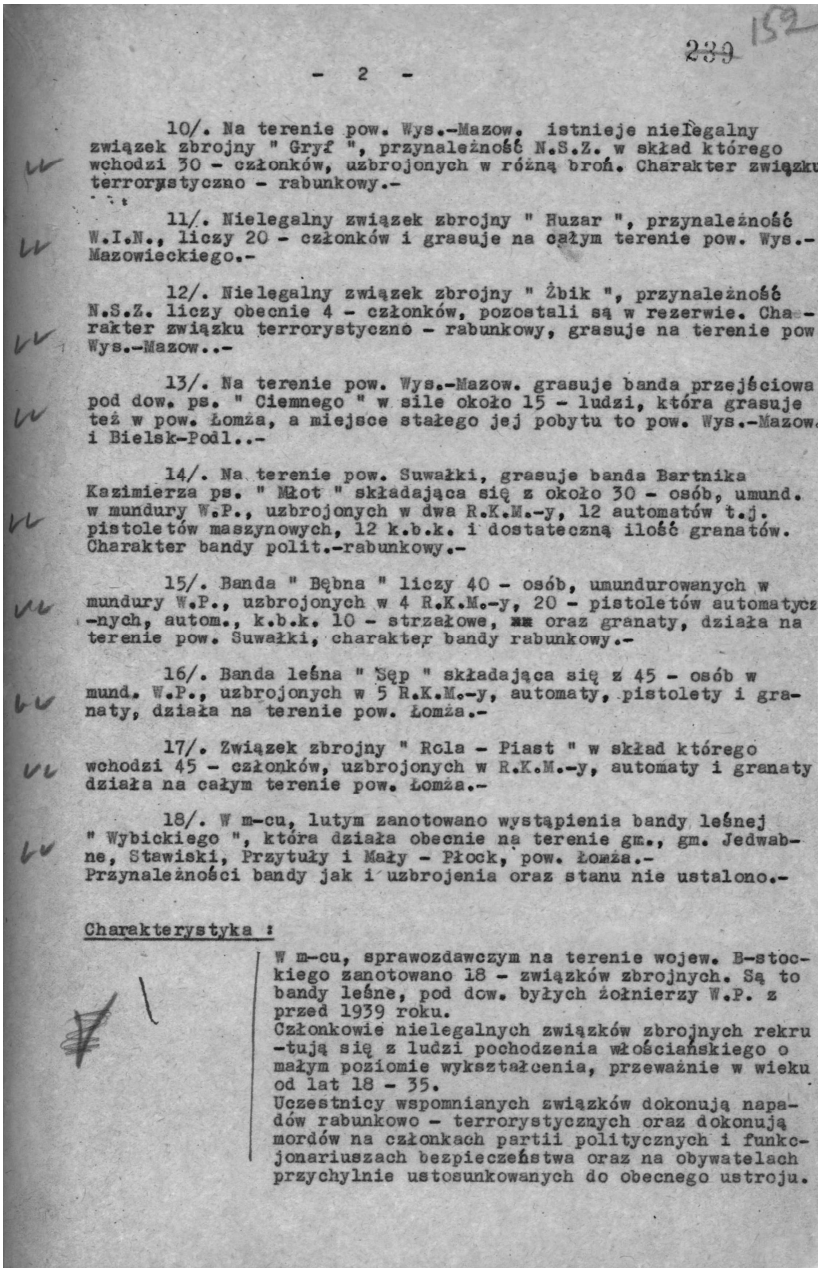

239 152

- 2 -

10/. Na terenie pow. Wys.-Mazow. istnieje nielegalny związek zbrojny " Gryf ", przynależność N.S.Z. w skład którego wchodzi 30 - członków, uzbrojonych w różną broń. Charakter związku terrorystyczno - rabunkowy.-

11/. Nielegalny związek zbrojny " Huzar ", przynależność W.I.N., liczy 20 - członków i grasuje na całym terenie pow. Wys.-Mazowieckiego.-

12/. Nielegalny związek zbrojny " Żbik ", przynależność N.S.Z. liczy obecnie 4 - członków, pozostali są w rezerwie. Charakter związku terrorystyczno - rabunkowy, grasuje na terenie pow Wys.-Mazow..-

13/. Na terenie pow. Wys.-Mazow. grasuje banda przejściowa pod dow. ps. " Ciemnego " w sile około 15 - ludzi, która grasuje też w pow. Łomża, a miejsce stałego jej pobytu to pow. Wys.-Mazow. i Bielsk-Podl..-

14/. Na terenie pow. Suwałki, grasuje banda Bartnika Kazimierza ps. " Młot " składająca się z około 30 - osób, umund. w mundury W.P., uzbrojonych w dwa R.K.M.-y, 12 automatów t.j. pistoletów maszynowych, 12 k.b.k. i dostateczną ilość granatów. Charakter bandy polit.-rabunkowy.-

15/. Banda " Bębna " liczy 40 - osób, umundurowanych w mundury W.P., uzbrojonych w 4 R.K.M.-y, 20 - pistoletów automatycznych, autom., k.b.k. 10 - strzałowe, oraz granaty, działa na terenie pow. Suwałki, charakter bandy rabunkowy.-

16/. Banda leśna " Sęp " składająca się z 45 - osób w mund. W.P., uzbrojonych w 5 R.K.M.-y, automaty, pistolety i granaty, działa na terenie pow. Łomża.-

17/. Związek zbrojny " Rola - Piast " w skład którego wchodzi 45 - członków, uzbrojonych w R.K.M.-y, automaty i granaty działa na całym terenie pow. Łomża.-

18/. W m-cu, lutym zanotowano wystąpienia bandy leśnej " Wybickiego ", która działa obecnie na terenie gm., gm. Jedwabne, Stawiski, Przytuły i Mały - Płock, pow. Łomża.-
Przynależności bandy jak i uzbrojenia oraz stanu nie ustalono.-

Charakterystyka :

W m-cu, sprawozdawczym na terenie wojew. B-stockiego zanotowano 18 - związków zbrojnych. Są to bandy leśne, pod dow. byłych żołnierzy W.P. z przed 1939 roku.
Członkowie nielegalnych związków zbrojnych rekrutują się z ludzi pochodzenia włościańskiego o małym poziomie wykształcenia, przeważnie w wieku od lat 18 - 35.
Uczestnicy wspomnianych związków dokonują napadów rabunkowo - terrorystycznych oraz dokonują mordów na członkach partii politycznych i funkcjonariuszach bezpieczeństwa oraz na obywatelach przychylnie ustosunkowanych do obecnego ustroju.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc luty 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 152.

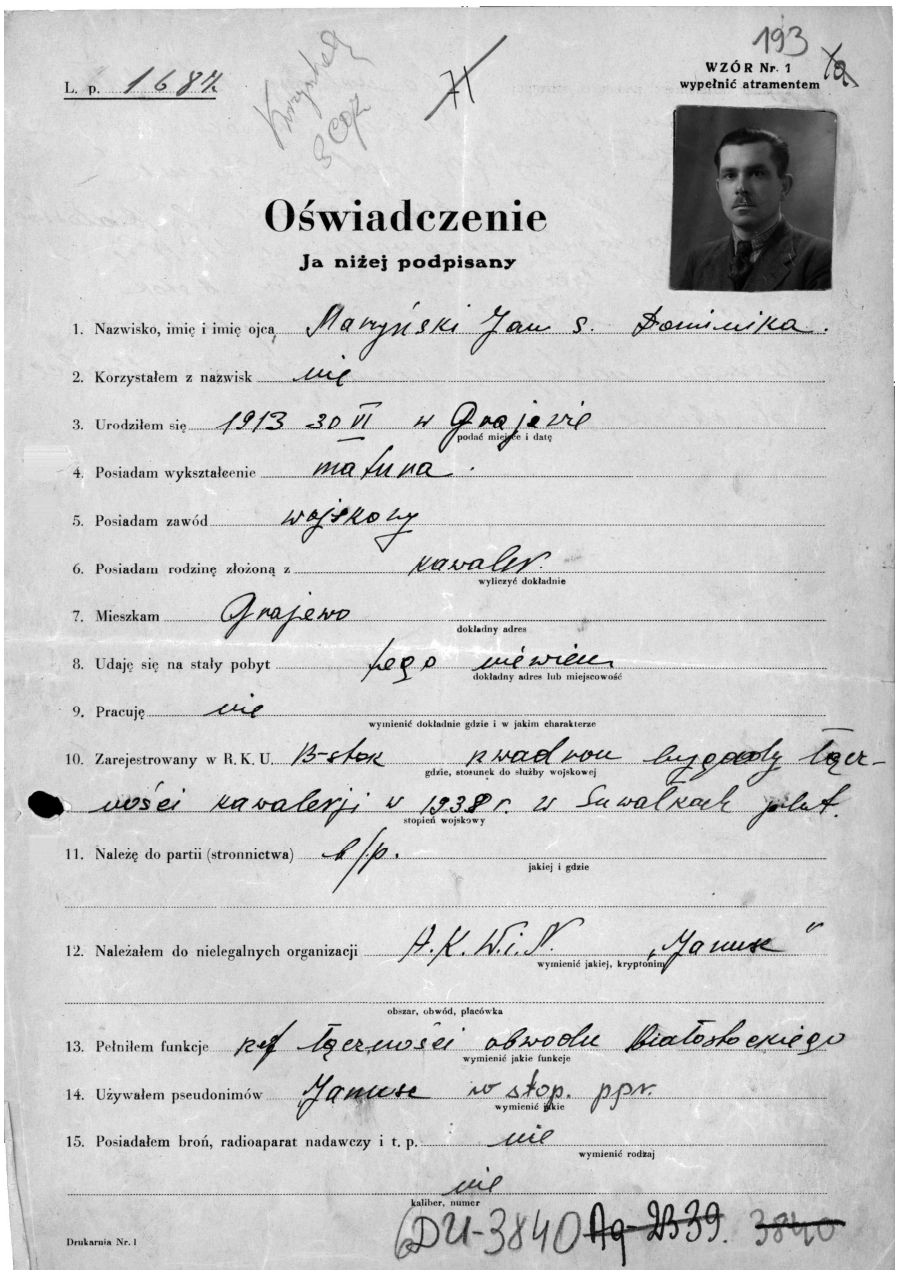

L. p. 1684

193

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Maryński Jan s. Dominika.
2. Korzystałem z nazwisk nie
3. Urodziłem się 1913 30 VI w Grajewie (podać miejsce i datę)
4. Posiadam wykształcenie matura.
5. Posiadam zawód wojskowy
6. Posiadam rodzinę złożoną z kawaler (wyliczyć dokładnie)
7. Mieszkam Grajewo (dokładny adres)
8. Udaję się na stały pobyt tego miejsca (dokładny adres lub miejscowość)
9. Pracuję nie (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze)
10. Zarejestrowany w R. K. U. B-stok w wadzie (gdzie, stosunek do służby wojskowej) byłem łącznikiem kawalerji w 1938 r. w Suwałkach jako st. (stopień wojskowy)
11. Należę do partii (stronnictwa) n/p. (jakiej i gdzie)
12. Należałem do nielegalnych organizacji A.K. W.i.N. „Janusz" (wymienić jakiej, kryptonim) (obszar, obwód, placówka)
13. Pełniłem funkcje szef łączności obwodu Białostockiego (wymienić jakie funkcje)
14. Używałem pseudonimów Janusz w stop. ppr. (wymienić jakie)
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. nie (wymienić rodzaj) nie (kaliber, numer)

Drukarnia Nr. 1

DU-3840 ~~Ag-2539~~. ~~3840~~

Jan Maryński ps. „Janusz" – urodzony 30 czerwca 1913 r. Wykształcenie średnie. W 1938 r. służył w Brygadzie Kawalerii w Suwałkach. W 1941 r. wstąpił w szeregi Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej. Pełnił funkcję szefa łączności Obwodu Białostockiego AK. Od września 1945 r. był dowódcą plutonu WiN i szefem łączności Obwodu Białystok. Ujawnił się w 1947 r.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 43.

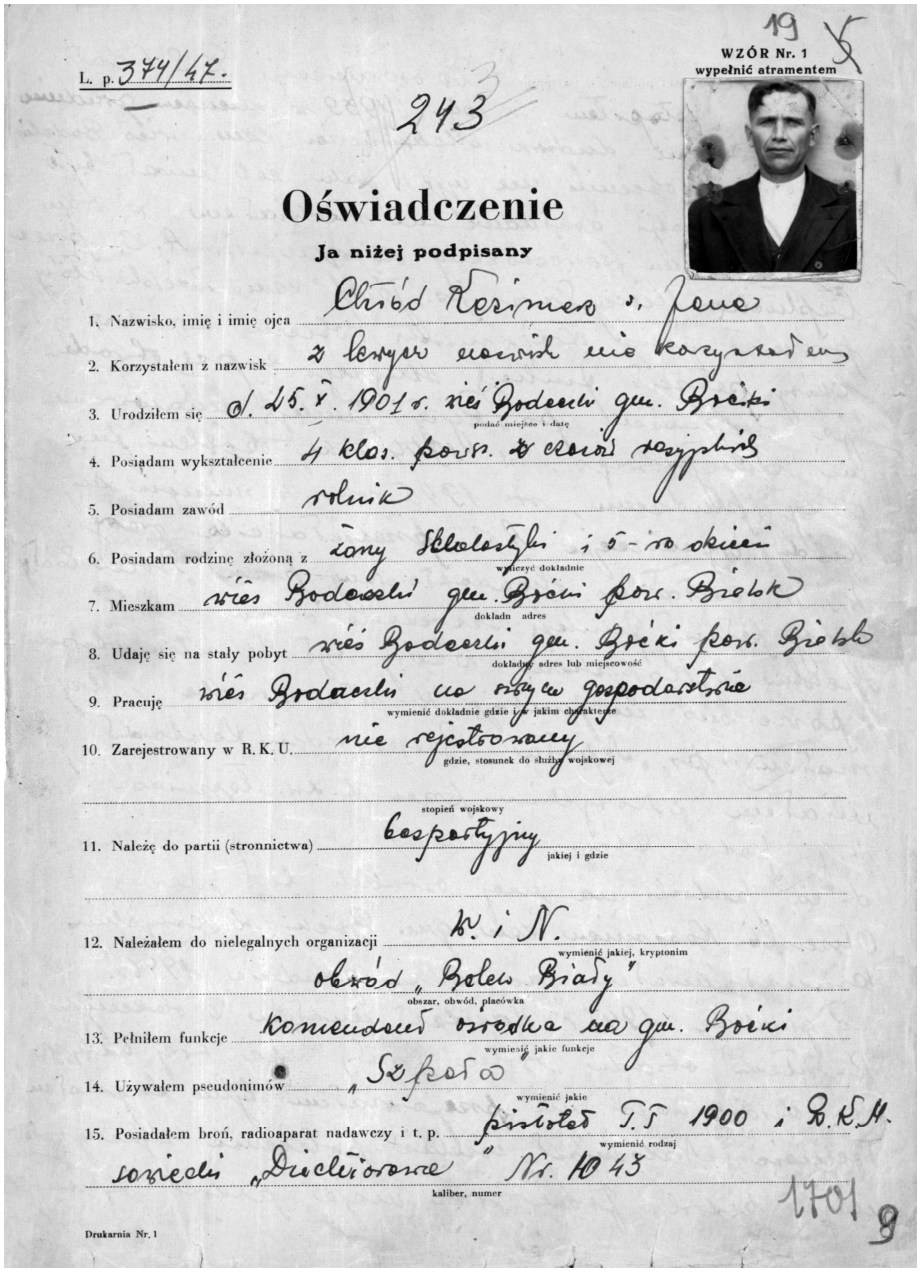

L. p. 374/47.

243

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca: Chłód Kazimierz s. Jana
2. Korzystałem z nazwisk: z innych nazwisk nie korzystałem
3. Urodziłem się (podać miejsce i datę): d. 25. X. 1901 r. wieś Bodaczki gm. Boćki
4. Posiadam wykształcenie: 4 klas. pow. z czasów rosyjskich
5. Posiadam zawód: rolnik
6. Posiadam rodzinę złożoną z (wymienić dokładnie): żony Scholastyki i 5-ro dzieci
7. Mieszkam (dokładn. adres): wieś Bodaczki gm. Boćki pow. Bielsk
8. Udaję się na stały pobyt (dokładny adres lub miejscowość): wieś Bodaczki gm. Boćki pow. Bielsk
9. Pracuję (wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze): wieś Bodaczki na własnem gospodarstwie
10. Zarejestrowany w R. K. U. (gdzie, stosunek do służby wojskowej): nie rejestrowany
    (stopień wojskowy)
11. Należę do partii (stronnictwa) (jakiej i gdzie): bezpartyjny
12. Należałem do nielegalnych organizacji (wymienić jakiej, kryptonim): W. i N.
    (obszar, obwód, placówka): obwód „Bolek Biały"
13. Pełniłem funkcje (wymienić jakie funkcje): komendant ośrodka na gm. Boćki
14. Używałem pseudonimów (wymienić jakie): „Szpara"
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. (wymienić rodzaj): pistolet T.T 1900 i R.K.M.
    (kaliber, numer): sowiecki „Diektiorowa" Nr. 1043

1701 9

Drukarnia Nr. 1

Kazimierz Chłód ps. „Szpara" – urodzony 25 października 1901 r. Wykształcenie podstawowe. W grudniu 1939 r. wstąpił do Batalionów Śmierci. W 1943 r. znalazł się w szeregach Armii Krajowej. W 1944 r. objął funkcję dowódcy plutonu. Od września 1945 prowadził działalność w szeregach WiN. Ujawnił się w 1947 r.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 9.

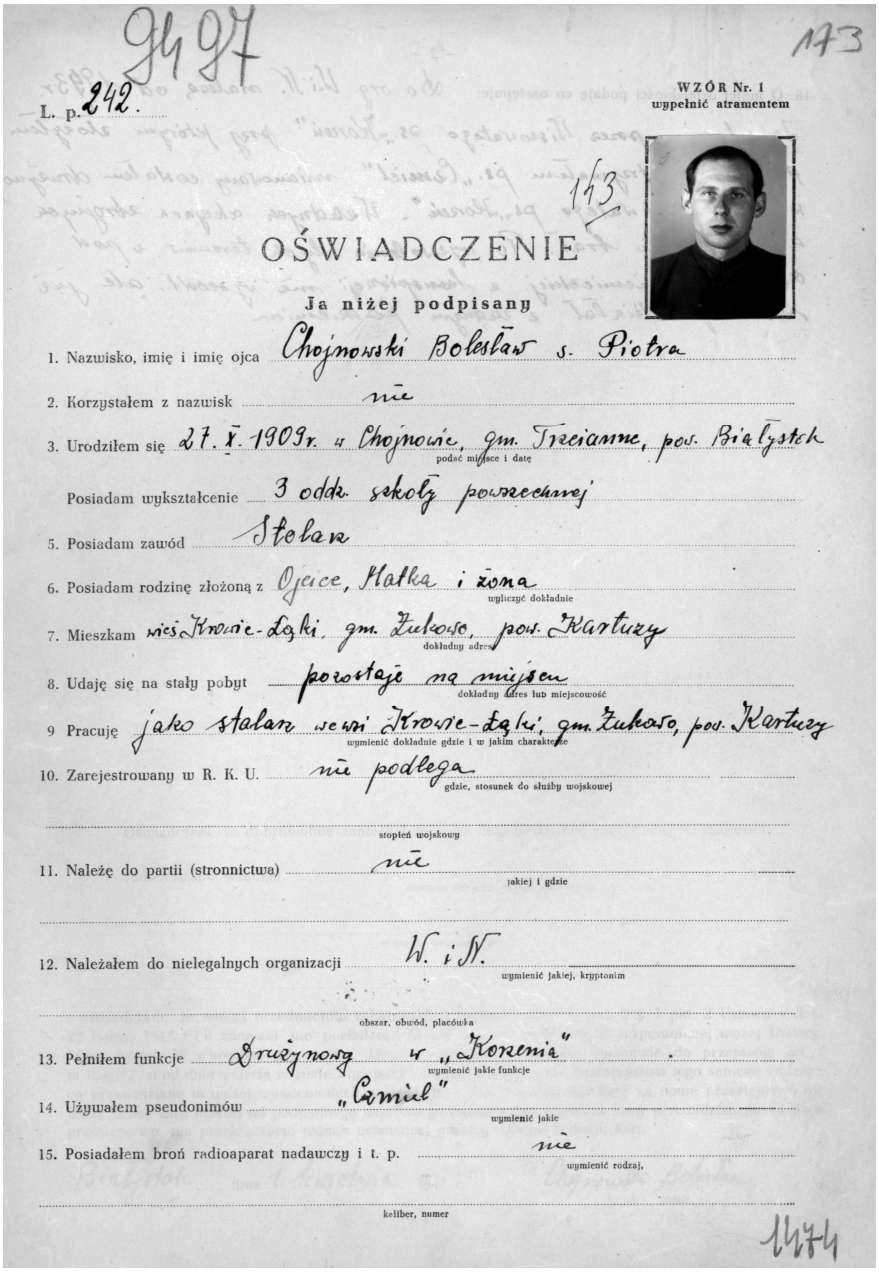

9497

173

L. p. 242.

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

143

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Chojnowski Bolesław s. Piotra

2. Korzystałem z nazwisk nie

3. Urodziłem się 27. X. 1909 r. w Chojnowie, gm. Trzciannie, pow. Białystok
podać miejsce i datę

Posiadam wykształcenie 3 oddz. szkoły powszechnej

5. Posiadam zawód Stolarz

6. Posiadam rodzinę złożoną z Ojciec, Matka i żona
wyliczyć dokładnie

7. Mieszkam wieś Krowie-Łąki, gm. Żukowo, pow. Kartuzy
dokładny adres

8. Udaję się na stały pobyt pozostaję na miejscu
dokładny adres lub miejscowość

9 Pracuję jako stolarz we wsi Krowie-Łąki, gm. Żukowo, pow. Kartuzy
wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze

10. Zarejestrowany w R. K. U. nie podlega
gdzie, stosunek do służby wojskowej

stopień wojskowy

11. Należę do partii (stronnictwa) nie
jakiej i gdzie

12. Należałem do nielegalnych organizacji W. i N.
wymienić jakiej, kryptonim

obszar, obwód, placówka

13. Pełniłem funkcje Drużynowy w „Korzenia"
wymienić jakie funkcje

14. Używałem pseudonimów „Czmiel"
wymienić jakie

15. Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. nie
wymienić rodzaj,

kaliber, numer

1474

Bolesław Chojnowski ps. „Czmiel" – urodzony 27 października 1909 r. Wykształcenie podstawowe. W 1943 r. wstąpił do oddziału majora Antoniego Wiszowatego ps. „Korzeń". Pełnił tam funkcję dowódcy drużyny. Ujawnił się w 1947 r.
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 9.